

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta mezinárodních vztahů

Obor: Podnikání a právo

Právní otázky obchodování s konfliktními diamanty

Diplomová práce

Vypracoval: Martin Špás

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Martin Boháček, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Právní otázky obchodování s konfliktními diamanty“ vypracoval samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Praze dne

.....

Martin Špás

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval prof. JUDr. Martinovi Boháčkovi, CSc. za cenné připomínky a hodnotné náměty, které značnou měrou přispěly k dokončení a zkvalitnění této diplomové práce.

Seznam použitých zkratk

ACR – African Consolidated Resources

ADPA - African Diamonds Producers Association

AFRC – Armed Forces Ruling Council

APC – All People's Congress

BWP - Botswanská pula

CARAT – Consumer Access to Responsible Accounting of Trade Act

CAST – Consolidated African Selection Trust

CDF – Civil Defence Forces

CEO - Chief Executive Officer

CIBJO – World Jewellery Confederation

CNRG - Centre for Natural Resources Governance

CPC – Committee on Participation and Chairmanship

CRP - Committee on Rules and Procedures

ČGL – Česká gemologická laboratoř

DCA – Diamond Cutting Act

DDI - Diamond Development Initiative

DIAMANG – Companhia de Diamantes de Angola

DTC – Diamond Trading Company

ECOMOG – Economic Community of West African States Monitoring Group

ECOSOC - Economic and Social Council

ECOWAS - Economic Community Of West African States

EO - Executive Outcomes

FAA - Forças Armadas Angolanas

FNLA - Frente Nacional de Libertação de Angola

FO – Fyzická osoba

GIA - Gemological Institute of America

GRAE - Govêrno revolucionário de Angola no exílio

HRD - Antwerp Institute of Gemology

IDEX – International Diamond and Jewelry Exchange

IGI – International Gemological Institute

Mct – Millions of carats

NGO – Non-governmental organization

NWT - The Northwest Territories of Canada

FLEC - Frente para a Libertação do Enclave de Cabinda

GURN - Government of Unity and National Reconciliation

HDP – Hrubý domácí produkt

HRD - Hoge Raad vor Diamant

ENDIAMA - Empresa Nacional de Diamantes de Angola

IDMA - International Diamond Manufacturers Association

IMF – International Monetary Fund

JAR – Jihoafrická republika

KC – Certifikát Kimberleyského procesu

KSC – Kimberleyský systém certifikace

KP – Kimberley Process

KPCS – Kimberley Process Certification Scheme

MDC – The Movement for Democratic Change

MONUA – United Nations Mission of observers in Angola

NAD - Namibijský dolar

NDMC – National Diamond Mining Company

NOZ – Nový občanský zákoník

NPRC – National Provisional Ruling Council

MPLA - Movimento Popular de Libertação de Angola

OAU – Organisation of African Unity

OSN – Organizace spojených národů

PAC – Partnership Africa Canada

PO – Právnícká osoba

RAID - Rights and Accountability in Development

RB OSN – Rada bezpečnosti Organizace spojených národů

RUF – Revolutionary United Front

SLST - Sierra Leone Selection Trust

SLPP - Sierra Leone People`s Party

SoW – System of Warranties

UNAVEM - United Nations Angola Verification Mission

UNAMSIL - United Nations Mission in Sierra Leone

UNEP - United Nations Environment Programme

UNITA - União Nacional para a Independencia Total de Angola

USD – United States Dollar

VS OSN – Valné shromáždění Organizace spojených národů

WB – World Bank

WDC – World Diamond Council

WFDB - World Federation of Diamond Bourses

WGAAP – Working Group on Artisanal and Alluvial Production

WGDE – Working Group of Diamond Experts

WGM – Working Group on Monitoring

WGS - Working Group on Statistics

ZANU-PF - Zimbabwe African National Union-Patriotic Front

ZAPU - Zimbabwe African People`s Union

ZELA - Zimbabwe Environmental Law Association

ZMDC - Zimbabwe Mining Development Corporation

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Charakteristika diamantů a mezinárodního trhu s diamanty	4
2.1. Vlastnosti diamantů	6
2.2. Historie diamantů	7
2.3. Naleziště diamantů	8
2.4. Zpracování diamantů	12
2.5. Certifikace diamantů.....	13
2.6. Využití diamantů	14
2.7. Mezinárodní obchod s diamanty.....	15
3. Konfliktní diamanty	19
3.1. Příklady konfliktů spojených s krvavými diamanty	21
3.1.1. Angola.....	21
3.1.2. Zimbabwe	25
4. Boj proti obchodování s konfliktními diamanty	28
4.1. Význam OSN a NGOs.....	29
4.2. Vývoj mezinárodního boje proti krvavým diamantům	32
4.3. Kimberlejský proces	39
4.3.1. Kimberlejský systém certifikace	40
4.3.2. Kritika Kimberlejského procesu	45
5. Další regulace obchodu s konfliktními diamanty	48
5.1. Česká republika	49
5.2. USA a Kanada	57
5.3. Botswana	62
5.4. Namibie	65
5.5. Jihoafrická republika	69
5.6. Ghana.....	71
5.7. Konfliktní diamanty a porušování lidských práv	72
5.7.1. Dětská práce z pohledu právní úpravy ČR	75
6. Závěr.....	77
7. Seznam použité literatury a pramenů	82
7.1. Knižní literatura.....	82

7.2.	Právní předpisy a judikatura	83
7.3.	Internetové zdroje	84

Seznam grafů a obrázků

Obrázek č. 1: **Výskyt diamantů ve světě** - (str. 9)

Obrázek č. 2: **Příklad dodavatelského řetězce – cesta diamantu z dolu ve Středoafričké republice na světový trh** – (str. 18)

Obrázek č. 3: **Obchod s africkými konfliktními diamanty** – (str. 36)

Obrázek č. 4: **Členské země a uchazeči o členství (Kimberlejský proces)** – (str. 39)

Obrázek č. 5: **Schéma mezinárodní regulace surových diamantů (KPCS)** – (str. 44)

Obrázek č. 6: **Dovoz surových diamantů do EU** – (str. 52)

Obrázek č. 7: **Pohyb surových diamantů - vývoz a dovoz v EU** – (str. 55)

Graf č. 1: **Globální produkce diamantů v mil. karátů (2004-2015 včetně pětileté předpovědi)** - (str. 12)

Graf č. 2: **Nabídka (surových diamantů) a poptávka (po leštěných diamantech)** – (str. 17)

1. Úvod

Tato diplomová práce s názvem „Právní otázky obchodování s konfliktními diamanty“ si bere za úkol rozbor smutného fenoménu 90. let 20. století, jakým konfliktní diamanty bezpochyby jsou. Diamant je symbolem krásy, bohatství a dokonalosti. Někdy naopak symbolizuje krutost, utrpení a bolest. Již celá staletí jsou lidé těmito nejtvrďšími přírodními nerosty fascinováni. Nicméně v posledních desetiletích se tyto drahocenné kameny staly hnací silou občanských válek a ozbrojených konfliktů, proto konfliktní diamanty začaly představovat celosvětový problém. Krvavé diamanty jsou spojeny hlavně se státy v subsaharské Africe, ale problémem jsou například i na jihoamerickém kontinentu ve Venezuele.

Diamanty jsou nejtvrďší látkou na světě a mají i mnoho dalších výjimečných vlastností. Mají poměrně dlouhou historii a byly považované za vzácné kameny již od prvního objevení. Představují důležitý přírodní zdroj, jenž se hlavně ve 20. století stal ze strategického hlediska velice významným pro specifickou skupinu zemí. Velký počet diamantových ložisek se nachází především na africkém kontinentu. Diamanty mají nezastupitelnou roli ve šperkařském průmyslu, ale také jsou s různou intenzitou využívány i v jiných odvětvích průmyslu. Specifické vlastnosti diamantů umožňují, aby tyto drahocenné kameny byly využity například při řezání a broušení v těžkém průmyslu nebo v lékařství. Objem světových rezerv diamantové suroviny postupně klesá s ohledem na nedostatek nových významných těžebních projektů a rozvoj technologií. Odborníci odhadují, že současný objem diamantových rezerv je dostatečným pro udržitelnost výroby pouze na příštích několik desítek let. Diamanty jsou snadno transportovatelné a mají obrovskou hodnotu, proto mohou být zajímavé například i pro povstalecké skupiny nebo různé skupiny organizovaného zločinu, které z jejich prodeje financují své nelegální aktivity. Tyto drahé kameny se v historii staly i důvodem pro manipulaci na světovém trhu, pašování a rozvoj nelegálního diamantového obchodu. Navzdory problémům, které se vyskytují v diamantovém průmyslu, světová poptávka po těchto kamenech v současnosti je velice stabilní a pomalým tempem stále roste. Jelikož cena těchto drahocenných kamenů je velmi stabilní, lze do nich investovat a obchodovat s nimi na světových burzách. Jedná se o komoditu, která se dá lehce uschovat nebo přenést. Díky neklesající poptávce a také jejich vysoké hodnotě, mohou být diamanty snadno zneužity k nesprávným účelům.

Problémem je, že velké množství kvalitních diamantových ložisek se nachází v rozvojových zemích, pro které tyto přírodní nerosty představují strategicky významný zdroj finančních prostředků, jež podporují jejich rozvoj. Diamanty se hodnotí pomocí pravidel 4C (barva – color, brus – cut, čistota – clarity a váha – carat). V poslední době se k těmto čtyřem slovům začínajícím na písmeno C začíná přidávat i páté jako konflikt (conflict).

Tragické války na africkém kontinentě, které byly financované nelegálním prodejem diamantů, výrazně změnily postoj světového společenství k těmto drahým kamenům a

diamanty kvůli tomu získaly velmi špatnou pověst. Tyto drahocenné kameny stály a stále stojí za mnohými konflikty, které často bývají velmi brutální a krvavé. Tím je možné vysvětlit přívlastek „krvavé“, jenž si tyto kameny postupem času vysloužily. Nevyhovující životní podmínky, nízká životní úroveň a často se opakující konflikty a občanské války neovlivňují jen rozvojové země, kterých se uvedené problémy bezprostředně týkají. Konfliktní diamanty spojují dvě strany, rozvojové země, kde se diamanty těží a rozvinuté tržní ekonomiky, ve kterých se tyto diamanty nejčastěji prodávají, a proto tyto země rovněž tvoří jeden z prvků v řetězci existence konfliktních diamantů. Zákazníci z rozvinutých ekonomik v mnoha případech vůbec netuší, za jakých podmínek a kde se drahocenné kameny těží, jelikož tito lidé vidí diamanty pouze v nabýskaných výlohách luxusních obchodů. Role takto výjimečných přírodních zdrojů jako je diamant, nemůže být světovou veřejností podceňována. Rozvojové země v mnoha případech nejsou schopné s takovým bohatstvím správně nakládat a stabilní situace v těchto zemích může naopak být objevením diamantových ložisek ohrožena.

Proč je tak důležité se obchodem s konfliktními diamanty zabývat? Především proto, že úzce souvisí s organizovaným zločinem, terorismem nebo obchodováním s drogami. Dále má také vliv na globální témata současnosti, chudobu, udržitelný rozvoj, bezpečnost, mír a na lidská práva. Zásadním bodem problematiky krvavých diamantů je politika a postoj států vůči těmto drahocenným kamenům. K tomu, aby byl obchod s konfliktními diamanty regulován závazným a funkčním právním instrumentem, je nezbytně potřeba odhodlání a vůle dotčených států.

Hlavním cílem diplomové práce je vysvětlit problematiku obchodování s konfliktními diamanty a zhodnotit mezinárodní boj s touto nelegální činností, například vyhodnotit funkčnost a efektivnost platné právní úpravy na evropské, mezinárodní i na některých národních úrovních. Cílem práce je rovněž identifikovat významné historické změny právní úpravy a posoudit samotný Kimberlejský proces nebo mechanismus obchodu s diamanty. Dílčím cílem této diplomové práce je zjistit, jakou roli sehrály nevládní organizace v Kimberlejském procesu nebo při řešení konfliktů a také jakým způsobem tyto organizace přispěly k vytvoření systému certifikace.

Jenom to ale nestačí, proto si pokládám několik důležitých výzkumných otázek, které bych chtěl v této diplomové práci rozvést. Jak je to s dodržováním lidských práv v mezinárodním obchodě s diamanty? Jak se liší právní úprava tohoto problému na národní a mezinárodní úrovni? Další zásadní výzkumnou otázkou je, jestli se daří s obchodem s konfliktními diamanty úspěšně bojovat. Výsledkem práce by mělo být praktické shrnutí problematiky a nakonec bych rád zhodnocením současné právní úpravy získal odůvodněný návrh změn v rámci boje proti obchodování s konfliktními diamanty, popřípadě bych se pokusil zdůvodnit a navrhnout možná zlepšení, která by pomohla eliminovat problematická místa a zefektivnit tento boj.

Tato diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. **Druhá kapitola** se zabývá obecnou charakteristikou diamantů, historií jejich vzniku a procesu tvorby. Zaměří se rovněž na to, v jaké míře a kde se diamanty využívají. Kapitola zohlední základní vlastnosti diamantů nebo metody jejich hodnocení, pozornost bude věnována také mezinárodně uznávanému hodnocení

diamantů 4C, které má důležitou roli při určení ceny daného diamantu. Dále se zabývá světovou těžbou diamantů a mezinárodním diamantovým trhem, představí rovněž největší hráče na diamantovém trhu. Podkapitola také odhalí, co všechno obnáší proces, než se drahocenné kameny dostanou až ke konečnému zákazníkovi.

Třetí kapitola se zaměří zejména na problematiku krvavých (konfliktních) diamantů. V první podkapitole bude uvedena definice konfliktních diamantů, jejich postavení na světovém trhu a také historie jejich vzniku. Druhá část kapitoly představuje jednu z praktických a analytických částí této diplomové práce. Poskytuje detailnější přehled a rozbor konfliktů souvisejících s krvavými diamanty v různých zemích subsaharské Afriky. Konkrétně jsem si pro tuto část vybral konflikty v Angole a Zimbabwe, protože tyto konflikty považuji za přelomové a dostatečně reprezentativní pro nastínění problematiky, týkají se jich první rezoluce Bezpečnostní rady OSN i první publikace mezinárodních nevládních organizací v souvislosti s konfliktními diamanty.

Čtvrtá a pátá kapitola se zaměří na boj proti obchodování s konfliktními diamanty a problematiku lidských práv. Čtvrtá a rovněž pátá kapitola by měla nastínit především regulaci problematiky obchodování s konfliktními diamanty, a to zejména mezinárodní úpravu (především na úrovni OSN) spolu s evropskou (na úrovni EU) a vnitrostátní úpravou (např. v USA, Kanadě, České republice a některých afrických státech). Jedna z podkapitol se bude zabývat komparací právních úprav konfliktních diamantů ve vybraných státech, budou zde představena základní legislativní opatření v těchto zemích a dále bude provedena komparativní analýza. Snahou má být hlavně poukázání na harmonizační propojení mezi jednotlivými úrovněmi a rovněž na zefektivnění světového boje proti konfliktním diamantům. Důkladnějšímu rozboru v rámci této diplomové práce bude podléhat právní úprava na národní úrovni, která představuje základní stavební kámen právní úpravy této problematiky. Čtvrtá kapitola se dále zabývá mezinárodním systémem regulace trhu s diamanty (tzv. Kimberlejský proces), historií jeho vzniku i současným problémům. Věnuje se nejvýznamnější mezinárodní iniciativě v oblasti konfliktních diamantů. Podkapitola se například věnuje i samotnému Kimberlejskému systému certifikace, hlavně jeho principům a také popisuje historii vyjednávání. Další část se zabývá mezinárodním přístupem ve formě iniciativy Kimberlejského procesu, například postojem jeho jednotlivých aktérů. Kapitola se rovněž věnuje nastolování kampaně proti konfliktním diamantům, především aktivitám, jež vyvíjely nevládní organizace. Jedna z podkapitol se zabývá kritikou Kimberlejského procesu ze strany odborníků a nevládních organizací, které začaly postupně upozorňovat, že je neefektivní a prostřednictvím nezávislých reportů vyvíjely stále větší tlak na změnu. Pátá kapitola se věnuje problematice dodržování lidských práv v mezinárodním obchodě s diamanty (zejména dětské práci).

Tato diplomová práce bude zpracovávána metodou analýzy, deskripce, právní komparace, analytické syntézy a kvalitativní analýzy. Především bude využívána metoda deskriptivní a také metoda analytická. Dále bude používána metoda komparace, ať již k porovnání minulé situace se současností, nebo k porovnání právních úprav v různých zemích. Práce vychází nejen z právní úpravy, ale rovněž z článků, literatury a jiných zdrojů. Pomocí metody deskripce budou popsána relevantní teoretická východiska, která se vztahují k dané

problematicke, stávající situace a základní souvislosti. Deskriptivní metoda vytváří obraz specifických podrobností vztahů a situace. Následně budou získané informace analyzovány a poté budou podrobeny syntéze poznatků. Závěrečnou metodou bude dedukce, která bude sloužit k vyvození závěrů.

K napsání této diplomové práce o problematice konfliktních diamantů jsem se nechal částečně inspirovat známým hollywoodským filmem Krvavý diamant amerického režiséra Edwarda Zwicka, který se odehrával v subsaharské Africe. Na toto téma jsem narazil i v několika článcích a zjistil jsem, že se jedná o opravdu zajímavé téma. Proto jsem se rozhodl, že budu psát diplomovou práci na téma krvavých diamantů.

Konfliktní diamanty představovaly v minulosti velmi závažný celosvětový problém, který přinesl utrpení hlavně obyvatelům subsaharské Afriky. Je škoda, že se svět často zabývá řešením vážných globálních problémů až v momentě vypuknutí krize. Každopádně problém konfliktních diamantů přetrvává dodnes a je potřebné k němu přistupovat komplexně, zodpovědně a globálně.

2. Charakteristika diamantů a mezinárodního trhu s diamanty

Pro zjištění funkcí a cílů právní regulace obchodu s konfliktními diamanty je klíčové alespoň rámcově definovat základní pojmy a souvislosti. Tato část utváří jádro předpokladů pro vyvození jakýchkoliv relevantních závěrů o právní, sociální či ekonomické dimenzi konfliktních diamantů. Proto se tato kapitola bude zabírat charakteristikou diamantů a aspekty světového diamantového trhu.

Slovo diamant pochází z řeckého *adamas* (nepřemožitelný, nezrušitelný).¹ Má se za to, že diamanty byly objeveny a poprvé těženy v Indii. Významné množství těchto drahých kamenů se vyskytovalo ve vrstvách sedimentů, které se ukládaly v dlouhém časovém období, například kolem velkých říčních toků. Diamanty jsou v Indii s největší pravděpodobností známy již šest tisíc let.² Diamanty jsou známé díky svým specifickým fyzikálním vlastnostem. Představují nejtvrdší známý přírodní minerál a také patří mezi jednu z nejtvrdších látek vůbec.

Diamant vzniká v prostředí o vysokém tlaku a teplotě. Diamanty jsou bezbarvé, modré, žluté, hnědé i černé. Brousí se nejčastěji do tvaru briliantu. Typická je pro ně pestrá hra barev na vybroušených hranách faset v důsledku vysokého lomu a disperze. Vyskytují se

¹ LIDDELL, Henry George, GLARE, P. G. W. (ed.). *Greek-English lexicon: revised supplement*. Oxford: Clarendon Press, 1996. ISBN 0-19-864223-7.

² HERSHEY, John Willard. *The book of diamonds: their curious lore, properties, tests and synthetic manufacture*. New York: Hearthsides Press, 1940. ISBN 1-4179-7715-9.

v olivinických horninách zv. Kimberlity. Světová ložiska diamantů se nacházejí v Austrálii, Africe (přibližně 65% diamantů na světě - JAR, Namibie, Zair, Zimbabwe, Ghana, Angola, Botswana), Kanadě, Rusku (na Sibiři), Indii, Brazílii a dalších zemích. Největší dosud známý diamant Cullinan (z dolu Premier v Transvaalu v JAR) měl v surovém stavu hmotnost 621,2 g, tj. 3106 karátů. V ČR bylo nalezeno jen zanedbatelné množství diamantů v náplavech na Třebešicku pod Českým středohořím.³ Využívají se především v klenotnictví při výrobě šperků a jiných doplňků a také v průmyslu. Technické diamanty bort a karbonado se užívají jako brusivo, při obrábění kovů, ve vrtných jádrech a při mnoha dalších činnostech.

Opracované diamanty se hodnotí a certifikují podle tzv. 4C parametrů. Jedná se o brus (cut), barvu (color), váhu (carat) a čistotu (clarity). Tyto parametry vznikly ve 40. a 50. letech 20. století v Americkém gemologickém institutu (Gemological Institute of America - GIA) a dodnes se používají při hodnocení a obchodování s diamanty. Na celosvětovém trhu s diamanty operuje několik druhů aktérů (od zpracování až po prodej). Na začátku jsou samozřejmě těžební společnosti, které můžeme nazývat producenty nezpracovaných diamantů. Po vytěžení dochází k třídění diamantů, aby se odlišily především podle jejich kvality a mohl se určit způsob jejich využití. Nejprve se diamanty řezou a brousí, pak se obchodují na tzv. diamantových burzách a nakonec se dostanou ke konečnému spotřebiteli. Diamanty se v podstatě vyskytují na každém kontinentě světa kromě Evropy. Diamanty, které se nacházejí na jednotlivých kontinentech, mají často velmi rozdílné kvalitativní vlastnosti. Kvalitní diamanty se využívají v klenotnictví, ty méně kvalitní v ostatních průmyslových odvětvích. Téměř třetina získaných nezpracovaných diamantů na celém světě je využitelná v klenotnictví. Na africkém kontinentě se nacházejí jedny z těch nejkvalitnějších diamantů. Diamanty se liší kromě kvalitativních vlastností ještě ve způsobu uložení v hornině a následnou možností těžby. Vznikly hluboko pod zemským povrchem v ložiscích magmatického původu. Můžeme je nalézt rozptýlené ve dvou typech hornin.

Když dochází k jejich těžbě z těchto hornin, jde o primární způsob těžby diamantů. Jedná se o velice složitý proces těžby, který vyžaduje příslušné technické vybavení. Primární způsob těžby se v Africe využívá například v Namibii nebo Botswaně. Na druhé straně existuje sekundární způsob těžby diamantů. Je charakteristický tím, že se diamanty nezískávají přímo z hornin, ale hlavně z řek a potoků v náplavových oblastech nebo z moře, kam se dostaly půdní erozí. Diamanty mohou být těženy průmyslně nebo pouze lidskou prací. Na africkém kontinentě se vytěží více než polovina objemové hodnoty (i hodnoty v USD) všech diamantů. Africké státy, ale nepředstavují historicky nejstarší oblasti, kde se začínaly těžit diamanty. Nejstarším místem je Indie.⁴ Těžba diamantů na africkém kontinentě má kořeny v Jihoafrické republice. První diamant se oficiálně našel v roce 1886, rozsáhlá těžba započala až začátkem 20. století. Samotnému mechanickému zpracování diamantů předchází jejich třídění podle kvality, ale i velikosti, barvy a tvaru. Tradičním největším centrem, kde se v minulosti

³ BENEŠOVÁ, Jitka (ed.). *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999. Encyklopedie Diderot. ISBN 80-902555-3-1.

⁴ FALLS, Susan. *Clarity, cut, and culture: the many meanings of diamonds*. New York: New York University Press, 2014. 224 pp. ISBN: 9781479879908.

diamanty třídily, byl Londýn. V posledních letech se mezi nová centra zařadily země jako Botswana, Indie, Čína a také Jihoafrická republika.

Například jeden z největších hráčů na trhu s diamanty, společnost DeBeers, oznámila v r. 2008 zájem přemístit celé svoje centrum třídění z Londýna do Gaborone, hlavního města Botswany.⁵ Po třídění se diamanty řezou a vybrušují. Mezi tradiční města pro tuto část procesu patří New York, Antverpy, Tel Aviv a Surat. Sekundární broušení a čištění se provádí v Číně, Kanadě, Thajsku, Rusku a v jiných menších továrnách po celém světě. Obchodování s diamanty probíhá na několika diamantových burzách a také v menších obchodních klubech. Převážná většina z nich je sdružená ve Světové federaci diamantových burz (WFDB – World Federation of Diamond Bourses) se sídlem v Antverpách. Ta dnes oficiálně sdružuje 29 autonomních burz a klubů. Na nich nakupují velkoobchodníci nebo přímo klenotníci. Přes ně se potom diamanty dostávají ke konečným zákazníkům. Podle World Diamond Council je největším trhem konečných zákazníků trh Spojených států Amerických, který představuje polovinu světové poptávky.⁶ Diamanty převážně putují do zemí s rozvinutou tržní ekonomikou. Mezi nejvýznamnější společnosti obchodující s diamanty se řadí malý počet podniků. Celosvětový diamantový trh je tedy specifický malým počtem aktérů, velkou poptávkou ze strany rozvinutých tržních ekonomik a odpovídající nabídkou rozvojových, ve velké míře, afrických států.

2.1. Vlastnosti diamantů

Diamanty jsou nejtvrdším materiálem na světě. Na Mohsově stupnici tvrdosti nerostů mají hodnotu nejvyšší (10). Diamant je tvořen uhlíkem, který je jedním z nejvíce zastoupených prvků na Zemi. Atomy uhlíku tvoří krátké pevné vazby v krychlové krystalické mřížce. Krystalizace probíhá za extrémních podmínek, kdy teplota přesahuje 1300°C a tlak je vyšší než 70 000 kg na cm², což odpovídá podmínkám, které jsou přibližně 100 až 200 kilometrů pod povrchem Země.⁷ Diamant je schopný díky své tvrdosti putovat zemskou kůrou na povrch. Diamanty jsou vytlačovány vulkanickou horninou, ve které jsou usazeny. Dva druhy této vulkanické horniny jsou nazvané lamproit a kimberlit, jedna od druhé se prakticky vůbec neliší. Místem původního výskytu těchto drahých kamenů jsou ložiska magmatického původu, která se nazývají primární ložiska, kde jsou rozptýleny jako akcesorické materiály uvnitř tmavých hornin pocházejících ze svrchního pláště Země. Tyto tmavé horniny se

⁵ ALDRICK, Philip. The Telegraph . *De Beers moves diamond sorting from London*. 2008 [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/energy/2790602/De-Beers-moves-diamond-sorting-from-London.html>

⁶ WORLD DIAMOND COUNCIL (WDC). *The diamond industry fact sheet*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: [http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20\(The%20Diamond%20Industry\).pdf](http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20(The%20Diamond%20Industry).pdf)

⁷ D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Vznik diamantů*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/hlavni-menu/diamant/obecne-informace/vznik-diamantu>

označují jako kimberlity (tzv. modrá hornina pojmenovaná podle města Kimberley v JAR). K povrchu Země se diamanty dostaly ve formě mohutných sopouchů, což jsou tělesa komínovitého tvaru (spíše „mrkvovitý“ tvar).⁸

Všechny kimberlity ale nejsou diamantonosné, některé kimberlity obsahují diamanty v koncentraci, které neumožňují ekonomickou těžbu. Primární ložiska obsahují více hlušiny, ale kameny mají pěkný celistvý krystalový tvar, protože nemusely podstoupit mechanicky namáhavý transport do sekundárních depozitů. V některých případech dochází k uvolňování kamenů erozí nebo působením jiných přírodních sil (především vítr a voda). Všechny horniny na povrchu Země podléhají erozi a zvětrávání. Hlavní příčinou je voda ze srážek a rozdílné noční a denní teploty. Minerály v tmavých horninách se v krátkém čase rozkládají a následně se vytváří žlutá zvětralina (tzv. žlutá zemina). Tekoucí voda zvětralínu odnáší do řek, kde diamantová surovina klesne díky své vyšší měrné hmotnosti do koryta řeky nebo pokračuje až k říčnímu ústí a pobřeží oceánů. V některých místech (např. meandrech řek) se zvyšuje koncentrace diamantů a vytváří se zde tzv. sekundární ložiska.⁹ Odborníci odhadují, že kimberlit objevený v Africe pochází z doby (přibližně před 150 miliony let), kdy se v zemské kůře vytvořila obrovská trhлина, jež byla příčinou oddělení kontinentů. Poslední dobou se vyvíjí celá řada nových způsobů, jak diamanty hledat. Oblasti výskytu se prozkoumávají přímo v terénu nebo ze vzduchu. Tato činnost (tzv. prospekční činnost) je velice finančně i časově nákladná. Je nutné ji provádět systematicky a někdy trvá i několik let. Nejvíce se v dnešní době prozkoumávají oblasti jako Sibiř, Grónsko, Kanada, Čína, Austrálie a mnoho dalších.

2.2. Historie diamantů

Doba nálezů prvních diamantů není přesně známa. První kameny byly objeveny v náplavech indické řeky Golconda. Ve staré daňové knize psané v sanskrtu (4. století před naším letopočtem) se objevují záznamy, které dokazují, že v té době v Indii byly diamanty běžně obchodovatelným zbožím a dokonalé krystaly měly velkou cenu. Vladaři a bohatí lidé zachovávali své kameny v surovém stavu. Diamanty se především používaly jako talismany díky své mimořádné tvrdosti a výjimečným vlastnostem. Byly symbolem mužnosti a odvahy. Umístění samotných diamantů nebo diamantového prachu na konečky prstů mělo zajistit přímou cestu ke spojení věčnosti s láskou. Do Evropy byly diamanty s největší pravděpodobností přivezeny Alexandrem Velikým.¹⁰ Zpočátku byly kameny považovány za raritu, které byly přisuzovány léčivé a magické vlastnosti. Například filosof Plinius psal o diamantech v jeho díle „Historie přírody“ již 60 let před naším letopočtem. V Římě se

⁸ D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Vlastnosti diamantu*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/hlavni-menu/diamant/vlastnosti-diamantu>

⁹ LEVIN, Estelle, LE BILLON, Philippe. Building Peace with Conflict Diamonds? Merging Development and Security in Sierra Leone. *Change and Development*, 2009. s. 693-715, ISSN: 0012155X.

¹⁰ D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Diamantové dějiny*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/diamant/historie/diamantove-dejiny>

nebroušený kamen objevil mezi 1. a 3. stoletím našeho letopočtu. Ve 13. století bylo hlavním diamantovým centrem a trhem v Evropě město Benátky. Většina hlavních měst Evropy udržovala s Benátkami obchodní styk. Odtud cestovali obchodníci s diamanty do Brugg, které se časem staly centrem obchodu, ale rovněž i místem, kde se kameny zpracovávaly. Diamantový průmysl se značně rozrostl a přispěl k tomu také Lodewijck van Berken, rodák z Brugg, který vynalezl diamantové broušení.¹¹

Proces opracovávání těchto kamenů byl uchovávan dlouhou dobu v tajnosti. Až ve 14. století se diamanty leštily na podložce ze dřeva nebo se používala měď pokrytá směsí oleje a diamantového prachu. Tento způsob se využíval v dřívější době pro opracování jiných vzácných kamenů nebo slonoviny. Byl to velice zdoluhavý proces. Techniky opracování diamantů byly postupně vylepšovány. V 15. století se nepravidelné krystaly začaly dělit štípáním. Při broušení se nicméně pořád respektoval původní tvar diamantové suroviny. Hlavním účelem opracování diamantů bylo zbavit kamen vad a nerovností. Dalším pokrokem byl vynález broušení na ocelové podložce, která byla pokryta olejem s diamantovým prachem. Tato metoda poskytla brusičům mnohem více možností k opracování diamantů (tabulkové brusy ve tvarech čtverce, obdélníku, rozety nebo kosočtverce). Roku 1498 mořeplavec Vasco de Gama objevil přímou cestu do Indie, a proto se centrum obchodu s diamanty přemístilo z Benátek do Lisabonu. Světovým centrem obchodu se od konce 14. století začalo stávat město Antverpy. Diamantový obchod byl ve zlatém věku 16. století ovládán především italskými obchodníky a portugalskými židy. V 17. století se začaly brousit rozmanité tvary diamantů (kapky, markýzy, ovály a jiné). Řemeslníci, pocházející z města Antverpy, opracovávali kameny v nejvyšších patrech domů, protože tam bylo nejlepší světlo. Indické doly byly vytěženy do konce 18. století, a nicméně i přes objevení diamantů v Brazílii, nebyla obnovena prosperita města Antverpy. V 19. století přišel Henry Morse ve Spojených státech amerických s prvním moderním briliantovým brusem. Briliantový brus byl zdokonalen a matematicky zdůvodněn v roce 1919 Marcelem Tolkowskijem, který je v současnosti považován za vynálezce moderního briliantového brusu.¹²

2.3. Naleziště diamantů

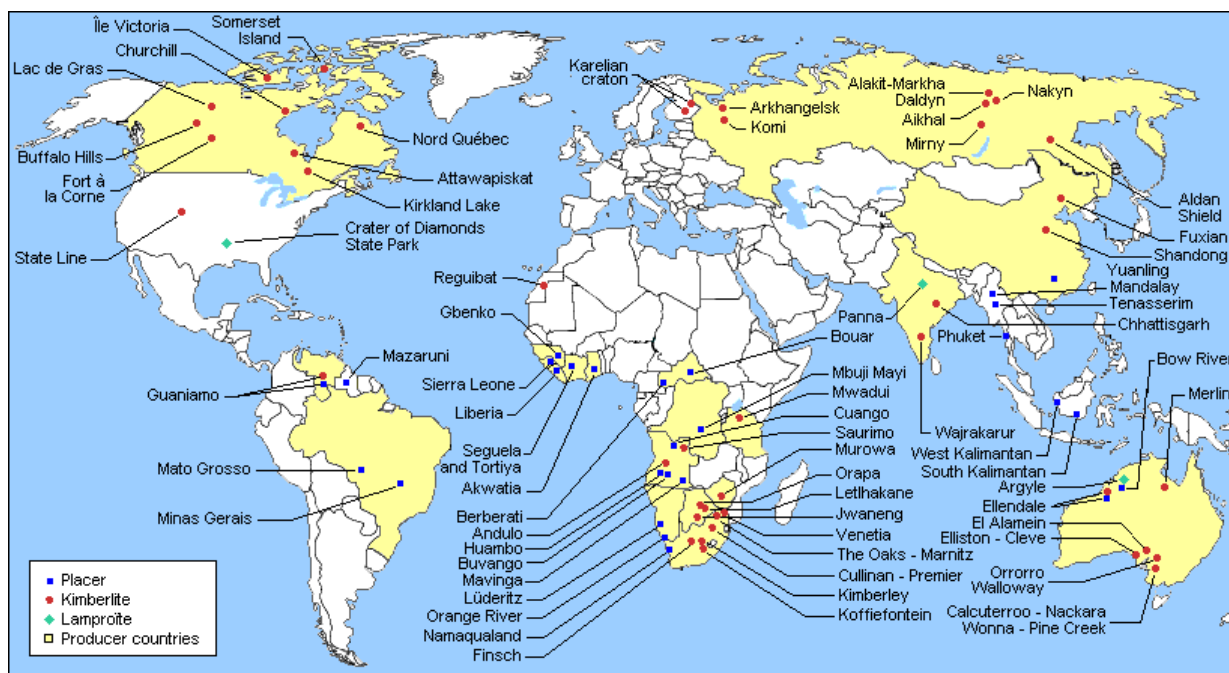
Matečná hornina spolu s diamantovou surovinou může být těžena přímo z kimberlitové trubky (tzv. primární naleziště). Sopouchy vyhaslých sopek se prozkoumávají povrchovou těžbou nebo kopáním důlních chodeb. Ruda obsahující diamanty (tzv. kimberlit) se láme, vykopává nebo odstřeluje. Poté se pomocí pásových dopravníků či nákladních aut dostává do místa zpracování. Ruda je rozmělněna a propláchnuta a vznikne z ní tzv. diamantonosná usazenina. Po skončení těžby se z místa stávají nové krajinné útvary (např. Big Hole v Jižní Africe – obrovská jáma částečně zaplněná vodou). Tento způsob těžby je velice finančně

¹¹ Gemological Institute of America (GIA): *Diamond history and lore*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.gia.edu/diamond-history-lore>

¹² D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Diamantové dějiny*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/diamant/historie/diamantove-dejiny>

nákladný a má vysoké technické požadavky. Erozi horniny a následným transportem (např. říčním tokem) se diamanty dostávají na tzv. sekundární naleziště (např. meandry řek, pobřežní oblasti, moře a další). Těžba je prováděna především terasovitě (odstraňování vrstev sedimentu) a vyžaduje mechanický i manuální pracovní postup. Místa v korytech řek, na nichž se vyskytují usazené diamantové krystaly, se označují jako aluviální naleziště. Diamanty jsou v tomto případě získávány rýžováním či bagrováním šterkové vrstvy. Při získávání diamantů z náplavů plážových usazenin a řek je využíváno vysoké hustoty diamantové suroviny, která je rýžována podobně jako zlato.¹³ V některých případech se využívá jejich vysoké přilnavosti (např. jsou plaveny přes povrch potřený tukem, na který se běžné minerály nenalepí, zato diamanty ano). Diamanty se v podstatě vyskytují na každém kontinentu světa kromě Evropy. Jejich geografické rozmístění si můžeme dobře představit na základě obrázku č. 1.

Obrázek č. 1: Výskyt diamantů ve světě

Zdroj: Diamonds Producers Countries, Deposits & Mines Map; Info Diamond; Dostupné z WWW: <http://www.info-diamond.com/rough/map.html>

V **JAR** (Jihoafrická republika) se nacházejí jedny z nejznámějších dolů. Na sklonku 19. století zde začala diamantová horečka. Příběh diamantů v Jihoafrické republice začal roku 1866, kdy si farmář všimnul třpytivého kamínku v rukou chlapce ze sousedství. Tento diamant dostal jméno Eureka a váží něco okolo 21 karátů. Další objev přišel roku 1869 (diamant vážící přes 83 karátů), který rozpoutal diamantovou horečku. Během několika let se

¹³ D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Naleziště diamantů*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/hlavni-menu/diamant/obecne-informace/naleziste-diamantu>

podařilo objevit významné výchozy diamantonosných kimberlitů (Jagerfontein, Finsch, Bultfontein, De Beers, Kimberley a další). Nejproduktivnějším dolem v Jihoafrické republice je v dnešní době kimberlit s názvem Finsch, který je desátým nejproduktivnějším dolem světa. Některá diamantová ložiska pokračují v těžbě dodnes a jiná byla definitivně uzavřena. Diamanty v JAR patří mezi ty kvalitní a produktivita kimberlitů zde je okolo 1 karátu diamantu na tunu vytěžené horniny. Například největší surový diamant Cullinan (přes 3000 karátů) byl nalezen v jihoafrických dolech.¹⁴

Mezi největší světové producenty diamantů patří také **Austrálie**. Probíhá zde těžba v primárním ložisku nazývaném Argyle (sopouch AKI), které je v oblasti západní Austrálie, a jedná se o současný nejproduktivnější důl světa. Největší množství diamantů (43 Mct) se zde vytěžilo v roce 1998. Odborníci odhadují, že se zásoby diamantů z tohoto ložiska vytěží v roce 2018. Koncentrace diamantové suroviny v australských lamproitech je mnohonásobně vyšší, než bývá průměrná koncentrace různých ložisek v kimberlitech po celém světě. Produktivita se pohybuje okolo 7 karátů na 1 tunu horniny. Většinou se jedná o levnější šperkařské kameny, ale také se zde například vyskytují vzácné růžové diamanty.¹⁵

Významným producentem diamantů je **Botswana**. Jedná se o zemi sousedící s JAR, která má bohatá ložiska kamenů unikátní kvality. Botswana je pokryta z velké části písečnou pouští. Geologický průzkum započal po objevení několika diamantů v sedimentech říčních toků. Poté bylo objeveno několik velkých diamantových ložisek (sopouch Orapa, Jwaneng, Letlhakane). Například pro umožnění těžby ze sopouchu Jwaneng se musela přivést voda potrubím z oblasti vzdálené 50 kilometrů. Zároveň bylo nutné postavit elektrárnu pro zásobování nově vzniklého města a dolu. Tento diamantový důl produkuje okolo ¼ celkové světové těžby diamantů šperkařské kvality a také se jedná o druhý nejproduktivnější důl současnosti. Všechny diamantové doly v Botswaně jsou provozovány podnikem s názvem Debswana Diamond Company, kterou vlastní stejnými podíly botswanská vláda a společnost De Beers.

Velmi bohatá diamantová ložiska se nachází rovněž v **Rusku**. Ty nejdůležitější byly objeveny v 50. letech 20. století. Ruské diamantové doly od té doby vyprodukovaly více než 150 Mct. Přibližně jednu pětinu z vytěžených diamantů tvoří šperkařské a investiční kameny. Nejvýznamnější naleziště se vyskytují na Sibiři (v Jakutské oblasti). Mezi ně patří sopouchy Mirnyj, Udačnyj (čtvrtý neproduktivnější diamantový důl na světě), Jubilejnyj (9. nejproduktivnější důl).¹⁶ Mirnyj je nejznámějším diamantovým dolem v Rusku, má hloubku

¹⁴ D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Naleziště diamantů*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/hlavni-menu/diamant/obecne-informace/naleziste-diamantu>

¹⁵ D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Naleziště diamantů*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/hlavni-menu/diamant/obecne-informace/naleziste-diamantu>

¹⁶ SPENCE, Robert. Mining Global. *Top 10: Diamond Mines in the World*. [online]. [cit. 4. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.miningglobal.com/top10/1175/Top-10:-Diamond-Mines-in-the-World>

525 metrů a průměr až 1 200 metrů. Vytěží se zde až 80 % ruských diamantů.¹⁷ Krajina je zde bezútesná, pouze s osamělými stromy. Kameny z těchto oblastí jsou poměrně velké a jejich kvalita je často vysoká. Téměř 40% diamantů je možné využít ve šperkařství. Těžba na Sibiři je velice náročná, teploty jsou extrémní (hluboko pod bodem mrazu) a problémem je také zmrzlá půda (až do hloubky 300m). Těžba v těchto náročných podmínkách je proto velice nákladná. Těžbu diamantů v Rusku ovládá společnost Alrosa, kterou z velké části ovládá ruský stát.

Další zemí, ve které se vyskytují velká diamantová ložiska, je **Kanada**. Geologové v roce 1985 objevili na severu Kanady (Lac de Gras) minerály, jež indikují přítomnost kimberlitů obsahujících diamanty. Poté následoval průzkum, který prokázal výskyt diamantonosného kimberlitového sopouchu. Mezi nejmladší velká ložiska diamantů patří doly Diavik a Ekati (7. a 8. nejproduktivnější doly světa). Majoritním vlastníkem je společnost BHP Diamonds. Na trh se dostávají pouze vysoce kvalitní kameny, které jsou broušeny přímo v Kanadě. Například každý kámen z dolu Ekati musí mít určitou hmotnost (min. 0,3 karátu) a tři certifikáty (certifikát o pravosti a kvalitě od AGS; certifikát potvrzující kanadský původ a firemní certifikát, který zaručuje původ z dolu Ekati). Důl je přístupný pouze v zimě, když je zamrzlý terén a životnost dolu odborníci odhadují na 25 let (do r. 2023).

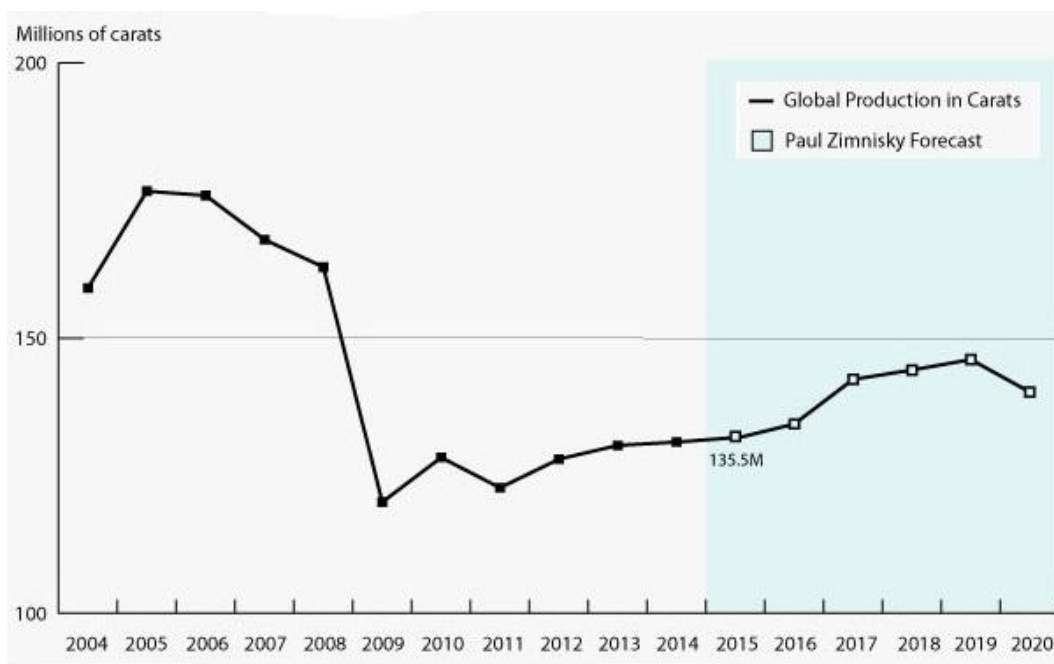
Vysoce kvalitní diamanty se těží i v **Namibii**. Neobyvatelné namibijské pobřeží bylo námořníky označováno za tzv. Pobřeží koster. Kdo by v té době předpokládal, že právě pod povrchem tohoto písečného pobřeží se skrývají ložiska vysoce kvalitních diamantů. Těžbu, která je velice komplikovaná, doprovází přísná bezpečnostní opatření (např. mnohá zařízení nesmí oblast opustit nebo zde jsou kontroly na hranicích). Než se diamanty dostaly na pobřeží, musely urazit dlouhou cestu. Diamanty se proto velice dobře vytřídily a zůstaly jen kameny nejvyšší kvality. Přibližně 95% těžených diamantů je šperkařské kvality.¹⁸

Na světě se diamantová surovina vyskytuje a těží ještě v několika dalších zemích (např. v Angole, Tanzanii, Lesothu, Ghaně, Pobřeží slonoviny, Burkině Faso, Libérii, Guinei, Sierra Leone, Středoafričské republice, Brazílii a Číně). Celková těžba surových diamantů na světě převyšuje 100 Mct za rok. Asi 70% diamantů je využito v průmyslu a 30% jsou šperkařské kameny. Společnost De Beers těží diamanty ve dvaceti dolech na jihu afrického kontinentu (přibližně 40% hodnoty světové produkce).

¹⁷ SEDLÁČEK, Karel. MM Spektrum. *Atraktivní projekty: Jámy plné drahého kamení*. [online]. [cit. 4. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mmspektrum.com/clanek/atrativni-projekty-2-2-2-2-2>

¹⁸ D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Naleziště diamantů*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/hlavni-menu/diamant/obecne-informace/naleziste-diamantu>

Graf č. 1: Globální produkce diamantů v mil. karátů (2004-2015 včetně pětileté předpovědi)

Zdroj: Paul Zimnisky; Dostupné z WWW: <http://www.paulzimnisky.com/global-rough-diamond-production-estimated-to-hit-over-135m-carats-in-2015>

2.4. Zpracování diamantů

Po staletí byla cena diamantů přímo úměrná jeho váze. Šperky se osazovaly jen surovými diamanty, protože v té době nikdo nebyl schopný kamen opracovat. Na přelomu 14. a 15. století objevil Lodewijck van Bercken, že se diamanty dají řezat jinými diamanty. V dnešní době platí, že při přeměně surového diamantu na šperkařský kámen, ztratí diamant v průměru polovinu své hmotnosti. Pouze pečlivým prostudováním diamantu je možné dosáhnout dokonale opracovaného kamene s minimálním počtem nečistot.

Zprvu specialisté důkladně prozkoumávají surový diamant a rozhodnou, jakým způsobem se opracuje. Na diamantu se laserem vyznačí (tzv. marking) řezné roviny, a následně se brousí a řeže. Každý diamant a postup opracování je unikátní. Štípáním (tzv. cleaving) se diamant rozdělí jednou ranou podél stejných linií na dvě i více částí. Před staletími se tato technika využívala v Indii. Provádí se souběžně po směru krystalu. Diamant se umístí do dřevěného držáku, proti kterému se upevní druhý kámen a provede se zářez. Kladivem se udeří do ocelového nástroje a kámen se rozdělí. Dále se diamant řeže (tzv. sawing) proti směru krystalů. Řezání se provádí extrémně tenkým kotoučem potřeným diamantovým prachem a olejem. Ideální je řezat rychlostí přibližně 1mm za 1h při frekvenci 10 -15 tisíc otáček za minutu. Pokud jde o velké kameny, tak může řezání zabrat i několik týdnů. Pak dochází k zakulacování (tzv. bruiting) kamene, který byl předtím štípaný nebo i rozřezaný. Diamant

dostává svůj budoucí tvar. Kamen se opět uchytí a jiným kamenem se provádí zakulacování. Nakonec dochází k broušení (tzv. cutting) kamene. Tím se vytvářejí na povrchu facety. Diamant se uchytí do speciálních kleští stroje na broušení (kvadrant) a nastaví se v přesném úhlu proti disku na broušení. Brusný disk je z oceli a potírá se diamantovým prachem smíchaným s olejem. Tradiční ruční práce se stále často používá, velice významnou roli mají rovněž moderní metody (např. použití laseru). I v dnešní době se na vzniku finálního produktu podílí několik lidí (např. jeden člověk rozvrhne řez, další provádí řezání, další zakulacení a min. dva brousí – tzv. blocker a brillianter).¹⁹

2.5. Certifikace diamantů

Hodnocení drahých kamenů, založené na profesionálních posudcích, se začalo využívat v návaznosti na rychle rostoucí diamantový trh. Prvním krokem bylo, že Americký gemologický institut (GIA) založil v roce 1935 ve Spojených státech amerických Gem Trade Laboratory. Dále vznikla například Gubelinova laboratoř v Lucernu, která provádí certifikaci diamantů již od roku 1940. Roku 1961 vznikla Mezinárodní organizace sdružující prodejce a výrobce perel, šperků a drahých kamenů (CIBJO) a roku 1976 bylo založeno Oddělení pro certifikaci Vysokou diamantovou radou (HRD). Při certifikaci a hodnocení kamenů se posuzují čtyři hlavní parametry (tzv. Základní pravidla 4C). Mezi ně patří brus (cut), čistota (clarity), barva (color) a váha (carat). Proto se tyto základní parametry označují 4C. Parametry mají zásadní vliv na cenu drahých kamenů. Certifikáty dále mohou obsahovat údaje o fluorescenci, rozměrech, mapu vnějších a vnitřních charakteristik a mnoho dalších informací.²⁰ Certifikát je označován jako tzv. rodný list diamantu. Každý diamant, který je prodáván obchodníkem, ho musí mít. Ten vystavují globálně uznávané gemologické laboratoře (v ČR např. Česká gemologická laboratoř). Na certifikátu musí být uvedena adresa a název dané gemologické laboratoře, datum a číslo vystavení. Certifikát zaručuje pravost a kvalitu diamantu. Pravost diamantu lze například ověřit i pomocí tzv. diamantových testerů nebo na základě posouzení zkušeným odborníkem.²¹

Diamanty se jako jediné drahé kameny vyskytují ve všech barevných modifikacích. Diamanty, které se vyskytují v přírodě, mají po vybroušení nejčastěji barvu od bílé po žlutou. Barva diamantů se identifikuje podle mezinárodní stupnice barev (značí se písmeny D až Z). Čím je diamant více žlutý, tím je jeho označení dál od začátku abecedy. Pouze zkušený profesionál provádí barevnou specifikaci pomocí srovnání s tzv. Master stones (sada vzorkových kamenů), při které se musí dodržet standardní podmínky (např. standardní postup, specifické normalizované světlo a další).

¹⁹ D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Zpracování diamantů*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/hlavni-menu/diamant/obecne-informace/zpracovani-diamantu>

²⁰ Antwerp Investment: *Proč právě diamant*. [online]. [cit. 5. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.antwerpinvestment.cz/image/data/ebook%20f.pdf>

²¹ D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Certifikace diamantů*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/hlavni-menu/diamant/certifikace-diamantu>

Brus se zakládá na optických výpočtech, které se snaží dosáhnout maximální krásy diamantu (výsledek brilance a disperze). Moderní brilliantový brus se skládá z koruny (třicet dva facet a tabulka), pavilonu (dvacet čtyři facet a možná kaleta) a má kulatý obrys. Kvalita brusu sledovaného kamene se hodnotí podle ideálních proporcí a symetrie matematicky vypočítaného modelu. Odchyšky od vypočítaného modelu se označují jako kvalita brusu, pro již se používá stupnice (poor, fair, good a very good). Někdy mají laboratoře pro nejlepší kameny ještě kategorii s názvem ideal cut nebo excellent. Broušení přemění surový diamant na drahokam. Existuje několik typů brusu – moderní brilliantový brus, smaragdový brus, ovál, srdce, kapka, markýza, čtverec, osmihran a mnoho dalších.

Hmotnost kamene se uvádí vždy v karátech (mezinárodní zkratka je „ct“). Váha je v certifikátech udávána s přesností na setiny. Jeden karát odpovídá 0,2g. Váhu diamantu lze určit výpočtem pomocí základních rozměrů kamene. Slovo karát pochází z tržišť ve středověku, kde se k vyvažování drahých kamenů používala semena svatojánského chleba. Používala se, protože vážila všechna úplně stejně. Název karát pochází z anglického výrazu pro chlebovník (carob).

Čistota diamantu se určuje podle počtu cizorodých látek, které pozorovaný kámen obsahuje. Tyto nehomogenity mohou být vnitřní (tmavý, bílý, praskliny a jiné) nebo vnější charakteristiky (naturály, nadbytečné facet, škrábance a jiné). První zmíněné nehomogenity vznikly při různých fázích tvorby krystalu a druhé vznikly například při opracování. Diamantu se přiřadí příslušná třída čistoty podle mezinárodní stupnice čistoty.

2.6. Využití diamantů

Diamantová surovina se používá hlavně ve šperkařském průmyslu a dále také v jiných odvětvích průmyslové výroby. Přibližně 30% kamenů má odpovídající kvalitu pro výrobu šperků. Zbývajících 70% diamantů se využije pro průmyslové účely (vrtání, broušení, leštění a řezání různých povrchů).²² Poptávka po diamantech výrazně převyšuje nabídku diamantové suroviny získané těžbou, proto značně narostl objem výroby syntetických kamenů. V dnešní době prakticky všechny diamanty, které se používají v průmyslu, jsou diamanty syntetické. Jejich výroba není tak finančně nákladná a jejich vlastnosti mohou být upravovány podle potřeby.²³

²² WORLD DIAMOND COUNCIL (WDC): *The diamond industry fact sheet*. [online]. [cit. 3. 11. 2016].

Dostupné z WWW:

[http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20\(The%20Diamond%20Industry\).pdf](http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20(The%20Diamond%20Industry).pdf)

²³ OLSON, Donald. U. S. Geological Survey (USGS): *Mineral Commodity Summaries – Diamond (Industrial)*, January 2016. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW:

<http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/commodity/diamond/mcs-2012-diamo.pdf>

Diamanty mohou být i investičním nástrojem neboli nástrojem uchování hodnoty, ve kterém si někteří lidé uchovávají část svého majetku (běžně 1/2 karátu = 1000,- až 2000,- USD; 1 karát může stát i 1 milion USD). Odhaduje se, že 5 až 10 procent celkového světového bohatství je uloženo právě v těchto drahocenných kamenech.²⁴ Diamanty se používají rovněž i v lékařství. V chirurgii jsou například používány diamantové kotouče na broušení skalpelů. Tyto nástroje řezou velice přesně, disponují řadou jiných signifikantních funkcí a také zůstávají mnohem delší dobu ostré v porovnání s těmi ocelovými. Diamanty jsou tvořeny uhlíkem, a proto jsou ideální materiál pro použití v lidském organismu. Nevývólávají alergické reakce a nenarušují imunitní systém. Vědci se pokouší vytvořit diamantové implantáty, jež by mohly být využity jako náhrady tkání a také jako monitorovací zařízení zdravotního stavu pacientů.²⁵

Dále se při některých vědeckých experimentech používají diamantová okna, která poskytují vědcům ochranu před extrémními podmínkami (např. kyselé kapaliny, roztavené plasty, atd.). Tato okna jsou velice transparentní a umožňují vědcům nebezpečné látky pozorovat, aniž by docházelo k ohrožování jejich zdraví. V poslední době se díky vědeckému pokroku objevují nové způsoby, jak diamanty v průmyslu využít. Například vědci z University of Bristol ve Velké Británii vytvořili solární panely na bázi diamantů nebo na australském kontinentě začal vývoj laserů s použitím diamantů, jež budou schopny dosáhnout mimořádné úrovně výkonu a spektra barev, jaké používání jiných materiálů vylučuje. Dalším příkladem může být jiný australský projekt s názvem Bionic Vision Australia, který se zaměřuje na vývoj bionického oka. Diamanty se používají pro výrobu některých klíčových součástí. Bionické oko by mělo umožnit částečně navrátit nevidomým lidem zrak.²⁶ Navíc dnešní vědci zkoumají tento drahý kámen z hlediska jeho možné využitelnosti v IT, například pro mikročipy, které se používají v počítačích.

2.7. Mezinárodní obchod s diamanty

Základním prvkem světového obchodu je diamantová surovina. Největší boj o ovládnutí obchodu s diamanty mezi sebou svedli už na sklonu 19. století, v oblasti nejvydatnějších diamantových dolů Jižní Afriky, dva schopní podnikatelé – Cecil J. Rhodes a Barney Barnato. Snažili se získat co nejvíce akcií diamantových dolů. Tito lovci pokladů postupně skupili

²⁴ BENEŠ, Tomáš. *Diamanty: V čem spočívá jejich hodnota*, Říjen 2006. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.penize.cz/18376-diamanty-v-cem-spociva-jejich-hodnota>

²⁵ NARAYANA, Roger J., BOEHMA, Ryan D., SUMANTB, Anirudha V. ScienceDirect: *Medical applications of diamond particles & surfaces*. April 2011, Pages 154–163. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1369702111700876>

²⁶ Hearts on Fire: *Unusual uses for diamonds*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.heartsonfire.com/history-of-diamonds/unusual-diamond-uses.aspx>

jednu koncesi za druhou. Postupně se stali vlastníky největší části diamantových dolů v Kimberley. V tomto boji nakonec zvítězil Cecil J. Rhodes s jeho společností De Beers Consolidated Mines, kterou založil r. 1888.²⁷ Ten se také později stal premiérem Kapské oblasti a byl jeho jménem nazván jihoafrický stát Rhodesie, který dnes známe pod názvem Zimbabwe. Společnost De Beers je i dnes nejvýznamnějším hráčem trhu s diamantovou surovinou.

De Beers diamanty těží a také má výhradní právo na nákup u zhruba 60% těžených diamantů na celém světě. De Beers Diamond Trading Company, dceřiná společnost podniku De Beers, prodává diamanty vybraným zákazníkům, kteří mají právo několikrát ročně uplatnit jejich objednávku a také se mohou účastnit prohlídky nabídnutých kamenů. Prohlídky se označují termínem „sights“ a společnosti, které mají právo se účastnit, se nazývají „sightholders“. V průběhu prohlídek se mohou kupci seznámit s cenou diamantů a také si je důkladně prohlédnout. Smlouvat o ceně lze jen u tzv. „specials“, což jsou kameny s váhou nad 10,8 karátů a jsou nabízeny individuálně. V podstatě platí, že jsou sightholderi vybíráni na základě specifických kritérií dceřiné společnosti DTC. Společnost De Beers představuje velmi komplikovaný systém velkého množství společností se vzájemně propleteným vlastnictvím. Tento koncern obsáhl celý průmysl od výkupu diamantové suroviny z vlastních či jiných dolů, přes zpracování až po samotný prodej diamantů (měl a stále má určité monopolní postavení). Společnost měla snahu ovládnout celosvětový trh, ale nepodařilo se to kvůli vyčerpávání dolů v Jižní Africe a otevírání dolů v různých částech světa (Kanada, Rusko, Austrálie a další). Přesto je i dnes společnost De Beers největším obchodníkem na trhu. Mezi nejvýznamnější společnosti obchodující se surovými diamanty se řadí malý počet podniků. Okolo 33% tohoto globálního těžebního diamantového trhu kontroluje belgická společnost DeBeers, 25% má ruský státní podnik Alrosa, 5% společnost Rio Tinto, SODIAM, Dominion, BHP Billion a kanadská spol. Aber.²⁸ Celosvětový diamantový trh je tedy specifický malým počtem aktérů, velkou poptávkou ze strany rozvinutých tržních ekonomik a odpovídající nabídkou rozvojových, ve velké míře, afrických států. V současnosti mezi největší producenty patří Rusko, Botswana, Demokratická republika Kongo, Kanada, Austrálie, Zimbabwe, Angola a Namibie. Nutno podotknout, že 70 procent světových diamantových rezerv je soustředěno v Rusku a Africe.²⁹

Poslední dva roky se mluvilo o krizi diamantového průmyslu. V dnešní době se ceny diamantů na světovém trhu vracejí do normálního stavu. To znamená, že ceny lehce rostou a dochází k mírnému zhodnocení této komodity. V posledních desítkách let se jedná o nižší

²⁷ Israeli Diamond Industry. *The Kimberley Diamond Mine*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.israelidiamond.co.il/english/wikidiamond/kimberley-diamond-mine>

²⁸ ZIMNISKY, Paul. *Diamond Analytics. The Separation of Power in the Rough Diamond Industry*. [online]. [cit. 5. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.paulzimnisky.com/is-the-rough-diamond-industry-a-monopoly-oligopoly-or-neither>

²⁹ SPEKTOROV, Yury, LINDE, Olya, KHOMENKO, Rostislav. *The Global Diamond Report 2013. Journeythrough the Value Chain*. [online]. [cit. 4. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.bain.com/publications/articles/global-diamond-report-2013.aspx>

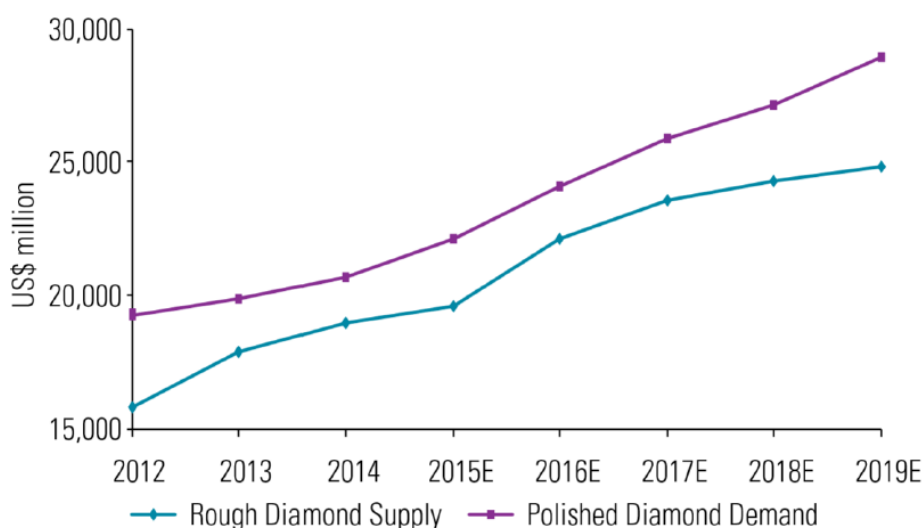
jednotky % ročně. Výjimkou bylo období finanční krize v r. 2008, v tu dobu cena kamenů rostla v meziročním srovnání i dvoucifernými procenty. Koncern De Beers odhaduje, že minimálně do r. 2030 bude světová nabídka surových diamantů klesat, přibližně o 2% každý rok. Starší doly jsou vyčerpávány a nová naleziště se nezačínají otevírat pro těžbu tak rychlým tempem. V r. 2020 odhadují, že bude celosvětová produkce kamenů na hranici 150 milionů karátů, o 10 let později se má jednat o třetinový pokles. Diamanty se stanou vzácnějšími a také dražšími.

Graf č. 2: Nabídka (surových diamantů) a poptávka (po leštěných diamantech)

► Flat Supply

► Growing Demand

Figure 3: Supply and demand of diamond (2012–19E)

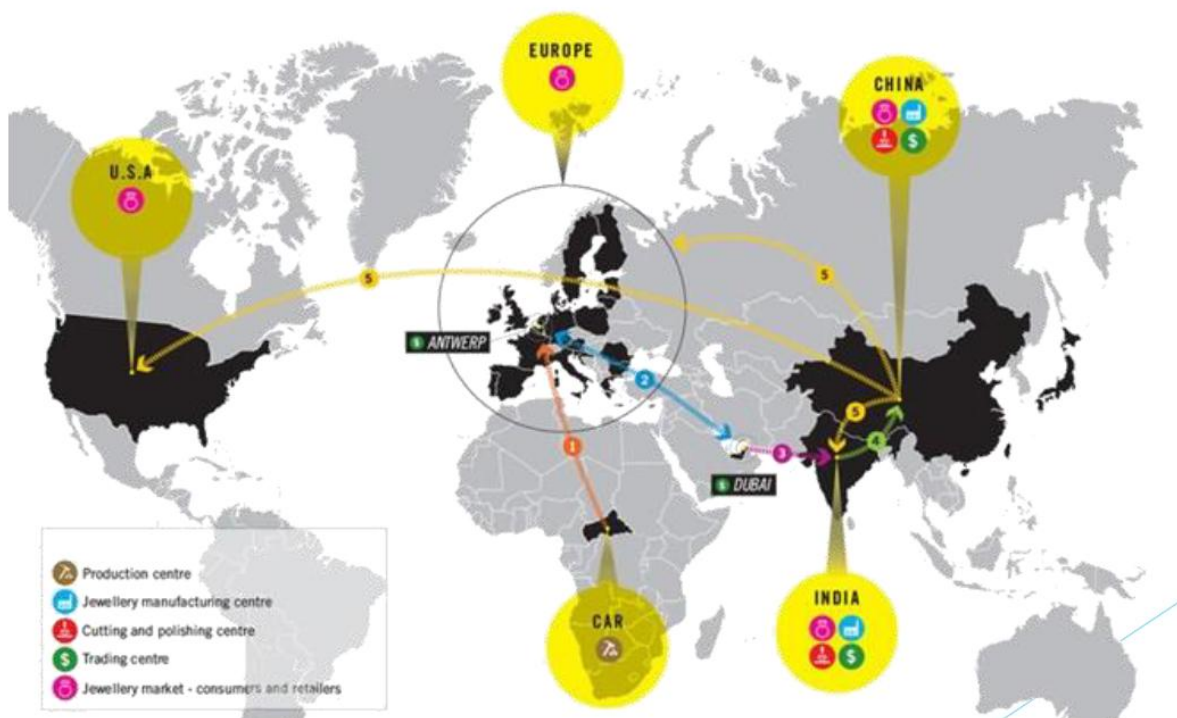
Source: BMO Capital Markets – Global Mining Research – Commodity Canvas – Q2/15: Seasonal Weakness but Dollar-Driven Rout Done, 8 April 2015, via Thomson research/Investext, accessed May 2015

Zdroj: BMO Capital Markets – Global Mining Research – Commodity Canvas – Q2/15: Seasonal Weakness but Dollar-Driven Rout Done, 8. April 2015, via Thomson research/Investext, accessed May 2015

Surové diamanty se brousí v některém ze světových center – větší kameny vysoké kvality se brousí v New Yorku, speciální brusy a diamanty vysoké hodnoty ve městě Antverpy, kameny střední velikosti v Ramat Ganu v Izraeli a menší kameny a diamanty nižší kvality v Asii (např. Indie). Vybroušené diamanty jdou buď přímo k zákazníkům, nebo na diamantové burzy. Na světě v současné době existuje celkem 29 autonomních diamantových burz a klubů. Nejdůležitějším centrem obchodu s těmito kameny je město Ramat Gan v Izraeli. Dalším významným střediskem obchodu je například nejstarší diamantová burza Beurs voor Diamanthandel působící ve městě Antverpy, kde sídlí hned čtyři burzy s diamanty, nebo známé finanční středisko New York. Tato centra obchodu s diamanty mají roční obraty v řádech miliard amerických dolarů. Největší střediska obchodu s diamanty se nacházejí v místech významných brusíren. Řádným členem diamantové burzy se může dealer stát,

pouze pokud splní řadu podmínek (několik let praxe v oboru, ručení z řad členů burzy a další). Pokud vše splní, předsednictvo mu udělí zkušební členství na 2 roky. Teprve pak je možné se stát řádným členem. Diamanty z brusírny se dostávají přímo nebo prostřednictvím diamantové burzy rovnou k zákazníkům nebo do šperkařských dílen.³⁰

Obrázek č. 2: Příklad dodavatelského řetězce – cesta diamantu z dolu ve Středoafričské republice na světový trh

Zdroj: GAUDIN, Helene. Slideshare; Conflict Diamonds and Minerals. 31. Srpna 2016. Dostupné z WWW: www.slideshare.net/HneGaudin/conflict-diamonds-and-minerals

Druhá kapitola podrobně popsala základní charakteristiku diamantů a aspekty světového diamantového trhu. Ve třetí kapitole budou zodpovězeny některé výzkumné otázky z úvodu této práce (např. Co znamená pojem krvavý diamant a jakých zemí se obchod s konfliktními diamanty týká?). Bude se především věnovat samotným krvavým diamantům a některým významným konfliktům v Africe. Je nutné podotknout, že tyto kapitoly jsou velice důležité pro zjištění funkcí a cílů specifické právní regulace, které bude věnována pozornost ve čtvrté a páté kapitole.

³⁰ D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: *Certifikace diamantů*. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/hlavni-menu/diamant/certifikace-diamantu>

3. Konfliktní diamanty

Tato kapitola se zaměří zejména na problematiku krvavých (konfliktních) diamantů. V první podkapitole bude uvedena definice konfliktních diamantů, jejich postavení na světovém trhu a také historie jejich vzniku. Druhá část kapitoly představuje jednu z praktických a analytických částí této diplomové práce. Poskytuje detailnější přehled a rozbor konfliktů souvisejících s krvavými diamanty v různých zemích subsaharské Afriky. Konkrétně jsem si pro tuto část vybral konflikty v Angole a Zimbabwe, protože tyto konflikty považuji za přelomové a dostatečně reprezentativní pro nastínění problematiky, týkají se jich první rezoluce Bezpečnostní rady OSN i první publikace mezinárodních nevládních organizací v souvislosti s konfliktními diamanty.

Diamanty symbolizují krásu a lásku, ale také někdy v sobě skrývají nepěkný původ. Diamanty mají obrovskou hodnotu, proto jsou v problematických oblastech (především v málo rozvinutých zemích) často využívány k financování nelegálních aktivit včetně ozbrojených konfliktů a válek. Diamanty jsou pro tuto činnost ideální, protože mají velmi malé rozměry, jsou snadno přenosné a mají velmi vysokou hodnotu. Dalším důvodem, proč jsou diamanty pro povstalce snadným zdrojem peněz, je jejich uložení a způsob těžby. Mohou se nacházet v odlehlejších oblastech, kde vládní moc nemusí mít až takovou sílu a tak ztrácí možnost mít diamantová ložiska pod kontrolou. Pokud jde o uložení diamantů v náplavových oblastech, je možné kameny snadno získávat bez vyspělých technologií. Právě diamanty by měly být podle některých odborníků těženy primárním způsobem, protože to má neutrální vliv na vznik konfliktů v afrických krajinách. A to z toho důvodu, že technologie potřebné pro těžbu jsou pro rebely téměř nedostupné a zároveň se tento způsob dá velice dobře kontrolovat. Sekundární způsob těžby je spojený s menšími rezervami, malou schopností kontroly a tedy je snadno přístupnou pro povstalecké jednotky.

Diamantová surovina někdy bývá samotným důvodem války (např. boj o diamantová ložiska). Z tohoto důvodu vznikl pojem konfliktní či krvavý diamant. Tímto termínem se označuje surový diamant, se kterým obchodují povstalecké jednotky za účelem financování boje proti legitimní vládě. OSN definuje krvavý diamant jako „*diamant, který pochází z oblasti kontrolované silami, jež kameny používají k financování válečných akcí proti oficiální mezinárodně uznávané vládě, nebo jejich využití je v rozporu s vydanými rozhodnutími Rady bezpečnosti Organizace spojených národů.*“³¹ Samotný pojem konfliktní diamanty se objevuje v rezoluci OSN až v souvislosti s konfliktem v Libérii (Rezoluce RB OSN 1343 z r. 2001). Mezinárodní diamantová rada (World Diamond Council - WDC) definuje konfliktní diamanty jako „*diamanty, které jsou nelegálně obchodované a financují konflikty.*“³² A definice podle KPCS (Kimberley Process Certification Scheme) je následující.

³¹ UN. Diamond. [online]. [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.un.org/peace/africa/Diamond.html>.

³² World Diamond Council (WDC). Conflict diamonds and the Kimberley Process Fact Sheet. [online]. [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné z WWW:

*Konfliktní diamanty jsou surové nezpracované diamanty používané povstaleckými skupinami nebo jejich spojenci k financování konfliktů a aktivit spojených s podkopáváním legitimacy režimů, jak je popsáno v relevantních rezolucích RB OSN (nyní v platnosti nebo jiné rezoluce přijaté v budoucnu) a rezolucích Valného shromáždění OSN (A/RES/55/56 a jiné rezoluce přijaté v budoucnu).*³³

Všechny tyto definice vycházejí z toho, že se jedná o diamanty, kterými povstalci financují konflikty (boj proti legitimním vládám). V současnosti někteří odborníci tvrdí, že definice není obsahově postačující, protože by se měla také věnovat vztahu mezi těžbou diamantů a dodržováním lidských práv.³⁴

Povstalecká hnutí (např. UNITA v Angole) mají důležitou roli v těchto konfliktech. Povaha povstaleckých skupin z hlediska subjektů mezinárodního práva je velice problematická (nestátní strana konfliktu). Tento pojem nemá legální definici. V prvním případě je problematická neexistence závazného nebo obecně přijímaného vymezení tohoto pojmu. V dnešní době se z výkladu pojmu vnitrostátní ozbrojený konflikt odvozuje definice povstaleckého hnutí. Vnitrostátní ozbrojený konflikt je vyvozován z rozhodnutí soudních orgánů a ustanovení mezinárodních smluv. Podle praxe i teorie mezinárodní právo přiznává subjektivitu funkčního a omezeného charakteru nestátní straně konfliktu (subjektivita sui generis). Povstalcům se na rozdíl od států přiznávají pouze některá práva a povinnosti. Obecná povinnost povstalců dodržovat mezinárodní humanitární právo vyplývá z rozhodnutí států. Stát, na jehož území povstalecké hnutí působí, určí konkrétní rozsah závazků. Problémem je, že to snižuje ochotu těchto hnutí dodržovat to, co jim státy nadiktují. Subjektivita těchto hnutí je získávána automaticky po splnění specifických podmínek a není vázána na jiné subjekty. Podle většinového názoru se na povstalecká hnutí aplikují normy mezinárodního humanitárního práva. Žádný z relevantních pramenů mezinárodního humanitárního práva však otázku jeho závaznosti pro nestátní stranu konfliktu (povstalecké hnutí) komplexně a explicitně neřeší.³⁵ Stávající prameny také neupravují odpovědnost povstalců. Povstalecká hnutí jsou specifická ozbrojená uskupení, jež se účastní dlouhodobě trvajících ozbrojených akcí a vykazují určitý stupeň vnitřní organizace. Tato hnutí se tedy nachází v „šedé oblasti“ a podle mého názoru by bylo vhodné se v blízké budoucnosti rovněž zaměřit na rozvoj této právní úpravy, protože tato problematika je úzce spojená s konfliktními diamanty.

[http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20\(Conflict%20Diamonds%20and%20the%20Kimberley%20Process\).pdf](http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20(Conflict%20Diamonds%20and%20the%20Kimberley%20Process).pdf).

³³ Kimberley Process. Kimberley Process Certification Scheme. [online]. [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné na WWW: http://www.kimberleyprocess.com/faqs/index_en.html.

³⁴ ESTWOOD, Victoria, CURNOW, Robyn. Is „blood diamond“ definition about the change? [online]. [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://edition.cnn.com/2012/02/14/business/kimberley-process-gillian-milovanovic/index.html>.

³⁵ BÍLKOVÁ, Veronika. Právní postavení nestátní strany vnitrostátního ozbrojeného konfliktu v MHP. IURIDICA 4/2009 [cit. 9. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <https://prf.cuni.cz/dokumenty-download/1404047108>.

Války financované konfliktními diamanty se odehrály například v Sierra Leone, Pobřeží slonoviny, Angole, Libérii nebo Demokratické republice Kongo. Všechny tyto konflikty se velmi podobaly. Od 90. let 20. století do počátku 21. století v těchto zemích probíhaly občanské války mezi místními vládami a povstalcí. Obě strany konfliktu byly zásobovány penězi z obchodu s diamanty. OSN se pokoušela zasáhnout a do problematických oblastí vysílala své mise, uvalovala embarga na vývoz kamenů a také dávala peněžní sankce. Všechny konflikty se podařilo ukončit a výše uvedené státy v současnosti jsou účastníky boje proti konfliktním diamantům. Odhaduje se, že přibližně 4 miliony lidí (za posledních několik dekád) zemřelo během válek spojených s krvavými diamanty. Dále se předpokládá, že v 90. letech 20. století mělo 4 až 20% všech obchodovatelných kamenů konfliktní původ. Konfliktní diamanty byly a někde stále jsou těženy. V konfliktních oblastech se využívá dělnická práce. V těchto oblastech dochází často k porušování lidských práv, jako je například otrokářství nebo dětská práce. Lidé, kteří dobrovolně nebo z donucení pracují na diamantových polích, jsou nuceni práci vykonávat v hrozných podmínkách. Ozbrojené povstalecké jednotky zabíjejí a mučí horníky, kteří se dožadují zlepšení svých podmínek.

3.1. Příklady konfliktů spojených s krvavými diamanty

3.1.1. Angola

Postavení angolské občanské války v konfliktech spojených s krvavými diamanty je v negativním slova smyslu výjimečné především v tom, že právě této země se týkala první rezoluce (S/RES/1173) Bezpečnostní rady OSN, která se věnuje problematice konfliktních diamantů. Podobně důležité postavení měl i konflikt v Sierra Leone. Jedná se převážně o konflikty mezi povstaleckým hnutím a vládou. Na financování konfliktů se využívaly diamanty, které splňovaly definici konfliktních (krvavých) diamantů a na Angolu i Sierru Leone byly uvaleny sankce Bezpečnostní radou OSN v průběhu těchto konfliktů.

Angolský konflikt probíhal s několika mírovými přestávkami téměř 40 let. Je nutné podotknout, že diamanty jsou poměrně důležité pro její ekonomiku. Angola patří mezi africké státy, které jsou velmi bohaté na tyto kameny. Například v roce 2000 byly v Angole vytěženy surové diamanty, jejichž hodnota byla vyšší než 1,1 miliardy USD. V současné době se každý rok v Angole vytěží diamanty v průměrné hodnotě okolo 1 miliardy USD. V druhé polovině 20. století se tato africká země stala obětí tzv. prokletí přírodních zdrojů. Další významnou skutečností, která ovlivnila vývoj této země, je přítomnost druhé významné nerostné suroviny. Celková ekonomická situace země je rovněž výrazně ovlivněná ropnou produkcí. Ropa představuje 97% exportu země a diamanty přibližně 2%.

Začátek konfliktu sahá až do koloniálního období v Angole. Prvním důvodem byly snahy původních obyvatel o osvobození. To se povedlo až v roce 1975, kdy se Angola odtrhla od Portugalska a byla oficiálně vyhlášena nezávislost země.³⁶ Angola v koloniálním období měla

³⁶ FERREIRA, Manuel Ennes. Angola: conflict and development. The Economics of Peace and Security Journal. 2006 [online]. Dostupné z WWW: http://www.epsjournal.org.uk/pdfs/eps_v1n1_ferreira.pdf.

typicky koloniální ekonomickou a sociální strukturu. Před vyhlášením nezávislosti vzniklo v Angole několik osvobozeneckých hnutí, které následně byly hlavními aktéry v občanské válce. Mezi tři nejvýznamnější patřily MPLA (Lidové hnutí za osvobození Angoly), FNLA (Národní fronta pro osvobození Angoly) a UNITA (Národní svaz za úplnou nezávislost Angoly). Někdy do bojů zasáhlo ještě čtvrté hnutí FLEC (Fronta za osvobození enklávy Cabinda). Když v 70. letech 20. století vyhlásila Angola oficiálně nezávislost a Portugalci chtěli převést správu země do rukou alespoň jedné dočasné vlády, probíhalo na území Angoly hned několik ozbrojených konfliktů. Konflikty tak pokračovaly i potom, co bylo dosaženo jejich společného cíle. Koncem 70. let 20. století na angolském území zcela vypukla násilná občanská válka. Všechny tři strany konfliktu nebyly schopné se dohodnout a uzavřít mezi sebou skutečně fungující a trvající příměří a mír. Koncem roku 1988 se do Angoly přesunuli pozorovatelé z kontrolní mise OSN (UNAVEM I).³⁷ Dalším významným rokem v novodobé angolské historii byl rok 1991. V Portugalsku byly podepsány mírové smlouvy mezi představiteli vlády a hnutím UNITA, podle kterých už jednotlivé strany nemohly dále získávat nové zbraně, a rovněž mělo dojít k demobilizaci jednotek zneprátelených stran. Naproti tomu ale existují důkazy, že do Angoly byly dodávány zbraně i v roce 1991 a 1992, hlavně z Ruské federace a Brazílie.³⁸ Na tyto mírové smlouvy navazovaly v roce 1992 prezidentské a parlamentní volby. Na volby dohlížela rozšířená mise OSN (UNAVEM II), která později označila volby za svobodné a spravedlivé.³⁹ Volby vyhrálo hnutí MPLA a konflikt stále pokračoval. Situaci nepomohly ani rezoluce Bezpečnostní rady OSN, které uznaly výsledky voleb a požadovaly uznání výsledků ostatními stranami konfliktu. Jednalo se především o rezoluce: S/RES/785, S/RES/793, S/RES/804 a S/RES/811. Na tyto mírové snahy navazovala v roce 1994 další mírová dohoda (tzv. Dohody z Lusaky), na kterou opět dohlížela mise OSN (UNAVEM III). OSN poslalo do Angoly v průběhu konfliktu celkem čtyři mírové mise. Ani jedna strana konfliktu neměla zájem se dohodnout, proto tato dohoda byla také neúspěšná. Na základě dohody byla vytvořena tzv. Vláda národní jednoty a usmíření (GERN). Součástí této vlády měla být i UNITA. Konflikt na angolském území stále pokračoval a postupně se zvyšoval tlak zahraničí proti hnutí UNITA. Ke konci občanské války došlo až v roce 2002, kdy zemřel hlavní představitel hnutí UNITA. Mírová dohoda byla podepsána ten samý rok a následně proběhla rozsáhlá demilitarizace a jiné důležité poválečné změny.

Diamanty měly v angolském konfliktu velmi důležitou roli. Umožnily různým skupinám financovat svoje vojenské aktivity a hlavně umožnily dovoz zbraní a vojenské techniky ze zahraničí. Proto je můžeme jednoznačně označit za konfliktní diamanty. Diamanty využívaly jako zdroj svých příjmů různé zájmové skupiny (povstalecké skupiny, vláda, mezinárodní společnosti pod ochranou jednotlivých skupin a další). Těžba diamantů v Angole proto nebyla

³⁷ KLÍMA, Jan. Angola. Praha: Libri, 2003. Stručná historie států. ISBN 80-7277-155-8.

³⁸ Human Rights Watch. HUMAN RIGHTS WATCH ARMS PROJECT: Angola: Arms Trade and Violations of the Laws of War since the 1992 Elections. 1994 [online]. Dostupné z WWW: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/ANGOLA94N.PDF> .

³⁹ A/47/668. Str. 11.

centralizovaná, a způsoby těžby se v jednotlivých oblastech liší. Diamantová pole se dostala do centra pozornosti povstaleckých skupin, protože to pro ně byl možný zdroj příjmů. První snahy hnutí UNITA ovládnout jednotlivá místa těžby začaly až v 70. letech 20. století. Produkce diamantů se snížila v návaznosti na jejich ozbrojené útoky na tato místa z 64 milionů USD (1984) na 15 milionů USD (1986). Nesnížila se reálná absolutní těžba, ale pouze oficiální statistiky těžby. Rozdíl by přispěl rozvoji státu (např. prostřednictvím odvedení daně). Na konci roku 1991 se hnutí UNITA podařilo ovládnout významné a bohaté ložisko v oblasti Luanda, protože je na základě dohod přestaly podporovat USA a JAR, a proto potřebovalo získat nový zdroj financí. Členové hnutí diamanty sami netěžili, využívali na to nezávislé hledače diamantů (tzv. garimpeiros).⁴⁰ Volná pracovní síla si mohla vybrat mezi těžbou pod ochranou hnutí UNITA v oblastech s nejlepšími diamantovými nalezišti, anebo pracovat samostatně na méně ziskových nalezištích s vysokým rizikem možného okradení (např. hnutím UNITA). Proto se mnoho lidí rozhodlo pro práci na diamantových polích či v dolech za nevhodných podmínek pro hnutí UNITA. V období od roku 1992 hnutí UNITA mělo značnou vojenskou převahu, která jim umožnila získat kontrolu nad mnoha oblastmi s velkým výskytem diamantů. Hnutí UNITA kontrolovalo tato území až do roku 1994, potom se kvůli kontrole a omezování činností tohoto hnutí začala do těžby diamantů více angažovat vládní strana MPLA.⁴¹ Konfliktní diamanty jednoznačně přispěly k prodloužení doby trvání tohoto konfliktu. Kontrola diamantových polí a dolů hnutím UNITA znemožnila v roce 1997 uzavření míru, protože hnutí se nechtělo těchto strategických pozic vzdát a radši pokračovalo v bojích dál. Když se hnutí UNITA stalo v roce 1997 součástí sjednocené vlády, povstalci odmítli se jejich strategických území včetně diamantových polí a dolů vzdát. UNITA v průběhu dalších let několikrát ztratila a opět získala tato důležitá území. Situace se neustále měnila. Klíčová úloha diamantů v tomto konfliktu byla zřejmá i OSN. Rezoluce Bezpečnostní rady OSN stanovily limity, sankce a embargo, které měly znemožnit tomuto hnutí pokračovat v konfliktu. Jednalo se o zákaz zásobování hnutí ropou, zákaz prodeje zbraní a vojenského zařízení hnutí, zákaz nákupu diamantů vytěžených z oblastí pod kontrolou hnutí nebo zmrazení bankovních účtů a ostatních finančních aktiv hnutí UNITA. UNITA byla nejbohatší povstaleckou organizací na africkém kontinentu, která vydělávala miliardy USD na ilegálním obchodu s diamanty. Diamanty se využívaly především na nelegální získávání zbraní prostřednictvím barterových obchodů. Podle odborníků OSN pocházely zbraně dodané hnutím UNITA především z východní Evropy. Jednalo se hlavně o minomety, granáty, různé malé zbraně, protitankové zbraně a mnoho dalších. Další významnou část vyzbrojení hnutí UNITA tvořily zbraně získané v boji od státních složek. Na diamanty obchodované organizací UNITA bylo uvaleno embargo Radou bezpečnosti OSN, ale tato organizace sankce porušovala a stále více se zapojovala do ilegálního obchodu. Během té doby bylo možné získat osvědčení o původu diamantu jen za 5 USD a povstalci často diamanty prodávali představitelům angolské armády. V letech 1992-1998 hnutí UNITA vydělalo na jejich prodeji téměř 4 miliardy USD. Například v roce 1995 byly v zemi vytěženy

⁴⁰ LE BILLON, Philippe. Angola's political economy of war: The Role of Oil and Diamonds, 1975-2000. African Affairs, 2001. ISSN: 00019909.

⁴¹ KLÍMA, Jan. Angola. Praha: Libri, 2003. Stručná historie států. ISBN 80-7277-155-8.

tyto drahé kameny v celkové hodnotě 700 milionů USD. Angolská vláda získala pouze 147 milionů USD za legální prodej diamantů na mezinárodním trhu, zbylých 553 milionů USD bylo získáno hnutím UNITA prodejem kamenů na černém trhu. Krvavé diamanty se běžně dostávaly na legální trh, aniž by o tom mezinárodní společenství vědělo. Také společnost DeBeers, která měla v té době významné postavení na trhu s diamanty, nakupovala diamanty bez jakéhokoli podezření. Ke zpřísnění regulace mezinárodního diamantového trhu došlo v letech 1999-2000. Příjmy hnutí UNITA značně klesly, ale ilegální obchod s diamanty to zcela nezastavilo. Kromě hnutí UNITA využívali diamanty také představitelé vládní strany MPLA. Především prostřednictvím vládní armády (FAA), policie a poskytováním licencí na těžbu ve spolupráci s různými společnostmi.⁴²

Období po ukončení konfliktu a následná obnova země byla pro Angolu velkou výzvou. Prezidentem Angoly je ještě stále, už od roku 1979, hlavní představitel MPLA Jose Eduardo dos Santos. Angola je dnes na 4. místě podle hodnoty její diamantové produkce na základě statistik z roku 2015. Státem vlastněná společnost Endiama je hlavním hráčem v diamantovém sektoru. Dále zde působí i společnost DeBeers a ruská společnost Alrosa. Největším problémem diamantového sektoru po ukončení konfliktu byla jeho neformální struktura a velké množství nelegálních horníků. V roce 2006 představila Angola nové právní normy týkající se diamantů. Nový horní zákon (Mining Code) neměl na situaci téměř žádný vliv, protože se týkal pouze některých producentů. Neformální produkce se mezi roky 2003-2007 snížila pouze o 11%. V roce 2011 byl tzv. horní zákon (Mining Code) novelizován. Cílem novely bylo modernizovat a zjednodušit pravidla pro kontrolu průzkumů a vývoje těžebního průmyslu v zemi a vytvořit trh otevřený zahraničním investicím. Příkladem může být australská společnost Lucapa Diamond Company, která na konci roku 2016 získala další pětiletou licenci na průzkum kimberlitů v oblasti Lulo (tzv. Lulo projekt). Jedná se o oblast o velikosti 3 000 km². Společnost Lucapa spolupracuje i s místními společnostmi (např. Endiama). V roce 2016 zde byl objeven největší diamant Angoly (404,2 karátu). Během tohoto roku rovněž angolská vláda snížila daně a provedla další opatření (např. snížení podílu státu ve společnostech), aby oživila diamantový průmysl po globální finanční krizi, která způsobila zavření několika dolů. Rozvoji diamantového průmyslu brání také angolský systém licencí. Náklady a složitost získání licence je druhou největší bariérou. Na těžbu diamantů potřebuje řemeslný pracovník nejprve obdržet povolení, a potom musí podat tzv. žádost. Dávají se pouze obyvatelům Angoly, starším 18 let, kteří bydlí v dané oblasti minimálně deset let. Dokončení tohoto procesu potom ještě podléhá byrokratickým pravidlům příslušného ministerstva.⁴³ Občanská válka znamenala pro tuto zemi katastrofu. Dopady konfliktu jsou stále patrné v současné angolské ekonomice. Během konfliktu zahynulo více než půl milionu lidí a téměř polovina populace Angoly byla nucena opustit své domovy. Byla zničena některá města a mnoho civilistů bylo povražděno. Také proto je dnes tato africká země jednou

⁴² DIETRICH, Christian. Power struggles in the diamond fields. 2000 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.issafrica.org/pubs/books/Angola/9Dietrich.pdf>.

⁴³ CHABAL, Patrick a Nuno. VIDAL. Angola: the weight of history. New York: Columbia University Press, c2008. ISBN 0231700156.

z nejchudších zemí. Velmi nízký příjem má většina obyvatel Angoly (okolo 2 USD za den). Angolská vláda, jež je velmi zkorumpovaná i nekompetentní, převzala kontrolu nad diamantovým průmyslem a vyhostila místní komunity a jednotlivé těžaře z diamantových polí a dolů. Přestože mezinárodní společenství začalo diamantový trh silněji regulovat, má tento sektor pořád značné problémy s transparentností.

3.1.2. Zimbabwe

Zimbabwe se rozprostírá na jihovýchodě Afriky. Jedná se o zemi, která je rovněž bohatá na přírodní zdroje. Nerostné bohatství země je zároveň zdrojem vzájemných neshod a konfliktů. Přírodní zdroje úzce souvisí s konfliktem mezi politickou stranou Zimbabwecká africká národní unie – Vlastenecká fronta (ZANU-PF) a politickou stranou Hnutí za demokratickou změnu (MDC). Ve volbách v roce 1980 zvítězila Zimbabwecká africká národní unie (ZANU), která se stala nejsilnější politickou stranou. V čele této strany byl Robert G. Mugabe. O sedm let později strana ZANU postupně získávala na síle a Robert Mugabe byl zvolen prezidentem Zimbabwe. Na počátku 80. let 20. století se zformovala opoziční politická strana s názvem Zimbabwecká africká lidová strana (ZAPU). Členové této strany začali být tvrdě pronásledováni přívrženci politické strany Roberta G. Mugabeho (ZANU) a bylo zavražděno téměř 20 000 lidí, mezi kterými byli i nevinní civilisté. Mezi stranami bylo uzavřeno příměří v roce 1987, strana ZAPU se sloučila se stranou ZANU a vznikla nová nejsilnější politická strana v zemi ZANU-PF. V průběhu roku 1999 vznikla opoziční strana MDC, jež si získala během krátké doby masivní podporu obyvatel. Mugabeho strana si udržela moc v zemi i přes popularitu, které se opoziční politická strana MDC těšila. V roce 2000 se nepodařilo prosadit referendum o změně ústavy a Mugabeho strana zahájila rozsáhlou pozemkovou reformu. Během této reformy byla postupně zabavována půda některým bílým obyvatelům. Chování zimbabwecké vlády v té době rozpoutalo mezi Zimbabwe a Velkou Británií diplomatickou roztržku. Situace v zemi se neustále zhoršovala. Mugabeho státní ozbrojené složky likvidovaly odpůrce režimu, politické oponenty, ale i nevinné civilisty. Zimbabwe pod vládou Roberta G. Mugabeho začalo strádat rovněž po ekonomické stránce.⁴⁴ Měna extrémně devalvovala, zdravotní systém kolaboval, zemědělský sektor byl prakticky zničený, hyperinflace dosahovala stovek milionů procent a nezaměstnanost se pohybovala okolo 80%. Špatný stav zemědělského sektoru také způsobilo zabavení půdy farmářům. Zabavená půda byla následně přidělena Mugabeho přívržencům. Nedostatečná zdravotní péče, všeobecná chudoba a špatná ekonomická situace i v současnosti přispívá ke zvýšenému riziku infekčních onemocnění a zvýšené úmrtnosti. Například vládnoucí politická strana ZANU-PF odčerpávala prostředky z fondů, které byly určeny pro zdravotní péči a následně tyto prostředky zneužívala k udržení své vlády, bojení proti opoziční politické straně MDC a k osobnímu

⁴⁴ NCADC. Zimbabwe: Conflict history. [online]. [cit.15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://ncadc.org.uk/coi/2010/02/15/zimbabwe-conflict-history/> .

obohacování. Prezidentské a parlamentní volby se konaly v roce 2008. V parlamentních volbách politická strana ZANU-PF poprvé v historii prohrála a Mugabe spolu s jeho přívrženci zahájil rozsáhlou kampaň postavenou na zabíjení, mučení a zastrašování novinářů, aktivistů, politických oponentů, ale i běžných občanů, kteří například podporovali opoziční politickou stranu. Morgan Tsvangirai, který byl členem opoziční strany MDC a zároveň kandidátem na prezidenta, získal v prvním kole prezidentských voleb 47,9% hlasů, zatímco Robert G. Mugabe získal jen 43,2%. Ve druhém kole voleb byl Mugabe prohlášen za vítěze poté, co jeho protikandidát po obrovském nátlaku odstoupil.

V roce 2006 byla v Zimbabwe objevena nová bohatá ložiska diamantů (diamantové doly Marange). Jejich objevení znamenalo pro tuto zemi naději na zlepšení ekonomické situace, jež byla čím dál horší a měla značně negativní dopad především na chudé a sociálně slabé obyvatelstvo. Diamantové doly Marange patří mezi jedny z nejbohatších nalezišť diamantů na světě. Na území Zimbabwe jsou ještě dva diamantové doly (Murowa a River Ranch), které byly pod správou soukromých společností. V roce 2014 doly v Zimbabwe vyprodukovaly přibližně 4,7 milionů karátů (průměrná hodnota je pouze 50 USD za karát). V diamantových dolech Marange působila mezi lety 2002-2006 společnost DeBeers, jež měla od místní vlády exkluzivní právo na hledání a výzkum minerálů na tomto území. Oprávnění pro vědecký a geologický výzkum vypršelo v březnu 2006 a společnost DeBeers jej znovu neobnovila. Následně výhradní právo, které garantuje působení v této oblasti, získala společnost African Consolidated Resources (ACR) z Velké Británie. Společnost ACR v diamantových dolech Marange dlouho nepůsobila, protože zimbabwská vláda se krátce po nabytí výhradních práv britskou společností rozhodla tato práva odebrat.⁴⁵ Státní složky a policie zabraly oblast dolů Marange a násilím bránily společnosti ACR v aktivitě, přestože soud vydal příkaz k nevměšování se státních složek a policie do této záležitosti. Politik Amos Midzi, tehdejší ministr pro těžbu, udělil tato exkluzivní práva státem vlastněné společnosti Zimbabwe Mining Development Corporation (ZMDC) a díky tomu vláda získala absolutní kontrolu nad doly v této oblasti. Zimbabwská vláda v červnu 2006 vyhlásila diamantová pole v oblasti Marange za volně přístupná a na místě propukla nefalšovaná diamantová horečka. Do diamantových dolů v oblasti se začaly sjíždět tisíce lidí z celé země, ale i jiných států (např. z Mozambiku, Nigérie, Botswany, Libanonu, Indie, Pákistánu a dalších zemí). Diamantová horečka v oblasti Marange dosáhla vrcholu v druhé polovině roku 2008, kdy se v diamantových polích nacházelo více než 30 000 lidí, kteří s diamanty obchodovali nebo je zde těžili. Většina z nalezených kamenů byla propašována přes letiště v Harare (hlavní město Zimbabwe) nebo Mozambik do Spojených arabských emirátů, Pákistánu, Indie, Libanonu a evropských zemí. Mezinárodní nevládní organizace Human Rights Watch (HRW) dělí překupníky diamantů na dvě kategorie. Jedinci, kteří cestovali do oblasti, aby nakoupili kameny od jednotlivců těžících diamanty, byli označováni jako tzv. zprostředkovatelé. Druhou skupinou byli lidé, kteří měli značnou vojenskou nebo politickou moc a sídlili ve velkých městech jako Harare nebo Mutare a nakoupené kameny obratem prodávali do zahraničí. Tyto jedince organizace označovala jako tzv. barony (hlavní nákupčí). Drahocenné kameny nebyly prodávány jen za peníze.

⁴⁵ Human Rights Watch. Diamonds in the rough: human rights abuses in the Marange diamond fields of Zimbabwe. 2009 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. ISBN 9781564325051.

Poměrně často docházelo k směnnému obchodu (barteru) a diamanty byly vyměňovány za auta, oblečení, jídlo nebo marihuanu. Zimbabwská vláda si uvědomovala, že ilegálním vývozem a prodejem těchto drahocenných kamenů přichází o velkou část finančních prostředků, proto vláda v září 2006 zavedla nová opatření. Jedním z opatření bylo navýšení počtu policejních jednotek v samotném prostoru diamantových dolů, ale i na příjezdových cestách do diamantových dolů Marange.⁴⁶ Zimbabwská vláda proklamovala, že tento krok je přijímán za účelem zvýšení ochrany a bezpečnosti v dolech. Ve skutečnosti byly státní ozbrojené složky a policejní jednotky přítomny v diamantových dolech Marange již v průběhu roku 2006. Půl roku po objevení dolů Marange byla zahájena operace Konec nelegální těžby diamantů, během které byly ozbrojené složky a policejní jednotky natrvalo rozmístěny v dolech Marange. Policejní jednotky od počátku své přítomnosti v diamantových dolech porušovaly lidská práva. Běžně docházelo k vydírání, bití, týrání a zabíjení lidí. Příslušníci policie zabíjeli především jednotlivce nebo skupiny, které se snažily vstoupit do diamantových dolů bez zaplacení, ale také docházelo velmi často k týrání a vraždění jen tak, pro zábavu a bezdůvodnému zatýkání osob, které v diamantových dolech pracovaly. Příslušníci policie dokonce nutili jednotlivce v dolech, aby jim dávali určitou část peněz z každého diamantu, který prodali. Jednotlivci museli vstoupit do sdružení, jež bylo pod správou několika příslušníků policie, a byli nuceni jim pravidelně odvádět určité procento z kamenů, které prodali.⁴⁷ S příchodem státních ozbrojených složek a policie do diamantových dolů vzrostla i míra korupce. Čím více osoba zaplatila, tím déle mohla v diamantových dolech zůstat. Zimbabwská vláda v říjnu roku 2008 rozhodla o rozmístění armády v dolech Marange, za účelem dalšího zvýšení bezpečnostních opatření. Podle vlády nebyla policie schopna zvládat nepořádek a chaos. Armáda nastolila tvrdší režim a docházelo ještě k většímu porušování lidských práv. Skupiny a jednotlivci byli nuceni pracovat zadarmo a také docházelo k využívání dětské práce. Armáda vytvořila rovněž sdružení, do kterých museli vstoupit všichni, kteří se podíleli na hledání drahocenných kamenů v dolech. Když se někdo stal členem sdružení, musel odevzdávat část z nalezených diamantů armádě. Ta se poté podílela na prodeji kamenů zprostředkovatelům, kteří potom tyto diamanty ilegálně vyváželi ze země. Krátce po nástupu Perence Shiri, bratrance Roberta G. Mugabeho, k vzdušným silám, došlo v roce 2008 k hroznému masakru v dolech Marange, jenž trval téměř tři týdny. Z helikoptér bylo zastřeleno více než 200 lidí, kteří pracovali v těchto dolech.⁴⁸ Tento teror se odehrával prakticky každý den. Na neschopnost vlády učinit této situaci přítrž, hrubé porušování lidských práv a nečinnost Kimberleyského procesu upozorňovaly především mezinárodní nevládní organizace, zejména Global Witness, PAC a Human Rights Watch.

⁴⁶ Human Rights Watch. Diamonds in the rough: human rights abuses in the Marange diamond fields of Zimbabwe. 2009 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. ISBN 9781564325051.

⁴⁷ Partnership Africa Canada. Zimbabwe: Diamonds and the Wrong Side of History. 2009 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/18_Zimbabwe-Diamonds_March09-Eng.pdf.

⁴⁸ Human Rights Watch. Diamonds in the rough: human rights abuses in the Marange diamond fields of Zimbabwe. 2009 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. ISBN 9781564325051.

V roce 2010 zimbabwský Nejvyšší soud rozhodl, že vláda může prodávat diamanty z Marange. Mezinárodní nevládní organizace Global Witness doporučila vládě Zimbabwe s diamanty neobchodovat, dokud se nebude postupovat podle plánů nezávislých kontrolorů a neumožní Kimberleyskému procesu změnit situaci v Marange. V červnu 2010 kontrolor Kimberleyského procesu oznámil, že na základě důkazů, které poskytla zimbabwská vláda a soukromí investoři, stát Zimbabwe splnil minimální požadavky Kimberleyského procesu pro obchod se surovými diamanty. V roce 2013 se Mugabe opět stal vítězem prezidentských voleb v Zimbabwe a zajistil si další pětiletý mandát. OSN, USA i Evropská unie vyjádřily znepokojení nad závažnými volebními nesrovnalostmi (zprávy o neúplné účasti, nedostatek transparentnosti a další), o nichž informovali mezinárodní i domácí pozorovatelé. V roce 2016 prezident Robert Mugabe oznámil, že vláda zestátní 8 společností, které působí v zimbabwském diamantovém průmyslu. Všechny licence byly zrušeny nebo nebyly prodlouženy. Vláda tvrdila, že soukromé společnosti okrádají zemi o její nerostné bohatství. Prezident Mugabe v jednom rozhovoru uvedl, že stát nyní bude vlastnit všechny diamanty v zemi. Situace v zimbabwském diamantovém průmyslu se tedy příliš nezměnila.

4. Boj proti obchodování s konfliktními diamanty

Tato kapitola se zaměří na boj proti obchodování s konfliktními diamanty. Čtvrtá a rovněž pátá kapitola by měla nastínit především regulaci problematiky obchodování s konfliktními diamanty, a to zejména mezinárodní úpravu (především na úrovni OSN) spolu s evropskou (na úrovni EU) a vnitrostátní úpravou (např. v USA, Kanadě nebo České republice). Jedna z podkapitol se bude zabývat komparací právních úprav konfliktních diamantů ve vybraných státech v Africe, budou zde představena základní legislativní opatření v těchto zemích a dále bude provedena komparativní analýza. Snahou má být hlavně poukázání na harmonizační propojení mezi jednotlivými úrovněmi a rovněž na zefektivnění světového boje proti konfliktním diamantům. Důkladnějšímu rozboru v rámci této diplomové práce bude podléhat právní úprava na národní úrovni, která představuje základní stavební kámen právní úpravy této problematiky. Čtvrtá kapitola se dále zabývá mezinárodním systémem regulace trhu s diamanty (tzv. Kimberleyský proces), historií jeho vzniku i současným problémům. Věnuje se nejvýznamnější mezinárodní iniciativě v oblasti konfliktních diamantů. Podkapitola se například věnuje i samotnému Kimberleyskému systému certifikace, hlavně jeho principům a také popisuje historii vyjednávání. Další část se zabývá mezinárodním přístupem ve formě iniciativy Kimberleyského procesu, například postojem jeho jednotlivých aktérů. Kapitola se rovněž věnuje nastolování kampaně proti konfliktním diamantům, především aktivitám, jež vyvíjely nevládní organizace. Jedna z podkapitol se zabývá kritikou Kimberleyského procesu ze strany odborníků a nevládních organizací, které začaly postupně upozorňovat, že je neefektivní a prostřednictvím nezávislých reportů vyvíjely stále větší tlak na změnu. Ve čtvrté kapitole budou zodpovězeny některé důležité výzkumné otázky z úvodu této práce (např. Jaká

je právní úprava tohoto problému na mezinárodní úrovni?, Daří se s obchodem s konfliktními diamanty úspěšně bojovat?).

O problematiku konfliktních diamantů se světové politické fórum a světová veřejnost začaly více zajímat v 90. letech 20. století, především v souvislosti s konflikty v Sierra Leone a Angole. V těchto zemích problém krvavých konfliktů nabíral na intenzitě, postupně se začal šířit i za hranice dotčených zemí a ovlivňovat mezinárodní dění. Oba uvedené konflikty byly charakteristické spory mezi státní administrativou a skupinami povstalců, využíváním diamantů na financování vojenských aktivit, velkým počtem obětí, nesmírnou krutostí a porušováním základních lidských práv. Naštěstí tyto události nezůstaly bez odezvy okolního světa. Je možné, že bez ní by k vylepšení situace v těchto zemích nedošlo.

4.1. Význam OSN a NGOs

Úvodem této podkapitoly je důležité zmínit, že prvním subjektem, který bojoval proti konfliktním diamantům, byly mezinárodní nevládní organizace (NGOs). Druhým subjektem byla mezinárodní organizace OSN. NGOs sehrály jednu z nejvýznamnějších rolí v boji proti konfliktním diamantům. Nutno podotknout, že oba subjekty začaly na tuto problematiku upozorňovat již v roce 1998. Proti konfliktním diamantům bojuje hned několik lidsko-právních NGOs (např. Global Witness, PAC, Oxfam nebo Amnesty International). Tyto NGOs se řídí vizí západního světa, v němž každá osoba požívá menšinová lidská práva, jež jsou zakotvena v mezinárodních aktech o lidských právech (např. Všeobecná deklarace lidských práv), a zabývají se obecně prospěšnou činností. Nedílnou součástí činnosti těchto organizací je publikování (nezávislé reporty), zprostředkování a popularizace informací o problematice konfliktních diamantů. NGOs se rovněž zabývají výzkumem v oblasti veřejné politiky, veřejným vzděláváním a mnoha dalšími činnostmi. Spolupracují s občanskou společností, jednotlivými vládami a světovým diamantovým průmyslem, protože chtějí eliminovat obchod s konfliktními diamanty. Později se NGOs staly součástí Kimberleyského procesu, ve kterém mají specifické postavení. Postavením a pravomocemi NGOs v KP (resp. KPCS) se bude zabývat podkapitola Kimberleyský proces.

NGOs jsou v ČR označovány jako nevládní neziskové organizace (NNO) či nestátní neziskové organizace. Slovo nevládní (resp. nestátní) je kalkem anglického slova non-governmental. Znamená to, že tyto organizace nejsou zřízeny státem ani lokálním governmentem (lokální veřejnoprávní subjekt). V některých státech ale NGOs mohou být založeny například i vládou. Nestátní neziskové organizace (NNO) patří v ČR mezi formalizované struktury občanské společnosti a jsou právníckými osobami soukromého práva.⁴⁹ Typické NGOs naplňují znaky mezinárodně sdílené definice těchto organizací (stálá

⁴⁹ ŠEBESTA, Kamil. Epravo.cz. Základní přehled změn, které přináší nový Občanský zákoník pro nestátní neziskové organizace. 2013 [online]. [cit. 14. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zakladni-prehled-zmen-ktere-prinasi-novy-obcansky-zakonik-pro-nestatni-neziskove-organizace-92357.html> .

a formalizovaná struktura, soukromoprávnost, nerozdělování zisku mezi rozhodující osoby a členy, samosprávnost a dobrovolnost). V České republice mohou být považovány za NGOs tyto právní formy soukromého práva: nadace a nadační fondy, spolky, církevní a školní právnické osoby, sociální družstvo, ústavy nebo obecně prospěšné společnosti. NGOs, které se zabývají problematikou konfliktních diamantů, mají několik funkcí (především servisní a advokační funkce). Řeší přímo veřejné problémy a poskytují přímé služby svým klientům. Také bojují za práva vybraných veřejných zájmů či vymezených skupin (prosazování změn). Mají důležitou roli v prosazování principu nediskriminace a rovnosti, v ochraně veřejného zájmu (např. ochrana lidských práv nebo zdraví) a menšinových zájmů. NGOs mohou být z hlediska struktury jak nečlenskými, tak členskými organizacemi. Jsou to tedy neziskové organizace nezřizované státem a na státu nezávislé.⁵⁰ NNO není v ČR oficiální právní termín ani právní forma nebo status právnické osoby. Jedná se o termín, který se například objevuje ve společensko-ekonomických textech. Problematika činnosti, financování (fundraising) a existence NGOs (neziskového sektoru) je monitorována (např. v ČR – Informační centrum neziskových organizací). Registrace NGOs a státní dozor nad organizacemi přísluší státním orgánům (podle jejich typu), zejména příslušným rejstříkovým soudům či ministerstvům. V širším slova smyslu mezinárodní organizace (subjekt mezinárodního práva) zahrnují i NGOs, ale častěji (v užším slova smyslu) jsou mezinárodními organizacemi jen mezivládní organizace.

Druhým subjektem, který po boku NGOs bojoval proti konfliktním diamantům, byla mezinárodní organizace OSN (především rezoluce RB OSN). Proto je nezbytně nutné na začátek této kapitoly, která se týká boje proti konfliktním diamantům, zařadit podkapitulu, jež se věnuje povaze a závaznosti rezolucí OSN (resp. RB). Cílem Organizace spojených národů je zajištění mezinárodní spolupráce a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Nejvyšším orgánem OSN je Valné shromáždění OSN (dále jen VS OSN), ve kterém jsou zastoupeny všechny členské státy. Celosvětový zájem o řešení problematiky konfliktních diamantů se projevil v roce 2000, kdy Valné shromáždění přijalo rezoluci A/RES/55/56. Významnou roli v této problematice především měl výkonný orgán RB OSN a její rezoluce (např. S/RES/1173, S/RES/1176 – týkaly se angolského konfliktu; S/RES/1343 – týkala se konfliktu v Libérii a poprvé byl použit termín konfliktní diamant).

Jedním z hlavních rozdílů mezi těmito orgány je závaznost jejich rezolucí. Závaznost usnesení VS OSN je nízká, protože se jedná ve skutečnosti pouze o doporučení (soft law). Tato doporučení vznikají na základě konsensu, a proto mají značnou váhu a v mezinárodním právu je obvykle postupováno v souladu s těmito doporučeními. Usnesení VS OSN (v praxi se nazývají rezoluce) mohou mít několik forem (např. doporučení, deklarace, rozhodnutí a další).⁵¹ Doporučení jsou usnesení s právně nezávaznou formou, ale mají značnou politickou a morální váhu. Deklarace je formálnější než běžné doporučení (rezoluce zásadního významu) a

⁵⁰ Charnovitz, Steve. "Nongovernmental organizations and international law." *The American Journal of International Law* 100.2 (2006): 348-372.

⁵¹ Johnson, D. H. N. "The effect of resolutions of the General Assembly of the United Nations." *Brit. YB Int'l L.* 32 (1955): 97.

je apelováno na jejich dodržení. Značný rozdíl oproti usnesením VS OSN je v možnosti vymáhání rezolucí RB OSN (hard power). Oproti rezolucím Valného shromáždění OSN jsou totiž členské země Organizace spojených národů povinny implementovat usnesení RB OSN. Rada bezpečnosti má rovněž možnost vynutit dodržování svého usnesení vojenskou akcí nebo ekonomickými sankcemi.⁵² Zejména kapitola VII Charty OSN upravuje otázku jednotlivých druhů rozhodnutí RB OSN. Na základě ustanovení kapitoly VII Charty OSN může RB OSN přijímat usnesení (resp. rezoluce), jež mají pro členské státy OSN závazný charakter. Člení se na dvě kategorie.⁵³ Rozhodnutí, jež mají charakter neozbrojených akcí (na základě čl. 41 Charty OSN), a rozhodnutí, která mají charakter ozbrojeného donucovacího opatření (na základě čl. 42 Charty OSN). Rada bezpečnosti OSN má k dispozici velké množství nevojenských donucovacích opatření. Je nutné zdůraznit, že při řešení problémů OSN upřednostňuje především tato neozbrojená opatření. Nejčastěji jde o opatření finanční a ekonomické povahy (např. omezení finančních toků nebo vývozu či dovozu určitých komodit – primární vývozní artikl daného státu jako diamanty, zbraně a další).⁵⁴ Dalším druhem neozbrojeného donucení může být přerušení leteckého spojení, přerušení diplomatických styků, opatření organizační povahy nebo opatření morální povahy (nemá přímý účinek, pouze informační povaha). V případě využití opatření organizační povahy (např. možnost zbavit člena výkonu členských práv a výsad nebo možnost člena vyloučit) se vychází z toho, že již bylo proti danému státu použito některé z donucovacích opatření, které ovšem nemělo dostatečný účinek. Vyloučení člena se jeví jako opatření poslední instance a může působit spíše proti cílům OSN. Organizace může působit i na nečleny (čl. 2 odst. 6 Charty OSN), ale otázkou je, nakolik je vyloučení člena efektivním způsobem donucení. Zásadním problémem RB OSN také je možnost užití práva veta jejími stálými členy (např. v případě opatření proti státu v zájmové sféře člena).⁵⁵ Efektivita a praktická použitelnost těchto opatření je tedy do značné míry omezena. V případech, kdy prohřešek státu vůči jeho závazkům nebo vůči mezinárodnímu právu je velmi vážný, může být použita rovněž ozbrojená síla (např. pozemní, námořní nebo letecká). Tato opatření podle čl. 42 Charty OSN mohou být užitá, aniž by jim předcházela opatření uvedená v čl. 41. Použití ozbrojené akce vychází z jedné ze základních zásad mezinárodního práva, jež zapovídá užití síly nebo pouhé hrozby silou (resp. agrese vůči jednomu členovi se rovná agresi proti všem členům). RB OSN používá tento nástroj pouze ojediněle a v současnosti lze rovněž nalézt několik důvodů, proč je využití čl. 42 Charty OSN

⁵² DAVID, V. Sankce v mezinárodním právu. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976, s. 82.

⁵³ Sarooshi, Dan. The United Nations and the development of collective security: The delegation by the UN Security Council of its Chapter VII Powers. Oxford University Press, 1999.

⁵⁴ FARRALL, Jeremy Matam. United Nations sanctions and the rule of law. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. Cambridge studies in international and comparative law. ISBN 978-0-521-14198-7.

⁵⁵ SEIDL- HOHENVELDERN, I. Mezinárodní právo veřejné. V překladu Moniky Pauknerové. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1999.

v praxi komplikované (např. problematické poskytnutí ozbrojených sil členy na základě zvláštních dohod nebo problematické užití a koordinace těchto sil).

Problematikou konfliktních diamantů se zabývaly například následující rezoluce OSN⁵⁶:

- liberijské surové diamanty - **S/RES/1689; S/RES/1647; S/RES/1521; S/RES/1343**
- konflikt v Angole a Sierra Leone - **S/RES/1171; S/RES/1173; S/RES/1295; S/RES/1306**
- surové diamanty z Pobřeží slonoviny - **S/RES/1643**
- podpoření Kimberleyského procesu a KPCS – **S/RES/1459** (28. leden 2003)
- vztah mezi konflikty a diamanty - **A/RES/55/56; A/RES/58/290**

Rezoluce RB OSN a VS OSN byly důležité pro boj s konfliktními diamanty především proto, že vzbudily celosvětový zájem o řešení této problematiky a podpořily vznik mezinárodní iniciativy (KP) a systému certifikace (KPCS). Opatření podle Charty OSN v tomto případě (např. konfliktní diamanty v Angole) nebyly efektivním nástrojem mezinárodních vztahů. Málo efektivní dopad rezolucí byl částečně dokumentován v kapitole o konfliktech (např. angolský konflikt) a bude rovněž dokumentován v další podkapitole týkající se vývoje boje proti konfliktním diamantům.

4.2. Vývoj mezinárodního boje proti krvavým diamantům

Mezinárodní nevládní organizace (NGOs – např. Global Witness, PAC, Oxfam nebo Amnesty International) sehrály jednu z nejvýznamnějších rolí v boji proti konfliktním diamantům. OSN a NGOs začaly na problematiku konfliktních diamantů upozorňovat v roce 1998. Na kampani proti konfliktním diamantům se rovněž podílely i některé státy a obchodní společnosti. Ostatní aktéři považovali NGOs za rovnocenné partnery, proto tyto organizace měly a mají ohromný potenciál. Tripartitní jednání vyústila v přijetí KSC (Kimberleyský systém certifikace), jenž byl vytvořen za účelem efektivní regulace obchodu se surovými diamanty.⁵⁷

Na občanskou válku v Angole začala média ve světě upozorňovat v roce 1997. Protože se tento konflikt neustále zhoršoval, Rada Bezpečnosti OSN se v roce 1993 rozhodla přijmout opatření. Ta měla vést k postupnému ukončení občanské války a současně přijala rezoluci, jež

⁵⁶ United Nations. Documents. Dostupné z WWW: <https://www.un.org/en/ga/documents/index.shtml> .

⁵⁷ BIERI, Franziska. From blood diamonds to the Kimberley Process: how NGOs cleaned up the global diamond industry. Velká Británie: Ashgate Publishing. 2010. [cit. 15. 2. 2017]. ISBN 9780754679905.

uvalila embargo na dovoz některých zbraní a pohonných hmot do Angoly. Opatření nebyla účinná, proto nedošlo k výraznému zlepšení bezpečnostní situace v zemi. Občanská válka pokračovala a ekonomická i politická situace se rychle zhoršovala. V roce 1998 kvůli neustále se stupňujícímu násilí se Rada Bezpečnosti OSN rozhodla přijmout další dvě rezoluce. Snažila se zabránit obchodování se specifickým zbožím (např. necertifikované diamanty) a rovněž zamezit přesunům členů hnutí UNITA za hranice země. Přestože ani tato opatření nijak výrazně nezamezila prodeji konfliktních diamantů, jednalo se o první významný krok, jenž později vedl k přijetí KSC (Kimberlejský systém certifikace). Jakákoliv dřívější opatření a sankce se nevztahovaly na konfliktní diamanty, přestože hnutí UNITA mělo od roku 1992 pod kontrolou přibližně 70% produkce diamantů v Angole a velká část zisku z prodeje těchto drahocenných kamenů financovala ozbrojené konflikty v zemi. Půl roku po přijetí rezoluce S/RES/1173 (rok 1998), jež uvalila sankce na obchod s konfliktními diamanty, byla vydána publikace A Rough Trade mezinárodní nevládní organizací Global Witness. Jedná se o jednu z prvních publikací, které upozorňují na problematiku konfliktních diamantů v Angole. V této publikaci nevládní organizace analyzuje situaci v Angole a poukazuje na skutečnost, že některé země (např. Belgie), které jsou členskými státy OSN, nedostatečně podporují embargo vyhlášené v rámci rezoluce (S/RES/1173). Publikace rovněž poukazuje na netransparentnost jihoafrické společnosti DeBeers.⁵⁸ Od roku 1990 tato společnost inkasovala (podle později vydaných zpráv) stovky milionů USD prodejem angolských diamantů. Nevládní organizace Global Witness upozorňovala na netransparentní obchodní praktiky této společnosti už v roce 1994 (publikace Angola). Rezoluce z roku 1998 (S/RES/1173) byla první rezolucí RB OSN, jež uvalila embargo na obchodování s konfliktními diamanty. Byl to první oficiální dokument na půdě OSN, který se týkal vztahu diamantů a financování činností povstaleckých skupin. V článku 12 odstavci b této rezoluce je uvedeno, že „*státy by měly přijmout potřebná opatření, aby byl zakázán přímý anebo nepřímý import všech diamantů, které nejsou kontrolovány prostřednictvím Certifikace původu GURN (Government of Unity and National Reconciliation – angolská vládní administrativa podporovaná zahraničím), z území Angoly na jejich teritorium.*“⁵⁹ Tato rezoluce představuje první rezoluci Bezpečnostní rady OSN, která uvádí, že diamanty slouží k financování činností povstaleckých skupin a souvisejících konfliktů. Je to také rezoluce, která uvaluje další embargo na Angolu a to zákaz obchodování s osobami nebo skupinami, které jsou z angolských oblastí nekontrolovaných státní administrativou. Na tuto rezoluci navazovala rezoluce RB OSN (S/RES/1176). Nevládní organizace Global Witness uvedla, že celkový dopad embarga byl minimální (pouze došlo ke změnám objemu obchodů). Za hlavní problém organizace považuje velmi otevřený systém importu a exportu diamantů, protože v tomto období byly vyžadovány certifikáty jen pro diamanty z Angoly. Povstaleckým skupinám stačilo kameny propašovat do sousední země a s následným prodejem do zahraničí nebyl problém. Podobná situace byla i na straně poptávky. Například Švýcarsko, které nebylo členem OSN, se k embargu připojilo až koncem

⁵⁸ Global Witness. A Rough Trade: The role of companies and governments in the Angolan conflict. London. 1998 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/pdfs/A_Rough_Trade.pdf.

⁵⁹ S/RES/1173 (1998).

listopadu roku 1998 a tak tu bez problému mohl do té doby probíhat obchod s angolskými diamanty. Organizace rovněž upozorňuje na to, že se embargo vztahovalo pouze na surové diamanty (např. nezahrnovalo exportované leštěné diamanty). Celosvětový zájem o řešení problematiky konfliktních diamantů se projevil na 79. plenárním zasedání Valného shromáždění OSN. Na tomto zasedání byla v prosinci roku 2000 přijata i rezoluce A/RES/55/56, která navazovala na výše uvedené rezoluce RB OSN. Předmětem této rezoluce VS OSN bylo přerušení vztahu mezi obchodem s konfliktními diamanty a dodávkami zbraní, pohonných hmot a jiného zakázaného zboží povstaleckým skupinám (vztahu k ozbrojeným konfliktům). Tato rezoluce také podporuje vznik certifikačního systému pro kontrolu obchodu s diamanty. Rezoluce rovněž navazovala na již vzniklé iniciativy v rámci tzv. Kimberleyského procesu, který je popsán v jedné z následujících podkapitol.

Korporátní společnosti tak mohly do roku 1998 legálně obchodovat s konfliktními diamanty, aniž by tím porušovaly nějaké ustanovení. Nevládní organizace Global Witness v závěru publikace (*A Rough Trade*) vyzývá klíčové státy OSN a velké korporátní společnosti ke společné spolupráci, která by vedla k eliminaci obchodu s konfliktními diamanty. Mezinárodní nevládní organizace Global Witness byla v lednu roku 1999 pozvána na neoficiální brífink Organizace spojených národů. Po tomto setkání se postoj oficiálních aktérů v mezinárodních vztazích k NGOs začal pomalu měnit. Nevládní organizace se i přes jejich neoficiální postavení staly rovnocennými partnery.⁶⁰ K dalšímu důležitému pokroku v boji proti krvavým diamantům došlo v letech 1999-2000. Kanada získala členství v Radě Bezpečnosti OSN a do čela výboru byl zvolen její velvyslanec Robert Fowler. Diskuze v RB OSN se během dvouletého členství Kanady týkaly hlavně lidské bezpečnosti (např. negativní dopady války na děti, ochrana civilistů v ozbrojeném konfliktu nebo popírání lidských práv a svobod). Rada Bezpečnosti OSN se rozhodla jmenovat výbor expertů, jenž měl v průběhu šesti měsíců shromáždit informace o hnutí UNITA a také o jeho činnostech (v rámci rezoluce S/RES/1237). Výbor expertů získal a zpracoval data, a poté vydal podrobnou zprávu.⁶¹ Zjistil, že sankce Organizace spojených národů byly často porušovány, ale určitý smysl tyto sankce přesto měly. Hnutí UNITA stále financovalo své aktivity z prodeje konfliktních diamantů a do Angoly dováželo pohonné hmoty i zbraně, které angolský konflikt stále udržovaly, ale hnutí však bylo značně omezováno ve své činnosti a muselo hledat způsoby, jak obejít tyto sankce.

Konfliktními diamanty se v tomto období nezabývala pouze Organizace spojených národů a mezinárodní nevládní organizace Global Witness, ale rovněž i další NGOs (zejména Fatal Transactions a PAC). Organizace PAC (Partnership Africa Canada), jež se vyznačuje spoluprací mezi africkou a kanadskou stranou a zabývá se trvale udržitelným rozvojem a prosazováním lidských práv, se stala již v roce 1999 jednou z hlavních organizací v kampani proti konfliktním diamantům. Nevládní organizace PAC vydala v roce 2000 svou první

⁶⁰ BIERI, Franziska. *From blood diamonds to the Kimberley Process: how NGOs cleaned up the global diamond industry*. Velká Británie: Ashgate Publishing. 2010. [cit. 15. 2. 2017]. ISBN 9780754679905.

⁶¹ United Nations Security Council. *Report of the Panel of Experts on Violations of Security Council Sanctions against UNITA*. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.un.org/news/dh/latest/angolareport_eng.htm .

publikaci (The Heart of the Matter) týkající se konfliktních diamantů. Tato publikace se zabývá konfliktními diamanty v Sierra Leone, které financovaly sierraleonský konflikt od 90. let 20. století a mezi lety 1991-1999 zapříčinily smrt více než 70 000 lidí a prakticky 4,5 milionů lidí se stalo běženci. Zpráva rovněž obsahuje řadu doporučení (např. založení stálé mezinárodní komise Organizace spojených národů dohlížející na obchod s diamanty).⁶² OSN by měla podle této zprávy zároveň spolupracovat s rozličnými organizacemi (např. Organizace africké jednoty), ale i samostatnými společnostmi, které obchodují s diamanty. Na mezinárodní scéně se už v tomto období začaly objevovat názory a myšlenky, které směřovaly k vytvoření KSC (Kimberleýský systém certifikace). Mezitím německá nevládní organizace Medico International pozvala Global Witness na jednání do Německa k prodiskutování otázek zabývajících se konfliktními diamanty. Toto jednání vyústilo v silnou a úspěšnou kampaň, jež se zaměřovala na veřejnost a její povědomí o konfliktních diamantech. V roce 1999 byla kampaň spuštěna a svou pozornost především soustředila na konečného spotřebitele a jeho právo na informace. Cílem bylo šířit informace o konfliktních diamantech prostřednictvím letáků zabalených v krabičkách. Ty byly rozposílány jednotlivým maloobchodníkům, kteří s klenoty a šperky obchodovali. Kampaň nevládních organizací byla velmi úspěšná. Krátce po jejím spuštění jihoafrická společnost DeBeers oznámila, že ukončuje všechny obchodní styky s Angolou. Spolupráce mezinárodních nevládních organizací s OSN, jejich činnost a šíření povědomí o konfliktních diamantech mezi širokou veřejností, byly rozhodujícími faktory, jež přispěly k vnímání konfliktních diamantů jako celosvětového problému.

Aktivita, které zahájily NGOs v souvislosti s konfliktními diamanty v Angole, byly velmi přínosné. Odhodlání těchto nevládních organizací vedlo ke spuštění účinné kampaně proti konfliktním diamantům, která o několik let později vyústila v přijetí KSC (Kimberleýský systém certifikace). Po vytvoření KSC se staly jeho členy i země (Libérie, Sierra Leone, Angola, Demokratická republika Kongo a další), ve kterých v minulosti byly konfliktní diamanty zneužívány povstalci k financování občanské války. Na Obrázku č. 2 jsou označeny zelenou barvou země (Demokratická republika Kongo a Angola), ve kterých měly konfliktní diamanty během občanských válek velmi zásadní roli. V ostatních zemích (Namibie, Zimbabwe, Botswana a další), které nejsou barevně vyznačeny, byly konfliktní diamanty rovněž příčinou mnoha konfliktů a občanských válek. Velké množství diamantů směřovalo do Velké Británie, Izraele a Belgie, kde se nachází jedny z největších center diamantového průmyslu. Naopak zbraně, jež udržovaly konflikty a občanské války v afrických zemích, pocházely především z východní Evropy (Ukrajina a Bulharsko).

⁶² SMILLIE, Ian. Partnership Africa Canada. The Heart of the Matter: Sierra Leone, diamonds. 2000 [online]. Dostupné z WWW: http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/heart_of_the_matter-full-2000-01-eng.pdf.

Obrázek č. 3 – Obchod s africkými konfliktními diamanty

Zdroj: Encyclopaedia Britannica, Inc.; Dostupné z WWW:

<http://www.britannica.com/EBchecked/media/65105/Map-illustrating-the-diamonds-for-weapons-trade-that-took-place>

Kimberlejský systém certifikace představoval pro samotný diamantový průmysl, ale i pro státy, jež byly z velké části závislé na prodeji a těžbě diamantů, poměrně velkou hrozbu. K setkání zástupců diamantového průmyslu, zainteresovaných států a zástupců mezinárodních nevládních organizací došlo v roce 2000. Toto tripartitní jednání mělo za cíl eliminovat obchod s konfliktními diamanty. Jihoafrický ministr pro těžbu a energii Phumzile Mlambo – Ngcuka toto setkání inicioval. Společně se zástupci Botswany a Namibie (dva největší exportéři diamantů) zorganizoval setkání v jihoafrickém městě Kimberley. Tohoto setkání se zúčastnily i další státy (Spojené státy americké, Belgie a Velká Británie). Tyto země se dodnes řadí mezi státy, jež s diamanty nejvíce obchodují. Diamantový průmysl reprezentovala na tomto setkání zejména jihoafrická společnost DeBeers a NGOs byly zastoupeny nevládní organizací PAC a Global Witness. Účast NGOs na tomto oficiálním setkání je považována za obrovský úspěch. Přestože NGOs několik let před setkáním ve městě Kimberley kritizovaly diamantový průmysl i některé státy kvůli jejich neodpovědnému postoji ke konfliktním diamantům a často byly vnímány jako nepohodlné, úspěšně se jim povedlo výše zmíněné aktéry přesvědčit o tom, že v problematice krvavých diamantů hrají nezastupitelnou roli, a proto byly NGOs přizvány k účasti na tomto setkání. NGOs však byly pozvány i z čistě pragmatických důvodů, protože pouhá účast zainteresovaných států a průmyslu by mohla působit nedůvěryhodně (např. setkání motivované hlavně ekonomickými zájmy). Účast NGOs

tak dodala celému jednání důvěryhodnost a legitimitu. NGOs však byly nepostradatelné i z jiných důvodů. Během jednání tyto organizace dokázaly využít své odborné znalosti, které se týkají obchodu s konfliktními diamanty, získané během boje proti těmto diamantům v průběhu předchozích let. Ačkoliv mají NGOs neoficiální status v mezinárodních vztazích, byly na setkání ve městě Kimberley zástupci diamantového průmyslu i ostatními státy plně respektovány. Velkou výhodou pro NGOs byla skutečnost, že Belgie, Velká Británie a Spojené státy americké byly zvyklé ze svého předchozího působení na jiných konferencích a jednáních spolupracovat přímo s NGOs. Jejich expertní znalosti i odbornost byly vysoce ceněny a státy je považovaly za rovnocenné partnery, kteří mají právo se podílet na spolurozhodování stejnou měrou jako jiní aktéři tohoto tripartitního jednání.⁶³

Jednání v jihoafrickém městě Kimberley bylo specifické i z jiných důvodů. Kimberlejský systém certifikace (KSC), jenž byl v průběhu tohoto a dalších jednání utvářen, nebyl projednáván pod záštitou Organizace spojených národů. To s sebou neslo výhodu v podobě efektivního a rychlého rozhodování, jež by ve spolupráci s OSN možné nebylo. Rozhodovací procesy OSN jsou časově mnohem více náročné a struktura této organizace není dostatečně flexibilní. Aktéři jednání tuto skutečnost vítali kladně, protože se obávali, že pokud by KSC vznikl za aktivní účasti Organizace spojených národů, každý členský stát OSN by měl zájem se podílet na spolurozhodování a celý proces by se tak výrazně zpomalil. Organizace spojených národů se neúčastnila oficiálních jednání ustanovujících principy a pravidla KSC i proto, že ztratila důvěru průmyslu, veřejnosti i ostatních organizací po tom, co nebyla schopna navrhnout efektivní řešení pro obchod s konfliktními diamanty. OSN po dobu několika let uvalovala pouze různé sankce na státy obchodující s konfliktními diamanty, které však nepřispěly zásadním způsobem ke zlepšení celkové situace. OSN se neúčastnila jednání ve městě Kimberley, ale stále se aktivně zapojovala do boje proti konfliktním diamantům a rovněž přijímala různá opatření, která měla vést k potlačování nelegálních aktivit spojených s tímto obchodem. Organizace spojených národů tedy sehrála významnou podpůrnou roli v boji proti konfliktním diamantům.⁶⁴

Tripartitní jednání v jihoafrickém městě Kimberley v roce 2000 podnítila další jednání, jež postupně vyústila v přijetí KSC (Kimberlejský systém certifikace). Proces dalšího vyjednávání, který se týkal problematiky konfliktních diamantů a obchodu s nimi, podnítil další sled událostí.⁶⁵ V roce 2000 v důsledku předchozích událostí se Světová federace diamantových burz (WFDB – World Federation of Diamond Bourses) a Mezinárodní asociace výrobců diamantů (IDMA – International Diamond Manufacturers Association) rozhodly založit Mezinárodní diamantovou radu (WDC – World Diamond Council). Dnes je hlavním

⁶³ BIERI, Franziska. From blood diamonds to the Kimberley Process: how NGOs cleaned up the global diamond industry. Velká Británie: Ashgate Publishing. 2010. [cit. 15. 2. 2017]. ISBN 9780754679905.

⁶⁴ BIERI, Franziska. From blood diamonds to the Kimberley Process: how NGOs cleaned up the global diamond industry. Velká Británie: Ashgate Publishing. 2010. [cit. 15. 2. 2017]. ISBN 9780754679905.

⁶⁵ Diamond Facts. Timeline of the Kimberley Process. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.diamondfacts.org/pdfs/conflict/Kimberley_Process_Timeline.pdf .

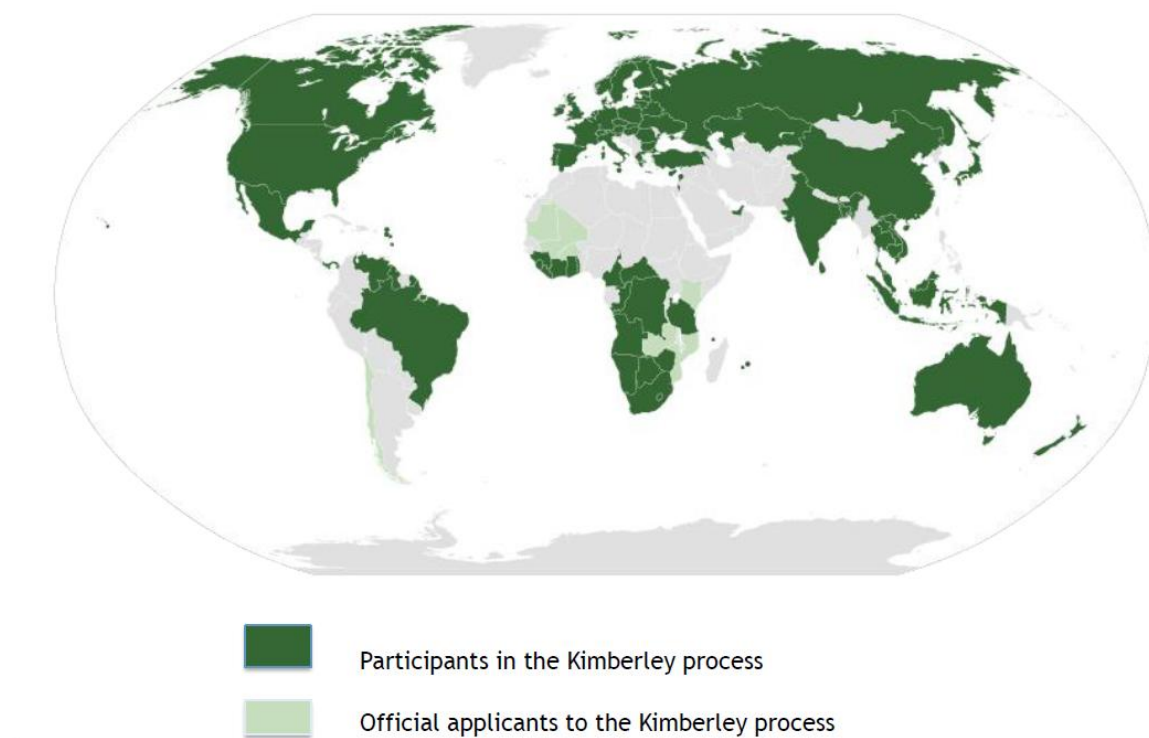
cílem Mezinárodní diamantové rady zastupovat diamantový průmysl při přijímání nových regulačních opatření (kontrola obchodu s diamanty) a přispívat k dodržování pravidel a principů KSC. Mimo jiné Mezinárodní diamantová rada poskytuje Kimberleyskému procesu (KP) rovněž finanční a technickou podporu a reprezentuje průmysl na výborech Kimberleyského procesu a dalších konferencích.⁶⁶ Další významná setkání v rámci Kimberleyského procesu se odehrála krátce po prvním oficiálním setkání v jihoafrickém městě Kimberley. Celkem padesát delegátů z hlavních zemí importujících a produkujících diamanty se sešlo v září roku 2000, aby se domluvili na dalších krocích, jež by vedly k eliminaci obchodu s konfliktními diamanty.

Další setkání se konalo o tři týdny později. Na tomto setkání dokončily mezinárodní nevládní organizace, zástupci diamantového průmyslu a zástupci jednotlivých států dokument, jenž měl být stěžejní pro přípravu usnesení Organizace spojených národů, které mělo ukončit obchod s konfliktními diamanty. Na Londýnské konferenci v říjnu roku 2000 byl připraven tzv. working document, jenž měl být předložen Valnému shromáždění Organizace spojených národů. V prosinci téhož roku byl schválen návrh usnesení o krvavých diamantech, jež se stalo rámcovým dokumentem, který byl důležitý pro zavedení světového certifikačního systému. Dokument obsahoval rovněž pokyny pro jednotlivé země, které měly do svých právních řádů implementovat právní předpisy regulující obchod se surovými diamanty. V roce 2001 proběhla řada dalších setkání a také byl poprvé použit termín Kimberleyský proces (KP). V tomto roce byly také schváleny na setkání v Namibii minimální standardy světového certifikačního systému. Kvůli velkému počtu zúčastněných států byl celkový proces schvalování minimálních standardů velmi zdlouhavý. Kimberleyský proces (KP) byl v listopadu roku 2002 podepsán 37 zeměmi, jež schválily, že surové diamanty nebudou vyváženy do států, které nejsou členy tohoto systému. V roce 2003 byl KPCS (Kimberley Process Certification Scheme) zaveden ve všech členských zemích Kimberleyského procesu.⁶⁷ V roce 2016 splňovalo minimální standardy KPCS 54 členů, přičemž EU je zde prezentována jako jeden člen (celkem 81 zemí – přibližně 99,8% globální produkce surových diamantů).

⁶⁶ World Diamond Council (WDC). Mission Statement. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.worlddiamondcouncil.com/> .

⁶⁷ Diamond Facts. Timeline of the Kimberley Process. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: [http://www.diamondfacts.org/pdfs/conflict/Kimberley Process Timeline.pdf](http://www.diamondfacts.org/pdfs/conflict/Kimberley%20Process%20Timeline.pdf) .

Obrázek č. 4 – Členské země a uchazeči o členství (Kimberlejský proces)

Zdroj: GAUDIN, Helene. Slideshare; Conflict Diamonds and Minerals. 31. Srpna 2016. Dostupné z WWW: www.slideshare.net/HneGaudin/conflict-diamonds-and-minerals

Středoafriická republika byla před několika lety dočasně suspendována. Povolení exportu a importu surových diamantů se zemi podařilo opět získat v roce 2015, kdy vydal předseda KP oznámení, které se týkalo přijetí správního rozhodnutí o obnovení exportu surových diamantů z této země. V současné době má pozastavené členství v KP Venezuela. V poslední době měla tato země problémy s pašováním necertifikovaných diamantů. Stát se sám v roce 2008 rozhodl zastavit vývoz a dovoz surových diamantů. Na konci roku 2016 se účastníci KP jednomyslně dohodli, že Venezuela bude moci obnovit vývoz a dovoz těchto diamantů. Na Obrázku č. 3 jsou všechny členské země vyznačeny tmavě zelenou barvou a světle zelenou barvou jsou vyznačeni uchazeči a zájemci o členství v KP (aktuální uchazeči: Mozambik a Gabon; zájemci: Burkina Faso, Zambie, Mauritánie, Keňa a Chile).⁶⁸

4.3.Kimberlejský proces

Cílem Kimberlejského procesu je zabránit, aby se krvavé diamanty dostávaly na mezinárodní diamantový trh. Na produkci surových diamantů a na obchod s nimi dohlíží

⁶⁸ World Diamond Council (WDC). KP Candidates. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.worlddiamondcouncil.com/> .

jednotlivé členské země Kimberleyského procesu. KP je ojedinělé partnerství občanské společnosti (mezinárodní iniciativa), které společně s OSN na problém konfliktních diamantů upozornilo jako první, průmyslu, jenž významně přispěl formou odborných posudků i dalších zdrojů důležitých informací, a také vlád členských zemí Kimberleyského procesu, které s nimi spolupracovaly na tom, aby celý systém dostaly do pohybu. Kimberleyský proces závisí na aktivním zapojení všech tří subjektů (vlády, průmysl a občanská společnost). KP je mezinárodní aktivita, která je podložena smlouvami o respektování specifických pravidel platných pro členské státy.⁶⁹ Kromě jednotlivých států jsou součástí KP i Mezinárodní diamantová rada (WDC) zastupující průmysl nebo PAC zastupující NGOs.

4.3.1. Kimberleyský systém certifikace

V listopadu roku 2002 vyústila setkání KP v deklaraci, která byla podepsána ve švýcarském městě Interlaken (Interlaken Declaration). Jedná se o dokument, který podpořila RB OSN i VS OSN (rezoluce A/RES/57/302 a R/RES/1459). Deklarace zavádí tzv. Kimberleyský systém certifikace a je v ní rovněž uvedeno datum spuštění KPCS (1. 1. 2003). Tato deklarace byla přijata představiteli (ministerské prohlášení) více než 40 zemí (např. Angola, ČR, USA, Rusko, Jižní Afrika, Zimbabwe, ES, Izrael a mnoho dalších).⁷⁰ KPCS není mezinárodní smlouvou. Jedná se o právně nezávazný instrument mezinárodního práva, jehož praktická vymahatelnost bude vždy omezená.⁷¹ Jedná se o kontrolu pohybu surových diamantů. Celý systém popisuje 16 stránkový dokument Kimberley Process Certification Scheme, ke kterému se zavázali členové KP. Skládá se ze šesti oddílů (1. Definice; 2. Certifikát KP; 3. Respektování mezinárodního obchodu s diamanty; 4. Interní kontroly; 5. Kooperace a transparentnost; 6. Administrativní záležitosti) a třech příloh (minimální požadavky, dobrovolné prvky a další procesy spojené s certifikátem KP, doporučení a údaje potřebné pro statistiky).

Nejdůležitějším prvkem v KPCS je tzv. certifikát KP (Kimberley Process Certification).⁷² KPCS je soustava pravidel a principů, jež vznikla za účelem zamezení obchodu s konfliktními diamanty, které byly zneužívány v mnoha státech k financování povstaleckých nebo teroristických skupin. Když členské státy splňují specifické požadavky, které těmto zemím mezinárodně uznávaný systém ukládá, mohou jednotlivé zásilky surových diamantů

⁶⁹ The Kimberley Process. About KP. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.kimberleyprocess.com>.

⁷⁰ Interlaken declaration of 5. 11. 2002 on the Kimberley Process Certification Scheme for Rough Diamonds. Dostupná z WWW: <http://www.diamonds.net/Docs/MoralClarity/KP-InterlakenDeclaration-KPCS-1102.pdf>.

⁷¹ FEICHTNER, Isabel. The Law and Politics of WTO Waivers. Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt. Cambridge International Trade and Economic Law, 2011. ISBN 9781107012899.

⁷² Zpracované na základě dokumentu: Kimberley Process Certification Scheme. Dostupný z WWW: <https://www.kimberleyprocess.com/en/kpcs-core-document>

certifikovat jako bezkonfliktní. Vládou vydané osvědčení o nekonfliktním původu surových diamantů musí být přiloženo ke každé zásilce, jež je určena k přepravě na mezinárodním trhu. Pokud jsou surové diamanty reexportovány, je rovněž vyžadován certifikát KP. Plnění specifických požadavků je přísně kontrolováno příslušnými orgány účastníka (při vývozu a dovozu) a státy musí také zajistit vyšší transparentnost (např. analýzy obchodních statistik a výročních zpráv). Pokud nějaký člen Kimberleyského procesu porušuje nebo neplní jeden či více požadavků, může tato země být z mezinárodně uznávaného systému vyloučena a kvůli tomu může přijít o možnost prodávat a vyvážet surové diamanty na mezinárodní trh. Stát, který nesplňuje požadavky KPCS, se považuje za nečlenský stát. Členové Kimberleyského procesu musí splňovat tzv. minimální požadavky a rovněž se zavazují k implementaci speciálních právních předpisů do vlastního právního řádu, k poskytování údajů týkajících se importu a exportu diamantů a také k transparentnímu obchodu s diamanty. Úspěšné provádění KPCS tedy závisí především na vnitrostátní právní úpravě (národní úroveň). Je zapotřebí, aby zúčastněné státy zavedly právní předpisy pro provádění KPCS. Regulace na národní úrovni je tedy základním kamenem úpravy obchodování s konfliktními diamanty. Také proto se bude pátá kapitola zabývat právní úpravou v některých vybraných státech. Pokud člen poruší povinnosti vyplývající z KPCS, neporušuje mezinárodní právo (žádná odpovědnost státu). Sankcí za nedodržování KPCS je “vyloučení“ z trhu. Vyloučený stát (vč. nestátních subjektů v zemi – PO i FO) potom prakticky nemůže se surovými diamanty na mezinárodním trhu obchodovat, protože většina států je součástí KP. Suspendování či vyloučení člena z KP jsou tedy poměrně efektivní sankce. Na zemi se rovněž mohou vztahovat sankce OSN (rezoluce RB OSN).

KP je otevřen pro všechny státy, které jsou ochotny plnit (implementovat) požadavky KPCS. Členové Kimberleyského procesu mohou legálně obchodovat s jinými členy, pouze pokud obě strany splňují tzv. minimální požadavky Kimberleyského procesu. Členové by neměli umožnit vývoz surových diamantů do nečlenské země a tyto kameny by neměly rovněž být dovezeny z nečlenské země.

Minimální požadavky Kimberleyského procesu (pro export, import a tranzit), jež každý člen musí splňovat, jsou následující:

1. Každá zásilka se surovými diamanty, která překračuje státní hranice, musí být:
 - opatřena osvědčením Kimberleyského procesu, které zaručuje nekonfliktní původ surových diamantů (KP certifikát)
 - transportována v přepravním kontejneru, jenž je odolný vůči poškození
2. Zásilka surových diamantů může být exportována pouze do země, která je rovněž členem Kimberleyského procesu.
3. Každé osvědčení musí být očíslováno a obsahovat popis zásilky a také musí být odolné vůči padělání.
4. Kontrolu osvědčení doprovázejícího zásilku je povinna provést celní správa dovážející země.

5. Dovážející země musí zajistit okamžité odeslání potvrzení o přijetí zásilky s určitými údaji tzv. exportnímu orgánu.
6. Při tranzitu musí tranzitní země primárně zajistit, aby zásilka opustila jeho území v identickém stavu, jako do něho vstoupila.

- Členský stát Kimberleyského procesu nemůže exportovat nebo importovat necertifikované surové nezpracované diamanty. Neschopnost vyhovět tomuto požadavku rovněž může vést k odmítnutí, konfiskaci zásilky a také k trestným sankcím.

- Když se objeví obavy, že některý členský stát KP nedodržuje všechny požadavky, jsou tyto pochybnosti na mezivládní úrovni prošetřeny a řešeny.

Dodržování minimálních požadavků kontroluje pracovní skupina Working Group on Monitoring (WGM) pomocí tzv. review visits (inspekční návštěvy), výročních zpráv a analýz statistických údajů. Dodržování požadavků rovněž sleduje výbor Committee on Participation and Chairmanship (CPC). Pokud CPC (resp. WGM) zjistí, že člen KP porušuje minimální požadavky, písemně informuje předsedu KP (v roce 2017 Austrálie a v roce 2018 EU) o konkrétních případech porušování a může také doporučit další kroky. V současné době je EU místopředsedkyní KP. Předseda KP dohlíží na implementaci KPCS a činnost pracovních skupin a výborů. Předsednictví rotuje každých 12 měsíců. Místopředseda je vybrán na výročním plenárním zasedání a další rok se automaticky stává předsedou. Plenární zasedání rozhoduje o všem důležitém (např. vyloučení člena) a rozhoduje konsensem. KP zřídil několik pracovních skupin a výborů, které používá k účinnému plnění svých cílů. Každá skupina nebo výbor má svého předsedu a členy. Mezi ně patří Working Group of Diamond Experts (WGDE), WGM, Working Group on Statistics (WGS), Working Group on Artisanal and Alluvial Production (WGAAP), CPC a Committee on Rules and Procedures (CRP). Pokud je třeba, mohou být vytvořeny i jiné pracovní skupiny (Ad Hoc pracovní skupiny). Členy těchto skupin a výborů jsou účastnické státy (Participants) a pozorovatelé (Observers).

CPC je důležitý výbor, protože pomáhá předsedovi KP s přijímáním nových účastníků a informuje ho, pokud některý účastnický stát nesplňuje minimální požadavky. CPC předkládá své závěry na plenárním zasedání. CPC se skládá z bývalých předsedů KP, zástupců WDC a koalice občanské společnosti (např. PAC). WGDE řeší technické problémy spojené s implementací KPCS (např. klasifikace diamantového prachu, harmonizace metod oceňování a další). Předsedou této pracovní skupiny je WDC. WGAAP se zabývá kontrolou produkce a obchodu s diamanty. WGS analyzuje statistická data. WGM se zabývá otázkami týkajícími se implementace KPCS zúčastněnými státy. Například pomáhá státům řešit problémy spojené s implementací.

Mezinárodní diamantový průmysl v KP reprezentuje například WDC a organizace občanské společnosti reprezentuje v KP například PAC. Tyto subjekty mají status pozorovatele, hrály zásadní úlohu při vytváření KP (resp. KPCS) a v současnosti jsou rovněž velkým přínosem. Účastnické státy a pozorovatelé se schází ke svým zasedáním podle potřeby, nejméně však jednou za 12 měsíců. Plenární zasedání trvá obvykle tři dny. Tyto subjekty se zúčastňují rovněž jednání pracovních skupin a výborů, které se schází pravidelně (především telekonference). Pozorovatelé (průmysl a koalice nevládních organizací – např.

WDC, DDI, ADPA, PAC, ZELA, CNRG a další) hrají v KP i nadále aktivní úlohu, protože sledují provádění a účinnost KPCS a rovněž poskytují státům (žadatel nebo účastník), sekretariátu a pracovním skupinám při jejich činnosti odbornou podporu. NGOs jsou morální autoritou a mají také několik důležitých funkcí (např. podpora správné praxe při aplikaci KPCS, ovlivňování účastníků, podílení se na tvorbě a implementaci KPCS, vnější a vnitřní kontrola a další).

KSC se dále vyznačuje tzv. systémem záruk (**System of Warranties - SoW**), který vytvořila a zajišťuje Mezinárodní diamantová rada (WDC) a byl zaveden v roce 2002. WDC je světová organizace (neziskové obchodní sdružení), jež se skládá ze zástupců diamantového průmyslu (reprezentuje průmysl v KP). Členy WDC jsou například zástupci sdružení národního a mezinárodního šperkařského průmyslu nebo také společnosti (např. De Beers, Alrosa, Rio Tinto, Cartier, Tiffany a mnoho dalších). Hlavním orgánem WDC je Board of Directors. Členy WDC mohou být pouze subjekty, které splní podmínky členství uvedené v Membership Kit a jsou schváleny výborem Membership Committee. Členy tedy mohou být všechny subjekty na diamantovém trhu od producenta až po maloobchodníka (PO a FO). Hlavním cílem WDC je reprezentovat diamantový průmysl při tvorbě a implementaci povinných a dobrovolných systémů na kontrolu obchodu s diamanty, dodržování pravidel a principů KPCS a rezolucí OSN.⁷³ WDC konsoliduje vystupování soukromého sektoru v rámci KP. Mezinárodní diamantová rada a všichni členové se zavázali, že budou poskytovat důkazy o bezkonfliktním původu surových nezpracovaných diamantů všem kupujícím, až do momentu prodání těchto kamenů konečnému spotřebiteli. Subjekty obchodují pouze se subjekty, jejichž faktury obsahují tzv. SoW warranty.

Systém záruk doplnil a podpořil KPCS a rovněž zvyšuje jeho efektivnost. Jedná se o systém samoregulačních odvětvových opatření. Sleduje všechny druhy diamantů v dodavatelském řetězci. Oproti KPCS se systém záruk nezaměřuje jen na surové diamanty, ale i na diamanty broušené nebo leštěné a na samotné šperky. V rámci systému záruk musí být na všech fakturách písemné prohlášení (affirmative statement), jež potvrzuje, že surové diamanty pochází z nekonfliktních oblastí (kromě faktury pro konečného zákazníka). Každá společnost obchodující s diamanty musí všechny tyto faktury archivovat (vystavené a obdržené). Faktury musí být každoročně kontrolovány nezávislým auditorem, aby mohly být jakékoliv nesrovnalosti odhaleny včas.⁷⁴ Prezident WDC řekl, že důvěra zákazníků je nejpodstatnější částí diamantového průmyslu, a proto je důležité implementovat tento systém záruk.⁷⁵ Mezinárodní diamantová rada v současnosti sídlí v New Yorku a má prezidenta,

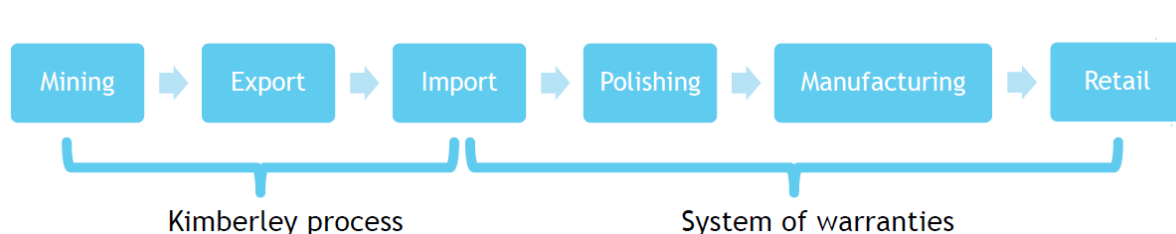
⁷³ WDC (World Diamond Council). About WDC. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.worlddiamondcouncil.org/about-wdc/mission-statement> .

⁷⁴ WDC (World Diamond Council). Conflict diamonds and the Kimberley Process Fact Sheet [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: [http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20\(Conflict%20Diamonds%20and%20the%20Kimberley%20Process\).pdf](http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20(Conflict%20Diamonds%20and%20the%20Kimberley%20Process).pdf) .

⁷⁵ WDC (World Diamond Council). 2nd WDC Annual Meeting. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.worlddiamondcouncil.org/annualmeetings/2nd-annual-meeting> .

představenstvo a výbory (např. technický výbor). Členy WDC jsou jednotliví představitelé diamantového průmyslu a každý rok se setkávají na jiném místě.

Obrázek č. 5 – Schéma mezinárodní regulace surových diamantů (KPCS)

Zdroj: GAUDIN, Helene. Slideshare; Conflict Diamonds and Minerals. 31. Srpna 2016. Dostupné z WWW: www.slideshare.net/HneGaudin/conflict-diamonds-and-minerals

Pro lepší pochopení problematiky KPCS a SoW uvedu příklad, kdy obchodník koupí zásilku surových diamantů v JAR, kterou pošle do Antverp, kde se diamanty smíchají s kameny z jiných zemí. Nová zásilka je poslána do Ramat Ganu (broušení a leštění), poté do Bangkoku (osazení) a nakonec do USA (prodej konečnému zákazníkovi).

Aby mohla být zásilka odeslána z JAR, musí obchodník prokázat, že diamanty zakoupil z legálních zdrojů. Příslušný orgán poté vydá Kimberleýský certifikát (chráněný proti padělení), který potvrzuje nekonfliktní původ. Zásilka je odeslána do Antverp v uzavřeném kontejneru. Zásilku zkontroluje příslušný belgický orgán, který rovněž ověří certifikát. Pokud zásilka neobsahuje certifikát KP, tak ji zadrží (nemůže být propuštěna ani zaslána zpět). Belgický obchodník jihoafrické surové diamanty smíchá s brazilskými diamanty, které také mají certifikát KP. Nová zásilka může být tedy také označena za bezkonfliktní a je vydán Kimberleýský “reexport“ certifikát. Nová zásilka je odeslána do Izraele a opět je při dovozu zkontrolován certifikát. Ze surových diamantů se stanou leštěné diamanty a přichází na řadu Systém záruk. Protože surové diamanty měly certifikát KP, může izraelský výrobce označit leštěné diamanty za bezkonfliktní. Když výrobce odesílá zásilku leštěných diamantů do Bangkoku, na faktuře je uvedeno, že se jedná o bezkonfliktní diamanty (SoW warranty). Výrobce šperků v Bangkoku díky tomu může jeho ručně vyrobené šperky rovněž označit za bezkonfliktní. Postup je stejný i v případě odeslání šperků do USA. Celý tento proces končí prodejem šperků konečnému zákazníkovi.

4.3.2. Kritika Kimberleyského procesu

Mezinárodní nevládní organizace Global Witness byla spolu s PAC v roce 2003 nominována na Nobelovu cenu za mír za jejich velmi přínosnou práci v oblasti konfliktních diamantů. Organizace tuto prestižní cenu nevyhrály, ale pouhá nominace byla pro ně velkým oceněním jejich aktivit, jež z velké části přispěly ke vzniku Kimberleyského procesu. Počáteční nadšení NGOs ze vzniku Kimberleyského procesu však brzy opadlo.⁷⁶ Od zavedení procesu uběhlo více jak 10 let a oficiální statistiky v současnosti uvádějí, že konfliktní diamanty představují méně než jedno procento diamantů na světovém trhu.⁷⁷ Podle NGOs je však skutečnost úplně jiná a výskyt konfliktních diamantů na trhu je výrazně vyšší. Kimberleyský proces dle jejich názoru selhává v několika směrech. Jedním z nejvíce kritizovaných nedostatků Kimberleyského procesu je neschopnost zabránit pašování konfliktních diamantů na světové diamantové trhy. Dalším závažným problémem jsou i nedostatečné kontrolní mechanismy jednotlivých vlád členů Kimberleyského procesu. Certifikaci KP získávají i surové diamanty, o kterých vlády nevědí, odkud doopravdy pocházejí. Například Ian Smillie, zakladatel nevládní organizace PAC, uvedl, že vláda Demokratické republiky Kongo nemá nejmenší tušení, odkud pochází téměř 40% surových nezpracovaných diamantů v zemi. Pašování surových diamantů je podle NGOs na denním pořádku a kvůli nedostatečným kontrolním mechanismům Kimberleyského procesu tomu není možné zcela zabránit. Špatné fungování KP má za následek růst ilegálního trhu s pašovanými surovými diamanty, který přispívá k trestné činnosti (daňové úniky, legalizace výnosů z trestné činnosti a další) a snižuje transparentnost celého systému. Kimberleyský proces je rovněž často kritizován za nečinnost v oblasti etických problémů (např. zabíjení, bití, vykořisťování a týrání pracovníků v diamantových dolech a polích), jež jsou stále velmi aktuální a zásadní v oblasti diamantového průmyslu. Někteří současní kritici se domnívají, že vydávání certifikace neeticky těženým surovým diamantům v podstatě podporuje porušování základních lidských práv.⁷⁸ NGOs začaly poukazovat na nedostatečně propracované kontrolní mechanismy a neefektivitu Kimberleyského procesu (nedostatečná kontrola dodržování tzv. minimálních požadavků, neefektivní monitoring surových diamantů proudících na světový trh, pašování diamantů a další) krátce po jeho zavedení. NGOs začaly publikovat nezávislé reporty, které nepřímo vyvíjely velký tlak na změny v Kimberleyském procesu. Nvládní organizace PAC vydala v roce 2005 report, který byl zaměřený na Brazílii, signatářský stát Kimberleyského procesu, kde docházelo velmi často k nelegálním aktivitám spojených s těžbou diamantů. Mezinárodní nevládní organizace PAC ve zprávě kritizuje Kimberleyský

⁷⁶ PAC (Partnership Africa Canada). PAC's Work. 2014 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.pacweb.org/en/about-us/pac-work> .

⁷⁷ Diamondfacts.org. Conflict Diamonds. 2014 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.diamondfacts.org/index.php?option=com_content&view=article&id=128&Itemid=134&lang=en .

⁷⁸ Brilliant Earth. Efforts to Control: The Kimberley Process. 2014 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.brilliantearth.com/kimberley-process/> .

proces za jeho nedostatečně propracovaný systém, jenž podobným situacím nedokázal předejít a ani je odhalit.⁷⁹ Další reporty, které se týkaly konfliktních diamantů v Brazílii, kritizovaly Kimberleýský proces za jeho nečinnost v souvislosti s ilegálními praktikami, jež byly spojené s padělkami certifikátů KP⁸⁰ a také s pašováním surových diamantů mezi Guyanou, Brazílií a Venezuelou.⁸¹ Další report byl publikován v návaznosti na tyto zprávy a obsahuje informace o pašování surových diamantů z Venezuely do jiných zemí, aniž by byl Kimberleýský proces schopen tomu jakkoliv zabránit. Poslední report této NGO přiměl Venezuelu v roce 2008 vystoupit z Kimberleýského procesu. Venezuela se stala opět členem KP, ale v současné době má pozastavené členství. Ve výše zmíněných případech se projeví nedostatečné kontrolní mechanismy a nepružnost KP.⁸² Kontrolní mechanismy nebyly schopny odhalit porušování základních požadavků a principů KSC, které jsou kladeny na všechny členské země Kimberleýského procesu. Od roku 2006 lze rovněž v KP pozorovat rozdílné tendence v přístupu k ostatním důležitým otázkám spojených s ozbrojenými konflikty a krvavými diamanty v Africe. Některé zúčastněné státy (hlavně západní) vyžadují, aby byl kladen větší důraz především na dodržování základních lidských práv v obchodě se surovými diamanty. Za další sporné body je také považována neschopnost Venezuely přizpůsobit se systému regulace, velká tolerance Pobřeží slonoviny k surovým diamantům bez certifikace a diskriminace těžařů diamantů v Zimbabwe. Nejednota v řešení problémů vypovídá o tom, že členské země KP mají odlišné názory a lze rovněž předpokládat limity rozhodování, které je založené na konsenzu. Podle PAC je největším problémem KP tzv. accountability. V KP neexistuje žádný centrální orgán. Předsednictví se střídá každý rok a nemá v podstatě žádnou zodpovědnost. Problémy se přesouvají z jedné pracovní skupiny na druhou a diskuze jsou velmi zdlouhavé. Konsenzus v KP znamená, že musí souhlasit každý. Když jeden člen nesouhlasí, může zablokovat snahu o změnu.

Nevládní organizace Global Witness vydala v roce 2006 report zabývající se otázkou, zda Kimberleýský proces skutečně plní svůj účel a funguje. V závěru reportu shledává, že Kimberleýský proces opravdu snížil objem prodeje krvavých diamantů na světovém trhu, nicméně i 3 roky po jeho přijetí není schopen zamezit pašování surových diamantů mezi státy.

⁷⁹ BLORE, Shawn Gerald. Partnership Africa Canada. The failure of good intentions fraud, theft and murder in the Brazilian diamond industry. 2005 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.ddiglobal.org/login/Upload/brazil%20report%20_final_electronic%20version.pdf .

⁸⁰ BLORE, Shawn Gerald. Partnership Africa Canada. Fugitives and phantoms the diamond exporters of Brazil. 2006 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.ddiglobal.org/login/Upload/fugitives%20and%20phantoms-web-final.pdf> .

⁸¹ PAC (Partnership Africa Canada). Triple jeopardy triplicate forms and triple borders: controlling diamond exports from Guyana. 2006 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/26088/1/Triple%20Jeopardy%20-%20Triplicate%20Forms%20and%20Triple%20Borders%20-%20Controlling%20Diamond%20Exports%20from%20Guyana.pdf?1> .

⁸² Global Witness. Venezuela. [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.globalwitness.org/campaigns/conflict/conflict-diamonds/venezuela> .

Global Witness ve zprávě uvádí, že ilegální obchod s diamanty představuje přibližně 20% všech diamantů na globálním trhu. Dokument obsahuje řadu doporučení (např. pravidelné zveřejňování statistik nebo zavedení účinného kontrolního systému na vládní úrovni), kterými by se Kimberleýský proces měl řídit, aby systém byl skutečně efektivní a funkční.⁸³ Organizace PAC začala v roce 2007 poukazovat na skutečnost, že s konfliktními diamanty se obchoduje i po zavedení KSC a na světový trh se stále dostávají krvavé diamanty z Pobřeží slonoviny (přes Ghanu).⁸⁴ Nevládní organizace Global Witness společně s PAC o rok později publikovala zprávu zabývající se ilegálním obchodem s diamanty, jenž podle NGOs patří mezi největší slabiny KP. Ve zprávě je Kimberleýský proces kritizován za pomalé nebo žádné reakce na upozornění, která poukazují na porušování principů a pravidel KSC jednotlivými členskými státy. Kritika Kimberleýského procesu stále více sílila a NGOs začaly požadovat, aby vlády členských států získaly mnohem větší kontrolu nad diamantovým průmyslem, zlepšily monitorovací procesy a navázaly aktivnější vzájemnou spolupráci.⁸⁵ Kritika Kimberleýského procesu v průběhu dalších let neutichala.

Nevládní organizace PAC vydala v roce 2010 report (Paddles for Kimberley), který měl sloužit jako podklad pro reformu procesu. Report obsahuje následujících osm bodů, které by měly být implementovány do Kimberleýského procesu:⁸⁶

1. Vytvoření stálého sekretariátu (zajištění monitorovacího systému)
2. Rozhodnutí by měla být přijímána především na základě konsenzu
3. Poskytování finanční podpory členským státům KP (vytvoření fondu)
4. Zavedení nezávislého pravidelného monitoringu (případné sankce za dlouhodobé porušování pravidel a principů KSC)
5. Zahrnutí podniků čistících a brousících nezpracované diamanty do KP
6. Zavedení nezávislé kontroly systému záruk (Mezinárodní diamantová rada)
7. Dohlížení na dodržování základních lidských práv (v rámci tzv. minimálních standardů KSC)
8. Zvýšení transparentnosti (volně přístupné souhrnné výroční zprávy)

Kimberleýský proces je i v současnosti považován za neefektivní a pro mnoho lidí je velkým zklamáním. Sám autor reportu z roku 2010 Ian Smillie, který se z velké části podílel na založení Kimberleýského procesu, se rozhodl opustit v průběhu roku 2009 toto mezinárodní fórum států. Byl zklamán z Kimberleýského procesu a přiznal, že přes všechny

⁸³ Global Witness. The Kimberley Process at Risk. 2006 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/import/the_kimberley_process_at_risk.pdf.

⁸⁴ Amnesty International. Blood Diamonds are still a reality. 2007 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/feature-stories/blood-diamonds-are-still-reality-20070123>

⁸⁵ Global Witness. Loupe Holes: Illicit Diamonds in the Kimberley Process. 2008 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/pdfs/loupe_holes.pdf.

⁸⁶ PAC (Partnership Africa Canada). Paddles for Kimberley. 2010 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/Paddles_for_Kimberley-June_2010.pdf

naděje a snahu, jež do tohoto mezinárodního fóra vkládal, se KP nestal efektivně fungujícím nástrojem, který by zamezil prodeji a pašování konfliktních diamantů. Předtím, než opustil Kimberlejský proces, řekl, že KP čelil v posledních letech výzvám a s většinou z nich si nedokázal efektivně a rychle poradit (např. daňové úniky a pašování v Brazílii nebo problematická situace v Ghaně, Pobřeží slonoviny, Venezuele, Guyaně, Guineji, Libanonu a Zimbabwe). Organizace Global Witness se rozhodla v prosinci roku 2011 z KP vystoupit (měla roli pozorovatele). Jako příčinu svého rozhodnutí Global Witness uvedl neschopnost KP po letech fungování zaručit spotřebitelům, že diamanty, které nakupují, nefinancují ozbrojené násilí nebo autoritativní režimy.⁸⁷

NGOs uznávají, že se zavedením Kimberlejského procesu se ztížily podmínky pro povstalecké a teroristické skupiny, které z prodeje surových nezpracovaných diamantů financovaly ozbrojené konflikty především v zemích Afriky. NGOs zároveň dodávají, že v systému existují závažné nedostatky, jež snižují jeho účinnost a umožňují další pokračování obchodu s konfliktními diamanty. Kimberlejský proces podle NGOs se stal průkopníkem v tripartitním vyjednávání a výrazným způsobem pomohl zvýšit státům příjmy z diamantů. Naopak selhal například v hledání vhodného řešení v případě Venezuely, Pobřeží slonoviny nebo Zimbabwe. Kvůli celkové neefektivitě Kimberlejského procesu, diamanty stále financují ozbrojené konflikty v některých státech a jsou i nadále spojeny s porušováním lidských práv.⁸⁸

5. Další regulace obchodu s konfliktními diamanty

V této části práce bude věnována pozornost specifické právní regulaci v jednotlivých zemích. Nejvíce se zaměří na regulaci obchodu se surovými diamanty v České republice, ale také poskytne stručný přehled současné právní úpravy obchodu se surovými diamanty ve Spojených státech amerických a Kanadě (pomocí juxtapozice). Dále se bude rovněž zabývat komparací právní úpravy několika států v Africe (Botswana, Namibie, JAR a Ghana), které mají bohatá ložiska diamantů, s pravidly KPCS a právní úpravou Zimbabwe, jež je považována za nedostatečnou a neefektivní. Pozornost bude věnována především důležitým aspektům regulace (výhody a nevýhody). Tato komparace může sloužit k vylepšení právní úpravy v některých zemích (např. může být inspirací pro státy), protože mezi regulacemi jednotlivých zemí existují rozdíly. Je nutné zdůraznit, že v každé zemi je situace (politická, ekonomická a další) jiná a také právní úprava musí tuto skutečnost reflektovat. Poslední podkapitola se bude věnovat problematice lidských práv. Porušení lidských práv bude uvedeno vzhledem k právní úpravě ČR (např. Listina základních práv a svobod ČR). Zvláštní

⁸⁷ AfricaFiles. Ian Smillie quits Kimberley Process. 2009 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.africafiles.org/article.asp?ID=21072> .

⁸⁸ Global Witness. The Kimberley Process. 2011 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.globalwitness.org/campaigns/conflict/conflict-diamonds/kimberley-process> .

pozornost bude věnována zejména dětské práci. V páté kapitole budou tedy zodpovězeny některé důležité výzkumné otázky z úvodu této práce (např. Jak je to s dodržováním lidských práv v mezinárodním obchodě s diamanty? Jak se liší právní úprava tohoto problému na národní úrovni?).

5.1. Česká republika

Vzhledem k tomu, že EU je účastníkem KP jako celek, přestala být k 1. 5. 2004 (přistoupení ČR k Evropské unii) Česká republika spolu s dalšími přistupujícími státy, jež byly členy KP (Slovensko, Maďarsko, Polsko) přímým účastníkem KP a vzhledem k tomu, že do Kimberleyského procesu jsme vstoupili o něco dříve, než nás Evropská unie přijala mezi své členy, se vstupem České republiky do Evropské unie jsme se stali kolektivním členem Kimberleyského procesu v rámci EU. V praxi to znamená, že do té doby, než Evropská komise schválí příslušný vývozní a dovozní orgán, nebude možný přímý vývoz a dovoz surových nezpracovaných diamantů z a do České republiky do a z tzv. třetích zemí (zemí mimo EU). Od 1. května 2004 jsou v České republice přímo aplikovatelná nařízení Rady EU (ES), tudíž i **Nařízení Rady (ES) č. 2368/2002 ze dne 20. 12. 2002, kterým se provádí KSC pro mezinárodní obchod se surovými diamanty** (upravuje vývoz a dovoz surových diamantů z a do EU). Za dodržování pravidel Kimberleyského procesu v členské zemi odpovídá stát. V ČR k tomuto účelu slouží specializované pracoviště Ministerstva financí ČR, které se nachází v budově Generálního ředitelství Celní správy České republiky. S přistoupením ke KP souvisela i celá řada změn v kategorizaci a chápání diamantů. Od srpna 2004 začala platit nová definice surových diamantů, jež vyplývá z Vysvětlivek k harmonizovanému systému číselného označování a popisu zboží k číslu 7102 (diamant), které byly schválené Světovou celní organizací (WCO), a z Vysvětlivek ke kombinované nomenklatuře EU. Například tamblované (tromlované) diamanty a chemicky leštěné diamanty začaly spadat k surovým diamantům a nikoliv k opracovaným diamantům, jak tomu bylo do té doby.

Základním kamenem právní úpravy surových diamantů v České republice je **zákon č. 440/2003 Sb., o nakládání se surovými diamanty, o podmínkách jejich dovozu, vývozu a tranzitu a o změně některých zákonů** (dále jen zákon o surových diamantech). Tento zákon je nadále účinný a jsou aplikovatelná jeho ustanovení, která umožňují přímý vývoz a dovoz surových diamantů z a do ČR do a z třetích zemí (zemí mimo Evropskou unii). V květnu roku 2005 vyšlo v Oficiálním věstníku Evropské unie Nařízení Komise č. 718/2005, kterým se doplňuje Generální ředitelství cel (GŘC) na seznam příslušných orgánů EU. Vývozním a dovozním orgánem je tedy určeno výše zmíněné Generální ředitelství cel (GŘC) a určeným celním úřadem Celní úřad Praha Ruzyně.

Ve lhůtě 15 dnů od nabytí účinnosti zákona o surových diamantech, byly povinny všechny osoby nakládající se surovými nezpracovanými diamanty podat tzv. žádost o registraci. **Registrační povinnost** vzniká všem osobám, jež se surovými diamanty začnou nově nakládat

(tzv. obecná registrace). Povinnost zaregistrovat se neplatí pro osoby, jež jsou zaměstnanci společnosti (povinnost registrace má společnost/zaměstnavatel). V případě zpracovatelských a dovozních společností se jedná o tzv. zvláštní registraci.⁸⁹ Spolu s názvem společnosti (firma), jejím sídlem a IČO⁹⁰ je zapotřebí výpis z evidence Rejstříků trestů (členové statutárního orgánu), který není starší než 2 měsíce, a výpis z obchodního rejstříku, který není starší než 1 měsíc. Osoba, která žádá o zvláštní registraci, nemůže být registrována, pokud v době tří let před podáním tzv. žádosti o registraci například porušila zásady KSC a tato skutečnost byla ředitelství nebo určenému celnímu úřadu úředně sdělena jiným příslušným orgánem nebo byla-li odsouzena pro úmyslný trestný čin majetkové povahy. Dále nelze registrovat například osobu, které byla udělena sankce za opakované nebo závažné porušení daňových nebo celních předpisů. Žádost o obecnou i zvláštní registraci se podává písemně u určeného celního úřadu (Celní úřad Praha Ruzyně). Bez příslušné registrace není dovoleno se surovými diamanty nakládat.⁹¹ Podání žádosti o zvláštní a obecnou registraci nepodléhá správnímu poplatku a obě žádosti lze podat současně. Forma žádosti je volná, zákon ani jeho prováděcí vyhláška neobsahuje žádný formulář žádosti. Při jakékoliv změně údajů, které jsou uvedené v registraci, je registrovaná osoba povinna je oznámit max. 15 dnů od jejich vzniku určenému celnímu úřadu (Celní úřad Praha Ruzyně). Osoba nakládající se surovými diamanty je povinna rovněž vést tzv. evidenci o surových diamantech. Ta musí obsahovat údaje o změně vlastnických práv k těmto diamantům a údaje pro jejich určení.⁹² Povinnost uchovávat evidenci je minimálně deset let od konce kalendářního roku, ve kterém došlo ke změně údajů. Evidence obsahuje několik důležitých údajů (např. údaje o prodávajícím, darujícím, zůstaviteli nebo nabyvateli; název zboží; položku celního sazebníku; množství v karátech; čísla všech certifikátů nebo číslo dokladu potvrzujícího certifikaci zásob; datum převodu; účel užití zboží). Evidenci je osoba povinna předložit na výzvu GŘC, a to včetně dokladů, ve kterých jsou požadované údaje zřejmé. Osoba nakládající se surovými diamanty, která tyto diamanty dováží, vyváží, zpracovává nebo s nimi obchoduje (např. držitel zvláštní registrace), je povinna předložit GŘC do 31. března (každý rok) hlášení za uplynulý kalendářní rok.⁹³ Roční hlášení obsahuje údaje z evidence. Vzor tiskopisu ročního hlášení o nakládání se surovými diamanty stanovuje prováděcím právním předpisem Ministerstvo financí ČR (**Vyhláška MF č. 111/2005 Sb.**). Povinnost osob (držitelů zvláštní registrace) podat roční hlášení nezaniká, i když nijak nenakládají s těmito diamanty (nedováží, nezpracovávají, nevyváží a ani neobchodují). Pokud osoba (podnikající fyzická, případně fyzická, nebo právnická) nepředloží roční hlášení GŘC ve stanoveném termínu, dopustí se protiprávního jednání⁹⁴, za které může být uložena pokuta (až 100.000,- Kč) nebo může dojít i k odnětí

⁸⁹ § 28 zákona o surových diamantech

⁹⁰ § 27 zákona o surových diamantech

⁹¹ § 34 a § 35 zákona o surových diamantech

⁹² § 30 a § 31 zákona o surových diamantech

⁹³ § 32 odst. 1 zákona o surových diamantech

⁹⁴ § 35 a § 34 zákona o surových diamantech

zvláštní registrace.⁹⁵ Správní delikty podle zákona o surových diamantech projednává v prvním stupni určený celní úřad (Celní úřad Praha Ruzyně).

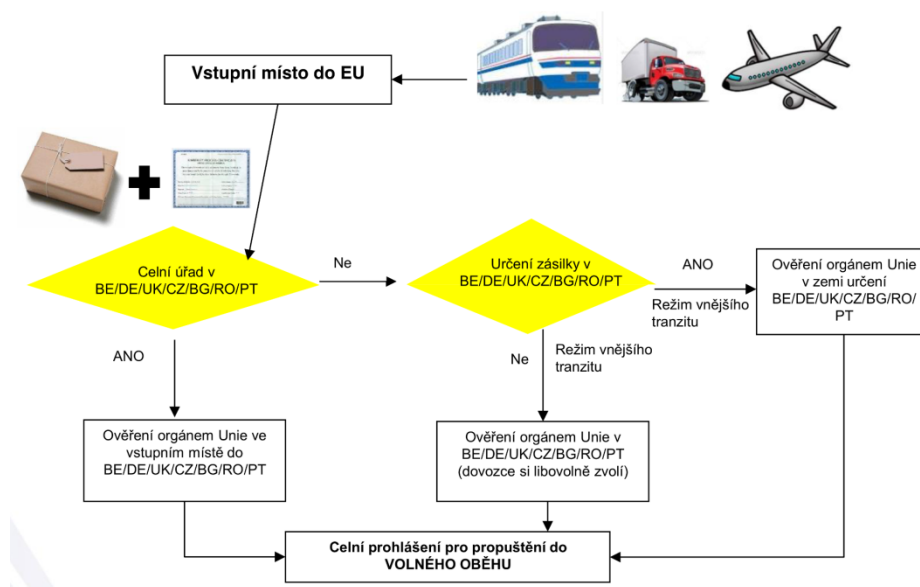
Příslušný orgán Evropské unie je instituce určená členským státem Evropské unie, schválená Evropskou komisí a uvedená na seznamu v příloze III Nařízení Rady (ES) č. 2368/2002. Příslušný orgán Evropské unie plní úkoly v souvislosti s prováděním KPCS (např. při dovozu ověřuje certifikáty KP z hlediska dodržování pravidel KSC; zjišťuje, jestli surové diamanty v kontejneru odpovídají uvedeným údajům v certifikátu Kimberleyského procesu; při vývozu z Evropské unie vydává unijní certifikát Kimberleyského procesu a dále plní řadu administrativních úkonů spojených s KSC). Dovozce si může zvolit místo vstupu do Evropské unie a je odpovědný za správný pohyb těchto kamenů v rámci Evropské unie a nese také s tím spojené náklady. Pro výběr orgánu, jenž ověří zásilku surových diamantů a certifikát Kimberleyského procesu, platí následující pravidla. Odpovídající certifikát KP a kontejner musí být při nejbližší příležitosti společně předloženy k ověření, a to buď:

- v členském státě Evropské unie, pro který jsou určeny (viz původní doklady), nebo
- v členském státě Evropské unie, do kterého jsou tyto kameny dováženy.

Jestliže výše uvedené neplatí, má dovozce možnost volně zvolit, který orgán si přeje využít pro ověření zásilek a případné poskytnutí podrobnějších informací. Pokud mají být zásilky odeslány příslušnému orgánu v jiném členském státě Evropské unie za účelem jejich ověření, příslušný celní úřad vstupu zásilky zaregistruje v režimu vnějšího tranzitu (je umožněna přeprava zboží mezi dvěma místy v rámci celního území Evropské unie, aniž by toto zboží mělo status zboží Společenství nebo by podléhalo dovozním opatřením). Tranzit (režim dopravy zboží od jednoho celního úřadu k druhému) přes ČR je možný, jsou-li splněny podmínky v článku 18 Nařízení Rady (ES) č. 2368/2002. V tomto případě je členský stát Evropské unie, do kterého jsou kameny dováženy, povinen zajistit předložení surových diamantů příslušnému orgánu Unie (podle čl. 4 Nařízení Rady). Po ověření zásilek je zboží předloženo vnitrostátním celním orgánům k vyřízení celních formalit.

⁹⁵ § 29 odst. 5 zákona o surových diamantech

Obrázek č. 6 – Dovoz surových diamantů do EU

Zdroj: European Commission. Pokyny pro obchod s EU. 2015. Dostupné z WWW:

http://eeas.europa.eu/archives/docs/blood_diamonds/docs/guidelines-on-trading-with-the-european-community-012015_cs.pdf.

Dovoz surových diamantů z tzv. třetích zemí na území Evropské unie je v současnosti možný přes Londýn (Spojené království), Antverpy (Belgie), Bukurešť (Rumunsko), Idar-Oberstein (Německo), Lisabon (Portugalsko) a Prahu. V těchto městech jsou stávající příslušné orgány Evropské unie a provádí se zde kontroly dovozu a celní odbavení. Dovoz surových diamantů je samozřejmě povolen pouze z členských zemí KP. Dovozci si při dovozu těchto kamenů mohou volně zvolit vstupní místo na území Evropské unie. Při dovozu musí být splněny základní podmínky stanovené článkem 3 Nařízení Rady (ES) č. 2368/2002. Osoba, která má v úmyslu dovést tyto kameny na území České republiky, musí kromě základních podmínek splnit i podmínky stanovené zákonem o surových diamantech.

Základní podmínky pro dovoz ze zemí mimo EU (třetích zemí) jsou následující:

1. surové diamanty musí být **doprovázeny certifikátem** Kimberleyského procesu, který je potvrzený příslušným orgánem člena KP
2. surové diamanty musí být **uzavřeny v kontejnerech**, které jsou odolné vůči násilnému otevření a jsou opatřeny neporušenými závěrami člena Kimberleyského procesu přiloženými při jejich vývozu
3. v certifikátu KP musí být možné zřetelně identifikovat zásilku surových diamantů

Pokud výše uvedené základní podmínky pro dovoz nejsou splněny, je dovoz na území EU zakázán. Každá zásilka musí být při dovozu v první řadě předložena příslušnému orgánu Evropské unie k ověření. Příslušný orgán EU posoudí, jestli zásilka splňuje podmínky pro dovoz surových diamantů. Pokud příslušný orgán neshledá nedostatky, potvrdí originál certifikátu Kimberleyského procesu a zásilka může být propuštěna do volného oběhu. Do

počítačové databáze se zaznamenávají všechny podrobné údaje o zásilkách se surovými diamanty a jednou měsíčně jsou předkládány Evropské komisi.

Podmínky pro dovoz surových diamantů na území České republiky jsou následující:

1. Povinná registrace
 - osoba, jež dováží tyto kameny pro účely podnikání, musí mít zvláštní a obecnou registraci
 - osoba, jež dováží tyto kameny pro jiný účel (například sběratel kamenů), musí mít pouze obecnou registraci
2. Předložení zásilky surových diamantů určenému celnímu úřadu (Celní úřad Praha Ruzyně)

Celní úřad Praha Ruzyně jako jediný celní úřad v České republice může provést celní odbavení (rozhodnout o propuštění zásilky těchto kamenů do celního režimu). Odeslání surových diamantů do a z členských států EU lze (od 1. 5. 2004) realizovat identickým způsobem jako u jiného zboží (není požadován certifikát KP). Na odesílatele (příjemce) se nicméně v případě nakládání s těmito kameny (zacházení s kameny, které nebudou uzavřeny v neporušeném kontejneru, jenž je opatřený závěrou) vztahuje zákon o surových diamantech, především oblast kontroly, registrace a evidence.

Vývoz surových diamantů do zemí mimo EU (třetích zemí) je v současnosti možný přes stejná města (příslušné orgány EU) jako dovoz surových diamantů. Nutno podotknout, že vývoz surových diamantů probíhá obdobným způsobem jako jejich dovoz. Vývoz je rovněž povolen pouze do členských zemí Kimberleyského procesu. Při vývozu těchto kamenů musí být splněny podobné základní podmínky jako u dovozu (článek 11 a 12 Nařízení Rady (ES) č. 2368/2002). Pokud níže uvedené základní podmínky pro vývoz nejsou splněny, je vývoz z území Evropské unie zakázán.

Základní podmínky pro vývoz těchto kamenů do zemí mimo EU jsou následující:

1. surové diamanty musí být **doprovázeny certifikátem** Kimberleyského procesu, který je vydaný a potvrzený příslušným orgánem Evropské unie (člena KP)
2. surové diamanty musí být **uloženy v kontejneru**, který je odolný vůči násilnému otevření a je opatřený závěrou

Pro vystavení unijního certifikátu Kimberleyského procesu musí být zásilka předložena k posouzení příslušnému orgánu Evropské unie a vývozce musí splnit specifické podmínky pro jeho vystavení. Vystavení certifikátu Kimberleyského procesu nepodléhá správnímu poplatku. Unijní certifikát Kimberleyského procesu je platný pro vývoz zboží maximálně 2 měsíce ode dne vydání. V případě, že zásilka není během této doby vyvezena, musí být tento certifikát vrácen zpět vydávajícímu orgánu. Během doby platnosti tohoto certifikátu si vývozce může zvolit, kde a kdy se mají uskutečnit celní formality a rovněž samotný vývoz do zemí mimo EU. Příslušný orgán Evropské unie, který vystaví a potvrdí certifikát Kimberleyského procesu, poskytne vývozci ověřenou kopii vydaného certifikátu. Vývozce je povinen uchovávat po dobu nejméně tří let všechny kopie certifikátů Kimberleyského

procesu. Příslušný orgán Evropské unie nepotvrdí vystavený unijní certifikát Kimberleyského procesu, dokud neověří, že obsah zásilky uložený v kontejneru odpovídá údajům uvedeným v unijním certifikátu a že kontejner, který je odolný vůči násilnému vniknutí, byl poté opatřen závěrou na odpovědnost příslušného orgánu Evropské unie.

Podmínky pro vystavení unijního certifikátu Kimberleyského procesu jsou následující:

- a) surové diamanty byly legálně dovezeny do Evropské unie nebo tyto kameny byly vytěženy v Grónsku
- b) všechny uvedené údaje, jež jsou pro vystavení certifikátu Kimberleyského procesu požadovány, jsou správné
- c) surové diamanty jsou doopravdy určeny k dovozu na území členského státu Kimberleyského procesu, což ověřuje příslušný orgán Evropské unie
- d) surové diamanty budou přepravovány v kontejneru, který je odolný vůči násilnému otevření

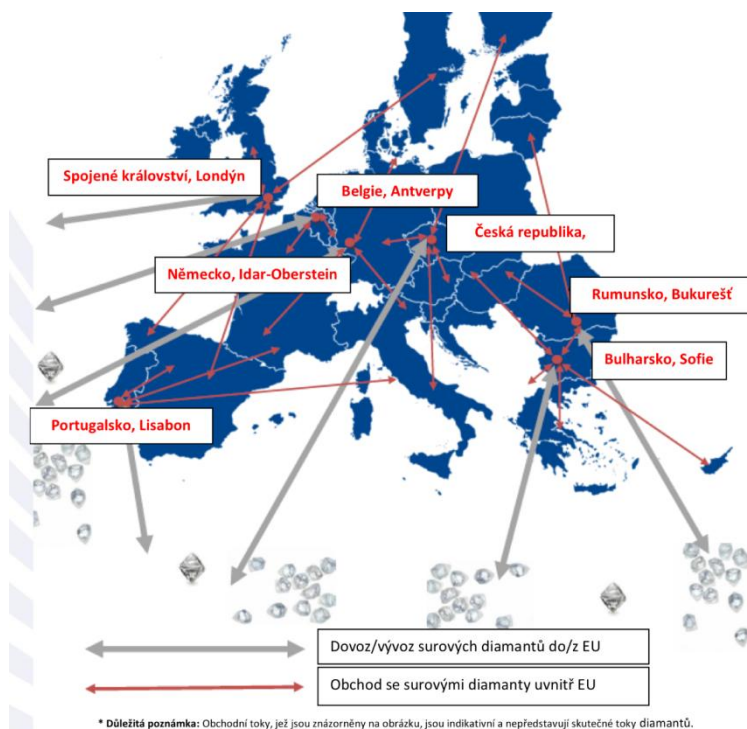
Vývozce prokazuje legálnost dovozu do Evropské unie předložením dokumentace (dovozní celní prohlášení; poskytnutí faktur vydaných po původním dovozním certifikátu Kimberleyského procesu; prohlášení podepsané vývozcem, jenž je členem diamantové organizace, jež provádí systém samoregulačních odvětvových opatření a záruk uvedených v čl. 17 Nařízení Rady (ES) č. 2368/2002). Příslušný orgán Evropské unie může před vystavením certifikátu Kimberleyského procesu provést fyzickou prohlídku obsahu konkrétní zásilky, aby údaje ověřil. Na území ČR je jediným celním úřadem, jenž je oprávněn rozhodnout o propuštění zásilky těchto kamenů do režimu vývozu, Celní úřad Praha Ruzyně.⁹⁶ Společně s podáním vývozního celního prohlášení musí rovněž být předložena samotná zásilka. Úřad fyzicky zkontroluje předloženou zásilku, porovná ji s předkládanými doklady a poté rozhodne o vystavení a následném potvrzení unijního certifikátu Kimberleyského procesu. Deklarant je o průběhu celního řízení a kontrole zásilky písemně informován po podání celního prohlášení Celním úřadem Praha Ruzyně. Zásilka propuštěná do celního režimu vývozu může vystoupit z území Evropské unie výhradně na určeném celním úřadě (Celní úřad Praha Ruzyně) a na celním úřadě, v jehož územní působnosti jsou vybraná mezinárodní letiště Společenství – letiště Ostrava - Mošnov nebo letiště Brno – Tuřany.⁹⁷ Celní úřad výstupu kontroluje zásilky, zda splňují základní podmínky pro vývoz do zemí mimo EU. Deklarant hradí náklady na přepravu zásilky z Celního úřadu Praha Ruzyně na jiný celní úřad.⁹⁸

⁹⁶ § 16 odst. 1 zákona o surových diamantech

⁹⁷ § 16 odst. 3 zákona o surových diamantech

⁹⁸ § 41 zákona o surových diamantech

Obrázek č. 7 – Pohyb surových diamantů - vývoz a dovoz v EU

Zdroj: European Commission. Pokyny pro obchod s EU. 2015. Dostupné z WWW:

http://eeas.europa.eu/archives/docs/blood_diamonds/docs/guidelines-on-trading-with-the-european-community-012015_cs.pdf.

Pokud zásilka nesplňuje podmínky pro vývoz nebo dovoz, jakýkoliv příslušný orgán dotčeného členského státu (např. celní orgán) zásilku zadrží. Pokud nejsou splněny všechny podmínky, zásilka nemůže být propuštěna ani zaslána zpět do země vývozu (odrazující prvek). Celní kodex Společenství se zabývá nezbytnými opatřeními (zabavení a prodej). Každý členský stát Evropské unie stanoví svými vnitrostátními právními předpisy sankce za porušení nařízení (čl. 27 Nařízení Rady). Sankce musí být přiměřené, účinné a odrazující.

EU výslovně podporuje zásadu odvětvové samoregulace (např. Systém záruk). Nařízení Rady obsahuje ve čtvrté kapitole požadavky na zavedení systému samoregulačních odvětvových opatření a záruk organizacemi, které zastupují obchodníky se surovými diamanty. Popisuje tzv. zrychlený postup pro organizace, jež tento systém uplatňují. Nejedná se o delegování vládních povinností na průmyslové svazy, ale znamená to spíše udělení výsady těmto obchodním společnostem (zrychlené vydávání certifikátů KP). Žádá-li organizace, která zastupuje obchodníky, o zařazení na seznam (příloha V Nařízení Rady), je povinna prokázat orgánu EU (Evropská komise), že přijala předpisy a pravidla, kterými se organizace i její členové zavazují dodržovat zvláštní postupy a zásady (podle čl. 17 Nařízení Rady).

Předpisy a pravidla těchto organizací musí zavazovat její členy najmě:

- prodávat jen diamanty zakoupené z legálních zdrojů v souladu s KSC,

- nekupovat surové diamanty z neznámých či podezřelých zdrojů nebo surové diamanty, které pochází z nečlenských zemí KP,
- zaručit, že se nejedná o konfliktní diamanty (např. písemné záruky poskytnuté dodavatelem surových diamantů),
- vědomě neprodávat ani nenakupovat konfliktní diamanty (např. nebýt v tom nápomocni jiným osobám),
- vytvořit a uchovávat evidenci účetních dokladů po dobu nejméně tří let (vydané a obdržené) a
- pověřit nezávislého auditora, který potvrdí, že záznamy byly náležitě vedeny a vyhotoveny.

Předpisy a pravidla musí obsahovat také disciplinární opatření (např. povinnost vyloučit člena, o němž tato organizace řádným vyšetřovacím postupem zjistí, že zásady hrubě porušil). Členové organizací uvedených v seznamu (např. burzy – London Diamond Bourse and Club, Antwerpsche Diamantkring C. V. a další) mohou získat certifikát Evropské unie na základě svého písemného prohlášení o tom, že všechny surové diamanty, které jsou určeny na vývoz, byly dovezeny legálně (podle čl. 13 Nařízení Rady). Orgány Unie v Londýně a Antverpách (organizace/burzy jsou v těchto zemích) podávají Evropské komisi jednou ročně zprávu o jejich posouzení fungování systému samoregulačních odvětvových opatření (podle čl. 17 odst. 5 Nařízení Rady). Členové burz v několika případech požadovaná osvědčení nezávislých auditorů nepředložili a museli se dostavit k disciplinárnímu slyšení. Některým členům byl přístup k zrychlenému vydávání certifikátů KP dočasně pozastaven. Členové, kteří požadované osvědčení nepředložili, mají pozastavené členství v příslušné burze a nemohou využívat tzv. zrychlený postup. Orgány Unie rovněž provádějí namátkové kontroly na místě, které jsou zaměřené na audity společností (např. kontrola účetních dokladů, certifikátů KP a další).

Závěrem této části je nutné zdůraznit, že tento postup je obdobný i u jiných členských států Evropské unie (kolektivní člen KP), ale také u jiných přímých účastníků Kimberleyského procesu. Podle oficiálních statistik je regulace obchodu s konfliktními diamanty v celém světě efektivní (v EU i jiných zemích). Konfliktní diamanty se na evropském trhu tedy oficiálně téměř vůbec nevyskytují. Podle mého názoru i podle názorů odborníků (např. NGOs a další) na tuto problematiku je situace jiná. V současné době tedy nemůže žádný obchodník s diamanty nebo šperky na světě tvrdit, že diamanty, které prodává, jsou bezkonfliktní. Regulace obchodu s diamanty v EU (resp. ČR) je rovněž často kritizována nevládními organizacemi pro neefektivnost. NGOs (zejména Global Witness) stále usilují o vytvoření dostatečně silného a závazného právního rámce. Nový návrh nařízení EU (2016) o nerostných surovinách pocházejících z nelegálních zdrojů („conflict minerals“) představoval naději, ale vztahuje se pouze na vybrané nerostné suroviny (např. zlato, tantal a další) a rovněž má mnoho dalších mezer. Global Witness tvrdí, že se jedná o důležitý krok správným směrem,

ale zdůrazňuje, že se jedná pouze o malý krok. KPCS a systém samoregulačních odvětvových opatření jsou dobré nástroje, ale všechny součásti tohoto procesu musí fungovat bezchybně, aby nebyla umožněna kontaminace legální produkce. Za jeden z hlavních problémů odborníci například považují mezery v právních úpravách některých členských států KP (např. Zimbabwe) nebo samotný certifikát KP (např. padělané certifikáty, podplácení úředníků vydávajících certifikát a další). Pokud zásilka krvavých diamantů (např. konfliktní diamanty propašované z nečlenské země KP smíchané s legální produkcí) obsahuje platný certifikát KP, diamanty jsou od té doby považovány za bezkonfliktní. Celý systém je poté nefunkční. Nejdůležitější podle mne je právní úprava (na národní úrovni) ve státech, které jsou například hlavními producenty diamantů. Dále je důležitá regulace ve státech, kde se diamanty nejčastěji opracovávají (např. brousí nebo leští) nebo prodávají konečným zákazníkům. KPCS a SoW by měly být minimálním standardem a státy by měly právní úpravu stále vylepšovat, ne pouze splňovat minimální požadavky KPCS. Další část této kapitoly se proto věnuje regulaci obchodování s konfliktními diamanty v USA a Kanadě (přímí účastníci KP). Bude se rovněž zabývat komparací právní úpravy několika států v Africe (Botswana, Namibie, JAR a Ghana), které mají bohatá ložiska diamantů, s právní úpravou Zimbabwe, jež je považována za nedostatečnou a neefektivní. Právní úprava ve vybraných afrických státech je signifikantní, protože tyto země produkují velké množství surových diamantů a jsou rovněž blízko konfliktům. Pozornost bude věnována především důležitým aspektům regulace (výhody a nevýhody). Tato komparace může sloužit k vylepšení právní úpravy v některých zemích (např. může být inspirací pro státy), protože mezi regulacemi jednotlivých zemí existují rozdíly. Je nutné zdůraznit, že v každé zemi je situace (politická, ekonomická a další) jiná a také právní úprava musí tuto skutečnost reflektovat. Co funguje v jedné zemi, nemusí v té druhé.

5.2. USA a Kanada

V listopadu roku 2001 byla v deníku The Washington Post zveřejněna zpráva, že konfliktní diamanty pomohly financovat teroristickou organizaci Al Qaeda, která 11. září zaútočila na Pentagon a Světové obchodní centrum.⁹⁹ Tato zpráva silně upozornila na problematiku konfliktních diamantů a rozvířila v USA diskuzi na toto téma. Teroristická organizace před útoky z 11. září převedla přibližně 10 milionů USD v diamantech. Bankovní konta této teroristické sítě byla zablokována v roce 1998, a proto se hledalo, kde Al Qaeda bere neustálý přísun peněz. Postupem času se zjistilo, že Usáma bin Ládín a jeho společníci zaměřili svou činnost na africký stát Libérii, kde byl prezidentem Charles Taylor. Konfliktní diamanty těžené v Sierra Leone a několika dalších afrických zemích si častěji nacházely cestu do této

⁹⁹ Falls, Susan. Picturing Blood Diamonds. Critical Arts: A South-North Journal Of Cultural & Media Studies 25, no. 3: 441-466. Academic Search Premier, EBSCOhost. 2011 [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02560046.2011.615144> .

země, kde je získávali například i teroristé. Pomocí konfliktních diamantů se financuje i šiitské libanonské hnutí Hizballáh. Kromě těchto známých teroristických organizací užívali konfliktní diamanty i další zločinci, kteří například vyměňovali zbraně za diamanty (např. ruský podnikatel Viktor Bout, ukrajinský obchodník Leonid Minin a další).

USA je signatářskou zemí deklarace ve švýcarském městě Interlaken, kde bylo přijaté KPCS. Spojené státy americké byly dostatečně iniciativní i v oblasti vnitřní legislativy na začátku nového milénia. V září roku 2000 byl přijatý návrh legislativy CARAT (Consumer Access to Responsible Accounting of Trade Act), na základě kterého měly mít dovezené diamanty do USA certifikát o původu. Už na začátku roku 2001 americký prezident Bill Clinton vydal vládní nařízení (Executive Order 13194), které zakazovalo import surových diamantů ze Sierra Leone na území Spojených států amerických (v souladu s rezolucemi Rady bezpečnosti OSN).¹⁰⁰ Dále v květnu 2001 americký prezident George W. Bush vydal vládní nařízení (Executive Order 13213), které zakazovalo dovoz surových diamantů z Libérie na území USA.¹⁰¹ Organizace spojených národů zákaz vydala kvůli podezření, že prezident Libérie Charles Taylor financoval sierraleonskými a liberijskými diamanty válku v sousední zemi (Sierra Leone). Spojené státy americké schválily v dubnu roku 2003 tzv. zákon o obchodu s čistými diamanty (**Clean Diamond Trade Act - CDTA**). Nová opatření byla zavedena v červenci roku 2003 vládním nařízením (Executive Order 13312). Schválení Clean Diamond Trade Act znamenalo, že Spojené státy americké se připojily k implementaci Kimberleyského systému certifikace. Implementace právního předpisu byla klíčová pro KPCS, protože Spojené státy jsou největším světovým spotřebitelem diamantů. Ustanovení CDTA uvádí, že Spojené státy americké jako největší spotřebitel diamantů na světě mají povinnost pomoci přerušit vazby mezi diamanty a konflikty a vyvíjet tlak na implementaci efektivního řešení dané situace.

Zákon požaduje, aby všechny diamanty, které jsou dovezeny na území USA nebo vyvezeny z území USA, měly certifikát Kimberleyského procesu. Zákon CDTA (H. R. 1415) má třináct oddílů. První oddíl označuje zákon názvem Clean Diamond Trade Act. Zákon popisuje důvody, proč je nutné obchod s diamanty regulovat (např. porušování lidských práv spojené s obchodem s konfliktními diamanty). Také se zabývá předchozími opatřeními, jež se snažily eliminovat konflikty ovlivněné obchodem s diamanty. Zákon rovněž zmiňuje, že OSN v dřívější době zakázala státům exportovat zbraně do zemí ovlivněných konfliktními diamanty a také státům zakázala dovoz surových diamantů ze Sierra Leone a Libérie (třetí oddíl). Spojené státy americké následně zavedly, že importované diamanty musí obsahovat certifikát o původu. Oddíl čtvrtý popisuje jednotlivá opatření pro vývoz a dovoz surových diamantů. Zabývá se zákazem obchodu s diamanty, které nejsou pod kontrolou KPCS, a také

¹⁰⁰ Clinton, William. The White House. Executive Order 13194 of January 18, 2001. Prohibiting the Importation of Rough Diamonds From Sierra Leone. [online]. Dostupné z WWW: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2001-01-23/pdf/01-2140.pdf> .

¹⁰¹ Bush, George W. The White House. Executive Order 13213. Additional Measures With Respect To Prohibiting the Importation of Rough Diamonds From Sierra Leone. 2001[online]. Dostupné z WWW: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2001-05-24/pdf/01-13381.pdf> .

schopností prezidenta snížit požadavky za určitých okolností. Oddíl pátý se věnuje regulačním aspektům, zdůrazňuje důležitost vedení evidence o každé osobě, která nakládá se surovými diamanty. Oddíl 5c rovněž popisuje dozorové postupy, ale nespecifikuje, která instituce je pověřena prováděním ročních přezkumů. Oddíl šestý pověřuje orgán pro dovoz (U. S. Customs and Border Protection – Úřad Spojených států amerických pro cla a ochranu hranic) a rovněž orgán pro vývoz (U. S. Census Bureau – Statistický úřad USA). Statistický úřad USA je také zodpovědný za sbírání, zpracování a analyzování dat v souvislosti s importem a exportem diamantů a tyto data poskytuje KP.¹⁰² V roce 2012 úřad uvedl, že bylo vydáno celkem 1293 certifikátů KP (zahrnující i země jako Ukrajina, Singapur nebo Nový Zéland). Úřad rovněž uvedl, že v roce 2012 byla celková hodnota surových diamantů pouze 462,1 milionů USD. Jednalo se o 28,5% pokles oproti předchozímu roku (2011 – 646,7 milionů USD). Úřad také v roce 2012 zveřejnil ve zprávě, že surové diamanty byly do USA dovezeny od 24 účastníků KP (např. Libérie, Mexiko, Demokratická republika Kongo, Indie, Izrael nebo Japonsko).¹⁰³

Oddíl osmý se zabývá vymáháním práva a popisuje tresty za porušování tohoto zákona. V tomto oddílu jsou uvedeny maximální výše sankcí, které je možno uložit (pokuta až 10.000,- USD – např. osoba, která poruší jen část zákona; pokuta až 50.000,- USD nebo odsouzení k 10 letům vězení – např. osoba, která svévolně porušuje zákon). Příkladem porušení CDTA je případ Marka Kalishe. Ten se snažil v roce 2004 dovést neregistrované surové diamanty z Brazílie (1170 karátů) do Spojených států amerických. Diamanty byly zabaveny na letišti John F. Kennedy International Airport a muž byl následně potrestán za přímé porušení Clean Diamond Trade Act.¹⁰⁴ Oddíl desátý zákona podporuje důležitost výkonné moci, která zajišťuje zveřejňování statistik o dovozu a vývozu surových diamantů. Oddíl jedenáctý uvádí, že výroční zprávy musí být vydány minimálně jednou za 12 měsíců, ale není v zákoně specifikováno, kdo bude tyto zprávy sestavovat a poskytovat kongresu (United States Congress). Na závěr v oddílu 12 je uvedeno, že dva roky po datu účinnosti ředitel amerického vládního úřadu Government Accountability Office (tzv. Comptroller General of the United States) předloží zprávu o efektivnosti zákona, aby CDTA v případě, že budou existovat nějaké nedostatky, mohl být na základě doporučení modifikován. Ministerstvo zahraničí USA vytvořilo rovněž speciální úřad – tzv. Zvláštní poradce v oblasti konfliktních diamantů (Special Adviser for Conflict Diamonds). Od října roku 2015 zastává tuto funkci Ashley Orbach.¹⁰⁵

¹⁰² CDTA - Clean Diamond Trade Act. H.R. 1415, 108th Cong. (2003). [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-108hr1415ih/pdf/BILLS-108hr1415ih.pdf> .

¹⁰³ U.S. Department of State. U.S. Annual Report to the Kimberley Process 2012. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.state.gov/documents/organization/160765.pdf> .

¹⁰⁴ Tina M. Gooch, Conflict Diamonds or Illicit Diamonds: Should the Difference Matter to the Kimberley Process Certification Scheme, 48 Nat. Resources J. 189 (2008). [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://digitalrepository.unm.edu/nrj/vol48/iss1/8> .

¹⁰⁵ U.S. Department of State. Conflict Diamonds. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.state.gov/e/eb/tfs/tfc/diamonds/index.htm> .

Už delší dobu se diskutuje o tom, že zákon není dostatečně efektivní (pravidla KPCS). Někteří kritici uvádějí, že KPCS nereguluje nelegální obchod s diamanty, tak jak by měl.¹⁰⁶ Jedním problémem spojeným s CDTA je, že USA dostatečně nekontrolují zásilky surových diamantů (z a do USA), takže obchodníci se nemají proč bát nedovoleného obchodu s krvavými diamanty. Odborníci doporučují, že by Spojené státy měly implementovat intenzivnější kontrolu a reporting surových diamantů, aby byl zaručen úspěch CDTA. Spojené státy rovněž nemají úřad pro vydávání tzv. diamond import confirmations (potvrzení o dovozu diamantů), což umožňuje obchodníkům obejít požadavky na reporting přijetí zásilky surových diamantů (normálně 15 dní od doručení). U. S. Customs and Border Protection je úřadem, který dohlíží na příchozí zásilky surových diamantů a provádí kontrolu těchto zásilek.¹⁰⁷ Určitý dohled také provádí nad U. S. Kimberley Process Authority (USKPA), která je zodpovědná za vydávání certifikátů Kimberleyského procesu. Někteří kritici tvrdí, že téměř neexistuje dohled nad USKPA (otázka zda jsou dodržovány standardy KPCS). Hlavní dohled nad USKPA vykonává Ministerstvo zahraničních věcí USA, které pouze svolává pravidelné telekonference se zástupci USKPA. Problémem je, že se CDTA rovněž přímo nezabývá maloobchodním sektorem s diamanty a také, že se věnuje pouze surovým diamantům (nezabývá se broušenými a leštěnými diamanty). Zatímco někteří maloobchodníci se snaží konfliktním diamantům vyhýbat, ostatní to tak nedělají. Zákon tedy není efektivní a nedaří se eliminovat obchod s konfliktními diamanty. USA i jiné země mají podobné problémy s implementací KPCS. Také report GAO (Government Accountability Office) uvádí, že zákon není účinným způsobem prosazován.¹⁰⁸ V reportu bylo uvedeno, že kvůli slabým místům v systému nemohou Spojené státy zajistit, že nedovolené surové diamanty nebudou na trhu.¹⁰⁹

Rovněž podle obchodníků s diamanty je celý systém (KPCS) nefunkční. Například americký obchodník Sofus S. Michelsen nakoupil surové diamanty v Sierra Leone, kde tyto kameny prošly rukama čtyřech oceňovatelů (Diamond Valuator). Kameny mu byly prodány za nejvyšší cenu a zásilka byla poté s certifikátem KP odeslána do New Yorku, kde obchodník zjistil, že se nejedná o diamanty, ale o zirkony. Otázkou tedy rovněž je, zda osoby vykonávající dohled (v některých zemích) mají dostatečnou odbornou způsobilost nebo jsou například součástí organizovaného zločinu.

¹⁰⁶ BBC News. Diamonds: Does the Kimberley Process work? [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.co.uk/news/10307046> .

¹⁰⁷ U.S. Department of State. U.S. Annual Report to the Kimberley Process 2010. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.state.gov/documents/organization/160765.pdf> .

¹⁰⁸ Global Witness. GAO report condemns weak US effort to combat conflict diamonds. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.globalwitness.org/en/archive/gao-report-condemns-weak-us-effort-combat-conflict-diamonds-0/> .

¹⁰⁹ United States Government Accountability Office. Conflict Diamonds: Agency Actions Needed to Enhance Implementation of the Clean Diamond Trade Act. Rep. no. GAO-06-978. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.gao.gov/new.items/d06978.pdf> .

V **Kanadě** existuje poměrně efektivní regulace surových diamantů. Níže jsou uvedeny jen některé významné aspekty kanadské regulace. V průběhu 90. let 20. století byly na severu Kanady objeveny oblasti velmi bohaté na diamanty. Kanada je rovněž jedním z klíčových hráčů v diamantovém průmyslu. V roce 1986 byla vytvořena organizace PAC (Partnership Africa Canada), aby pomohla vyřešit krizi v Africe. Tato organizace je rovněž součástí tzv. Diamond Development Initiative, která pomáhá vylepšovat a regulovat obchod s diamanty. Kanada dlouhodobě podporovala vznik Kimberleyského procesu. Kanada přijala několik zákonů, aby mohla zastavit obchod s konfliktními diamanty. Zákony se týkají importu a exportu surových diamantů nebo způsobu jejich přepravy. Kanadská vláda schválila v prosinci roku 2002 tzv. zákon o exportu a importu surových diamantů (**Export and Import of Rough Diamonds Act**). Tento zákon vytvořil systém, který pomáhá kontrolovat dovoz, vývoz a přepravu surových diamantů na kanadském území. Zákon rovněž stanovuje, že KP symbolizuje minimální požadavky pro certifikování surových diamantů. Certifikát je nezbytný pro všechny zásilky diamantů (tzv. Canadian Certificate – resp. Certifikát KP). Úředník má povolení zabavit jakoukoliv zásilku diamantů, která nesplňuje požadavky stanovené v Export and Import of Rough Diamonds Act.¹¹⁰ Certifikát KP v Kanadě vydává Kimberley Process Office (součástí Natural Resources Canada).

Vláda (The Government of the Northwest Territories of Canada - GNWT) také má unikátní certifikační program. Nabízí tzv. vládní certifikát (Government certificate) ke všem diamantům, které jsou vytěženy, broušeny nebo leštěny v této oblasti (The Northwest Territories of Canada - NWT). Kanadské diamanty jsou sledovány pomocí unikátního tzv. identifikačního čísla diamantu (diamond identification number - DIN), které je napsané laserem na diamant (část nazvaná rundista). Kameny jsou díky tomu sledovány od dolů až k maloobchodníkům. Tento certifikát mohou získat jen diamanty, které byly broušeny a leštěny v NWT.

Mohlo by se zdát, že konfliktní diamanty se v Kanadě nemohou vyskytovat, ale opak je pravdou. Ve zprávě FATF (Financial Action Task Force – Mezinárodní akční výbor) se uvádí, že kanadský diamantový průmysl je zranitelný vůči pašování a nedovolenému obchodu s diamanty. Navzdory vysoké úrovni kontroly a dohledu nad diamantovým trhem je systém zranitelný vůči infiltraci organizovanou trestnou činností (např. využití při obchodu s drogami). Kanada má také problém s nelegálním obchodem s diamanty v jiných zemích (např. USA). Členové skupin organizovaného zločinu používají diamanty jako náhradu za měnu a platí s nimi například za přeshraniční přepravu drog. Diamanty se podle zprávy FATF rovněž používají k praní špinavých peněz i financování terorismu (např. prostřednictvím kanadských obchodů se šperky). V současnosti mají spotřebitelé velký zájem o „čisté“ kanadské diamanty (bezkonfliktní diamanty, které splňují ekologické a etické požadavky). Kanadský šperkařský průmysl pomohl vytvořit kodex The Voluntary Code of Conduct for Authenticating Canadian Diamond Claims. Jedná se o dobrovolný závazek pro členy průmyslu. V současné době tento kodex nemůže zaručit, že kanadské diamanty jsou skutečně kanadské. Téměř všechny surové

¹¹⁰ Stop Blood Diamonds. Creating a Conflict Free Diamond World – Canadian Policy Laws. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.stopblooddiamonds.org/Canadian-Policy-Laws.asp> .

diamanty vytěžené v Kanadě jsou exportovány. Když zásilka s kanadskými surovými diamanty opustí zemi, může dojít velmi snadno ke smíchání čistých a krvavých diamantů. Diamanty budou stále označeny jako kanadské a nikdo nic nepozná. Proto je potřeba vytvořit dobře fungující monitorovací systém (pravidelná a nezávislá kontrola).

Nová možnost (technologie) jak sledovat pohyb diamantů přes hranice se objevila v posledních několika letech. Služba byla spuštěna v červenci roku 2016 a umožňuje manažerům vybudovat systém využívající Blockchain databázi, pomocí které mohou sledovat pohyb vysoce hodnotného a vysoce regulovaného zboží (např. diamanty) v rámci dodavatelského řetězce. Společnost Everledger využívá tuto technologii ke sledování pohybu diamantů z dolů do klenotnictví a je jedním z prvních klientů, kteří využívají Blockchain sledovací službu od IBM.¹¹¹ Tento způsob monitoringu je velmi pokrokový a tato technologie by mohla být v blízké budoucnosti důležitým nástrojem pro boj proti konfliktním diamantům.

5.3. Botswana

Botswana patří mezi hlavní producenty diamantů a je příkladem státu, který zvládl efektivně řídit své přírodní zdroje. Tato země je v boji proti konfliktním diamantům poměrně úspěšná hlavně díky zřízení vhodného politického, právního a institucionálního rámce, který omezuje nedovolený obchod s diamanty (včetně pašování). Právní úprava se skládá z několika zákonů, které se zabývají samotným obchodem s diamanty, ale i diamantovým průmyslem (např. činnostmi společností). Patří mezi ně **Diamond Cutting Act**, **Export and Import of Rough Diamonds Regulations** nebo **Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act**. Zákon DCA (Diamond Cutting Act) reguluje řezání, broušení, štípání i leštění surových nezpracovaných diamantů (všechny fáze). Tento zákon je podobný zimbabwským Minerals Marketing Corporation (Diamond Sales to Local Diamond Manufacturers) Regulations. DCA mimo jiné zavádí několik typů licencí pro subjekty diamantového průmyslu.¹¹² Licence (Diamond Cutters Licence) umožňuje brousit surové diamanty a využití kamenů pro obchodní účely. Licence (Diamond Research Licence) umožňuje provádět výzkumnou činnost (fyzikální vlastnosti diamantů), ale zároveň neumožňuje využití diamantů pro obchodní účely. Další licence (Diamond Toolmakers Licence) opravňuje držitele dát surový nebo nebroušený diamant, který není vhodné leštit, do nástrojů a předmětů. Tato kategorizace licencí může být dobrým opatřením, jak zjistit, že osoby nakládající se surovými diamanty budou splňovat specifické podmínky a dodržovat stanovené postupy. Zimbabwský zákon, který se podobá DCA, ale nespecifikuje druhy licencí pro všechny subjekty, které se zapojují do procesu

¹¹¹ Nash, Kim S. IBM Pushes Blockchain into the Supply Chain. The Wall Street Journal. 2016 [online]. [cit. 14. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.wsj.com/articles/ibm-pushes-blockchain-into-the-supply-chain-1468528824>.

¹¹² Oddíl 4 zákona Diamond Cutting Act

(např. subjekty podílející se na přidané hodnotě nebo sektor broušení a leštění diamantů). Zákon v Zimbabwe se rovněž nevěnuje situacím, kdy jsou diamanty využívány pro výzkumné účely a mnoha dalším důležitým aspektům (např. využití diamantů pro obchodní účely, za účelem dosažení zisku). Například není zřejmé, jak místní úřady budou řešit a regulovat aktivity subjektu (žadatel), který bude chtít provést výzkum na zimbabwském území.

DCA také obsahuje popis postupu při podávání žádosti o licenci. Nejdůležitější skutečností je, že ministr (resp. Minister of Minerals, Energy and Water Resources) má možnost zahájit vyšetřování žadatele o licenci, které mu umožní se rozhodnout o udělení či neudělení licence.¹¹³ Jedno z hlavních ustanovení zákona, úzce spojené s předchozím, se rovněž věnuje zákazu udělení licence osobám, které se dříve zapojily do nedovoleného obchodu s diamanty a jinými drahokamy v Botswaně i jiných zemích.¹¹⁴ Právo kontrolovat žadatele o licenci a neudělit licenci osobám spojených s nedovoleným obchodem má zásadní význam pro diamantový sektor, protože omezuje nedovolený obchod v rámci dodavatelského řetězce. Je rovněž úzce spojené s požadavkem KPCS, který doporučuje členům KP, aby zveřejnili pro ostatní členy jména jednotlivců a společností obviněných z nedovolených aktivit ve vztahu k systému certifikace. Osoba (fyzická nebo právnická), která se někdy dopustila protiprávního jednání, musí být vždy vyšetřována a musí podstoupit důkladnou kontrolu (due diligence), pokud chce získat licenci pro těžbu, broušení a leštění nebo pro jinou činnost, kterou může vykonávat pouze držitel licence.

V Zimbabwe selhání Minerals Marketing Corporation (společnost 100% vlastněná zimbabwskou vládou, která se zabývá prodejem všech minerálů v zemi kromě zlata a stříbra) nebo spolupachatelství (např. vládní úředníci) vedlo k přidělení surových diamantů společnostem, které neměly finanční prostředky (ekonomická a finanční způsobilost) ani příslušné vybavení (např. stroje) na broušení a leštění diamantů (podle Minerals Marketing Corporation (Diamond Sales to Local Diamond Manufacturers) Regulations). Tyto společnosti poté surové diamanty nelegálně vyvážely a prodávaly. Vládní úředníci a jiné osoby v Zimbabwe velmi často nedodržují ani správný postup při provádění kontroly (due diligence). Příkladem může být případ CEO společnosti Zimbabwe Mining Development Corporation (ZMDC), který byl obviněn z neprovedení řádné due diligence (byla jen naoko) a vybrání těžební společnosti Canadile, která uvedla nepravdivé informace o její ekonomické a finanční způsobilosti, aby mohla společně s ZMDC dělat průzkum oblastí a těžit diamanty v oblasti Marange. Nutno podotknout, že ředitel společnosti Canadile byl také obviněn z protiprávního jednání.

Podle zákona DCA mají být zajištěny odpovídající a pravidelné dodávky diamantů pro držitele licencí. Ministr může vydat oznámení, aby producent diamantů umožnil nákup diamantů držitelům licence.¹¹⁵ Oznámení může být ale vydáno pouze v situaci, kdy držitelé

¹¹³ Oddíl 6 (3) zákona Diamond Cutting Act

¹¹⁴ Oddíl 12 (2) zákona Diamond Cutting Act

¹¹⁵ Oddíl 19 zákona Diamond Cutting Act

licencí si nejsou schopni dodávky diamantů od producentů sami zajistit (na základě smlouvy). DCA také stanovuje, že každý držitel licence musí vést evidenci (denní záznamy o nakládání s diamanty), která je pravidelně kontrolována příslušným veřejným funkcionářem (Mining Commissioner). Podobný veřejný funkcionář je i v Zimbabwe. Žádný držitel licence nemá právo zaměstnávat osobu (činnost spojená s broušením diamantů), která nebyla schválena ministrem.¹¹⁶ Zaměstnání nebudou rovněž lidé, kteří dříve porušili předpisy týkající se nakládání s diamanty nebo jinými drahokamy v Botswaně i jiných zemích.

Součástí právní úpravy v Botswaně jsou také Export and Import of Rough Diamonds Regulations. Tento předpis implementoval KPCS do právního řádu země. Botswana je tedy v současné době rovněž členem Kimberleyského procesu. Předpis zakazuje vývoz a dovoz surových diamantů, které nemají certifikát KPCS.¹¹⁷ Certifikát KPCS může vydat pouze certifikační orgán (Minister of Minerals, Energy and Water Resources), pokud žadatel splní veškeré zákonné náležitosti. Ministr může odmítnout vydat certifikát KPCS, pokud s diamanty není nakládáno podle standardů KPCS. Předpis také obsahuje popis trestných činů a sankcí, které za porušení zákona hrozí (podle doporučení KPCS Core Document). Osoba, která vyváží nebo dováží surové diamanty, může dostat pokutu maximálně 500 BWP (přibližně 48 USD) nebo trest odnětí svobody nepřevyšující šest měsíců (nebo obě sankce najednou). Sankce upravené právním předpisem za vývoz a dovoz diamantů bez certifikátu KPCS tedy dostatečně neodrazují od protiprávního jednání a neshodují se s požadavkem KPCS, aby sankce byly přiměřené a odrazující.

Stejně jako Zimbabwe i Botswana má zákon, který se věnuje drahokamům (obecně). Nazývá se Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act. Zimbabwský zákon zabývající se touto problematikou se nazývá Precious Stones Trade Act. Botswanský zákon zajišťuje ochranu průmyslu s drahokamy a upravuje nakládání s nimi. Zákon obsahuje definici pojmu drahokam (diamant nebo jiná substance, které jsou prohlášeny za drahokam pro účely tohoto zákona).¹¹⁸ Zákon zakazuje osobám (zástupce i zmocnitel) kupovat, obchodovat (včetně barteru) nebo dát do zástavy jakékoliv surové (nebroušené) diamanty a drahokamy, pokud jedna z nich není autorizovaným prodejcem nebo kupujícím nebo pronajímatelem dolu či prospektorem. Protiprávního jednání se tedy dopouští osoba, která koupí, prodá nebo obchoduje s drahokamy bez příslušného oprávnění. Pokud bude osoba uznána vinnou, hrozí jí až 5 let vězení. Zákon Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act se také zabývá podmínkami pro získání licencí. Podle oddílu 8 zákona by měla získat licenci jakákoliv osoba, která chce nakládat se surovými (nebroušenými) drahokamy (vývozce, dovozce, kupující nebo prodejce). To je v souladu s požadavkem KPCS (každý kupující, prodejce, vývozce, dovozce, zprostředkovatel, přepravce, kurýři a jiné fyzické nebo právnické osoby, které jsou zapojeny do obchodu se surovými diamanty, by měly být registrovány a získat licenci od příslušných orgánů člena KP).

¹¹⁶ Oddíl 23 zákona Diamond Cutting Act

¹¹⁷ Oddíl 3 a 6 Export and Import of Rough Diamonds Regulations

¹¹⁸ Oddíl 2 zákona Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act

Zimbabwejský zákon Precious Stones Trade Act se zabývá rovněž problematikou licencí (pro prodejce, kupující nebo obchodníky), ale přímo neupravuje činnosti dalších subjektů, které nakládají se surovými diamanty (např. přepravce, kurýr a další). V Botswaně musí každý licencovaný obchodník mít provozovnu a jeho činnost musí být provozována pouze v tomto místě. Provozovna musí být trvale a zvenčí viditelně (na dveřích) označena (Licenced Precious Stones Dealer).¹¹⁹ Obchodník musí také vést evidenci (např. záznamy o transakcích, detailní informace o drahokamech – datum, váha, hodnota v karátech, kupní cena, prodejní cena a další).¹²⁰ Držitelé licencí jsou povinni předložit prohlášení o správnosti a úplnosti údajů. Toto prohlášení je poté odesláno příslušnému ministrovi.¹²¹ Policie má právo vstoupit v provozovně do všech prostor (vše prohlédat a zkontrolovat). Policie je rovněž oprávněna zastavit a prohlédat vozidlo převážející (nebo má důvodné podezření, že převáží) surové diamanty a jiné drahokamy.¹²²

Pokud má policie důvodné podezření o spáchání trestného činu (spojeného s nezákonným nakládáním se surovými diamanty a jinými drahokamy), může rovněž zadržet a otevřít zásilky (např. na poště), které by mohly kameny obsahovat. Zákon Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act také umožňuje vyhlásit určité území za tzv. precious stones security area nebo za tzv. precious stones protection area. Prezident může vyhlásit část území, stavbu nebo část stavby za tzv. precious stones protection area a dále vymezit hranice tohoto území. Pokud je území označeno za precious stones protection area, může dojít k vystěhování lidí z dané oblasti (podle zvláštního předpisu).¹²³ Zákon také umožňuje ministrovi vyhlásit jakékoliv průzkumné a těžební území nebo stavbu za tzv. precious stones security area.¹²⁴ Vstup na toto území je umožněn jen držitelům platného povolení.

5.4. Namibie

Namibie je další významný producent diamantů v Jižní Africe. Nejdůležitějším zákonem týkajícím se této problematiky v Namibii je **Diamond Act (zákon č. 13/1999)**. Zabývá se vývozem, dovozem, obchodem nebo vlastnictvím (zejména jde o kontrolní opatření). Zákon

¹¹⁹ Oddíl 12 zákona Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act

¹²⁰ Oddíl 15 zákona Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act

¹²¹ Oddíl 16 (3) zákona Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act

¹²² Oddíl 18 (a) zákona Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act

¹²³ Oddíl 25 zákona Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act

¹²⁴ Oddíl 26 zákona Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act

zřizuje tzv. Diamond Board of Namibia.¹²⁵ Cílem této rady je radit příslušnému ministrovi (Minister of Mines and Energy) ohledně kontroly a ochrany přírodních zdrojů (aktivity spojené s diamantovým průmyslem). Namibijské právo obsahuje zajímavé vylepšení. Členem rady je rovněž zástupce policie (Namibian Police Force). Někteří odborníci tvrdí, že začlenění policie do rady může zlepšit rozhodovací proces a policisté mohou přinést své zkušenosti a odborné znalosti týkající se zejména otázek bezpečnosti. Může se tím rovněž inspirovat KPCS, který má problémy účinným způsobem zajistit prosazování opatření týkajících se vnitřních kontrolních mechanismů. Pokud by byli policisté (členové donucovacích orgánů) zapojeni do rozhodovacích procesů, umožnilo by to implementaci efektivnějších kontrolních opatření. Nová politika (Diamond Policy z roku 2012) v Zimbabwe se také zabývá zřízením tzv. Diamond Board. Problémem ale je, že nová politika dostatečně nespecifikuje, jak bude vytvořena a rovněž nespecifikuje její složení. Není tedy zřejmé, zda například bude členem rady zástupce policie či nikoliv. Mezi členy namibijské Diamond Board patří zástupci vlády, producenti diamantů (včetně těch drobných), odborové organizace, brusíči diamantů či obchodníci. Zákon ale nespecifikuje, zda mezi členy rady například patří představitelé místních komunit (např. dotčených těžbou diamantů). Ani v Zimbabwe není jasné, zda členy Diamond Board jsou místní komunity ovlivněné těžbou diamantů. Namibijský zákon Diamond Act zřizuje rovněž fond Diamond Board Fund¹²⁶, který zajišťuje financování aktivit této rady, a také zřizuje funkci tzv. Diamond Commissioner, mezi jehož funkce patří například vydávání licencí. V Zimbabwe je situace podobná, rovněž je zřízen fond i funkce tzv. Diamond Commissioner. Je tedy zřejmé, že zimbabwská Diamond Policy z roku 2012 byla významně ovlivněna právní úpravou v Namibii (např. Diamond Act z roku 1999) a jiných státech.

Podobně jako botswanský zákon Diamond Cutting Act, také namibijský Diamond Act má oddíl, ve kterém jsou uvedeny různé druhy licencí (např. diamond dealers licence, diamond cutting licence, diamond tool-making licence nebo diamond research licence), jež mohou být vydány.¹²⁷ Dále mohou být osobám vydána různá povolení (např. povolení držet neleštěné diamanty, povolení k prodeji neleštěných diamantů nebo povolení vyvážet či dovážet neleštěné diamanty).¹²⁸ Licence vydávané v Namibii jsou podobné těm v Botswaně. Je nutné opět zdůraznit, že zákon v Zimbabwe neobsahuje takto podrobný popis typů licencí a povolení, které mohou být vydány. Podobně jako v Botswaně i v Namibii se provádí důkladná kontrola subjektu, který požádal o licenci.¹²⁹ Žádost o licenci je odmítnuta, pokud osoba nebo ředitelé společnosti ucházející se o licenci byli zapojeni (odsouzeni) do nelegálního obchodu

¹²⁵ Oddíl 2 zákona Diamond Act

¹²⁶ Oddíl 11 zákona Diamond Act

¹²⁷ Oddíl 15 zákona Diamond Act

¹²⁸ Oddíl 27 zákona Diamond Act

¹²⁹ Oddíl 16 (3) zákona Diamond Act

s diamanty (nebo nedovolené držení diamantů) v Namibii nebo jiné zemi.¹³⁰ Tento požadavek je úzce spojen s požadavkem KPCS (členové KP by měli znát jména jednotlivců a společností odsouzených za trestnou činnost, která je v rozporu s principy a pravidly KPCS). Je také nutné podotknout, že Zimbabwe nemá zvláštní ustanovení, které by se týkalo důkladné kontroly (vyšetřování) před udělením licence, ale zákon pouze dává ministrovi pravomoc odmítnout nebo povolit žádost o licenci. Další zajímavé ustanovení je v oddíle 24 namibijského zákona Diamond Act. Cílem tohoto ustanovení je zejména zajistit, aby občané Namibie měli určitou výhodu z přírodního bohatství země. Všechny licence obsahují podmínku, že držitel licence (i dodavatel, případně subdodavatel) zajistí, aby občané Namibie, kteří mají adekvátní zkušenosti a odborné znalosti (odpovídající kvalifikaci), byli přednostně zaměstnáváni. Držitel licence může zaměstnat lidi, kteří nejsou občany Namibie, pouze pokud nelze získat namibijské občany s potřebnou kvalifikací v daném oboru.¹³¹ Zákon také vyžaduje, aby držitelé licence upřednostňovali domácí dodavatele (např. produkty, materiály, služby nebo vybavení vyrobené v zemi). Namibie se tedy snaží posílit postavení občanů (místních komunit) a snaží se rovněž zajistit, aby byli nedílnou součástí diamantového průmyslu (např. pracovní příležitosti nebo podpora místních společností z navazujících odvětví). Snaha o zlepšení situace obyvatel se objevila i v Zimbabwe (Indigenisation and Economic Empowerment Act), ale stále dochází ke znevýhodňování místních komunit. Například bylo zjištěno mnoho problémů v oblasti Marange, kde těžební společnosti (např. čínská Anjin Investments) zaměstnávají především zahraniční pracovníky (např. práce nevyžadující zvláštní odborné znalosti). Místní obyvatelé si často stěžují, že těžební společnosti se dostatečně nesnaží zajistit jim práci. Čínská společnost se například dohodla se zimbabwskou vládou, že bude financovat (z části příjmů z diamantů) vznik nové vojenské akademie v Zimbabwe (např. použití produktů a materiálů z Číny). Takováto situace je očividně v rozporu s cílem, jež sleduje zimbabwský zákon Indigenisation and Economic Empowerment Act.

Namibijský Diamond Act také obsahuje oddíl, který se věnuje kontrolním opatřením týkajících se neleštěných diamantů (širší definice než surové diamanty).¹³² Pokud nějaká osoba nakládá s neleštěnými diamanty bez licence, hrozí jí pokuta až 1 milion NAD (přibližně 1,8 milionu Kč) nebo trest odnětí svobody až na 20 let (nebo obě sankce).¹³³ Také každý držitel licence nebo povolení, který dostane nebo koupí neleštěné diamanty od osoby, jež není oprávněna držet tyto diamanty, se dopouští protiprávního jednání. Zákon Diamond Act rovněž zakazuje vývoz neleštěných diamantů bez příslušného povolení.¹³⁴ Tresty a sankce v namibijském právu jsou účinné, přiměřené a odrazující (v souladu s KPCS Core Document).

¹³⁰ Oddíl 16 zákona Diamond Act

¹³¹ Oddíl 24 (a)(ii) zákona Diamond Act

¹³² Oddíl 30 zákona Diamond Act

¹³³ Oddíl 34 zákona Diamond Act

¹³⁴ Oddíl 36 (1) zákona Diamond Act

Je také důležité, že Diamond Act se zabývá například situací, kdy držitelé licencí nebo povolení nakupují diamanty od osob, které nemají oprávnění (mohou být potrestáni). Odpovědnost průmyslu je velice důležitá pro boj s ilegální těžbou, obchodem nebo pašováním, protože většina těchto diamantů se poté opět používá v diamantovém průmyslu. Diamond Act se rovněž zabývá registrací tzv. zplnomocněných zástupců (authorised agents). Osoba, která má licenci pro nakládání s neleštěnými diamanty, může jmenovat jiného člověka svým tzv. zplnomocněným zástupcem, který ho zastupuje (výkon činností). Držitel licence musí zažádat o registraci této osoby (Minister of Mines and Energy).¹³⁵ Zástupci je vydán certifikát (Certificate of Registration). Tento právní požadavek umožňuje efektivně chránit obchodní systém před osobami, které neoprávněně nakládají s diamanty.

Oproti tomu zimbabwské právo nedefinuje jasně tento postup. Například izraelský pilot byl v Zimbabwe (Magistrates Courts of Zimbabwe) obviněn z nelegálního držení surových diamantů z oblasti Marange, poté co byl zadržen s diamanty na letišti Harare International Airport. Média uvedla, že pilot měl dopis, který ho opravňoval k převozu těchto surových diamantů. Je zároveň nutné zdůraznit, že povaha a obsah dopisu ("certifikátu") není veřejnosti znám. Zimbabwské právo pouze uvádí, že v ideálním případě by zástupci měli mít certifikát podobně jako v Namibii.

Namibijské držitelé licencí (např. producenti, obchodníci nebo držitelé licence pro průzkum) jsou povinni rovněž vést evidenci.¹³⁶ Tato opatření mají zvýšit odpovědnost subjektů na diamantovém trhu. Problémem ale je, že informace nejsou obvykle zveřejňovány (otázka transparentnosti). Namibijský zákon také vyžaduje bezpečnostní kontrolu (security check) všech lidí, kteří jsou zaměstnáni nebo spolupracují s producentem, držitelem licence pro průzkum nebo jinými držiteli licencí (např. osoby, které nakupují, prodávají, vyvážejí nebo dovážejí neleštěné diamanty).¹³⁷ Bezpečnostní kontroly jsou velice důležité pro eliminaci potenciálních rizik (např. potenciální pachatelé). Zákon Diamond Act se také věnuje tzv. bezpečnostním plánům (security plans) a jejich schválení.¹³⁸ Každý producent diamantů, držitel exklusivní licence pro výzkum nebo jiný držitel licence má povinnost předložit svůj bezpečnostní plán ministrovi ke schválení. Bezpečnostní plán by měl například obsahovat popis bezpečnostních systémů a postupů, které se týkají bezpečnosti, transportu nebo úschovy neleštěných diamantů. Bezpečnostní plán by měl například rovněž stanovit pravidla pro pohyb zaměstnanců a jiných osob v oblastech činnosti a mnoho dalších pravidel. Proces přípravy a schválení plánů je v souladu s požadavky KPCS (zajistit, aby těžební a průzkumné společnosti dodržovaly účinné bezpečnostní normy, jež zabrání krvavým diamantům kontaminovat legální produkci). Také proto je právní úprava v Namibii velice pokroková.

¹³⁵ Oddíl 43 (1) zákona Diamond Act

¹³⁶ Oddíl 46 zákona Diamond Act

¹³⁷ Oddíl 47 zákona Diamond Act

¹³⁸ Oddíl 50 (1) zákona Diamond Act

Zimbabwejská právní úprava se opět inspirovala namibijskou právní úpravou (Diamond Act) a také se nyní věnuje problematice přípravy a schválení bezpečnostních plánů.

Závěrem této části je nutné zdůraznit, že namibijský Diamond Act rovněž reguluje vývoz leštěných diamantů. Každá osoba, která má v úmyslu vyvézt leštěné diamanty z Namibie, to musí oznámit ministrovi. Ministr je oprávněn provést kontrolu diamantů, aby mohl například ověřit, jestli se opravdu jedná o leštěné diamanty.¹³⁹ Díky tomu je například možné omezit pašování neleštěných diamantů lidmi, kteří mají licenci na broušení a leštění diamantů. Zimbabwe toto ustanovení v zákoně nemá. Proto může v této zemi docházet k tomu, že osoby mající licenci na broušení a leštění diamantů vyvázejí tyto diamanty bez toho, že by je opracovaly.

5.5. Jihoafrická republika

Jihoafrická republika je dalším významným producentem diamantů. Tato země má velmi dobře organizovaný diamantový průmysl (např. oblast broušení a leštění diamantů), protože se snaží podpořit jeho rozvoj. Jedním z nejdůležitějších zákonů týkajících se diamantů je **Diamonds Act**. Zákon zřídil zvláštní regulační orgán South African Diamond and Metals Regulator, státem vlastněnou společnost State Diamond Trader a dále například stanovuje kontrolní opatření (např. nákup, prodej, opracování diamantů a další). Jihoafrický zákon zřídil regulační orgán, který zajišťuje, že přírodní zdroje země jsou využívány v nejlepším zájmu obyvatel JAR a také zajišťuje prosazování spravedlivého přístupu k těmto zdrojům (podpora místních komunit) a dodržování požadavků KPCS.¹⁴⁰ Tyto cíle a priority tvoří jádro právní úpravy. Země splňuje požadavky KPCS a zároveň se snaží opatření ještě vylepšit.

Regulační orgán posuzuje žádosti o udělení licence a povolení, ale také například jmenuje tzv. oceňovatele (Diamond Valuator).¹⁴¹ Regulační orgán je kontrolován radou (Board of Regulator), jejímž členem je i příslušník jihoafrické policie (South African Police Service). Podobá se to situaci v Namibii. Další významnou institucí diamantového průmyslu v Jihoafrické republice je státem vlastněná společnost State Diamond Trader. Funkcí State Diamond Trader je prosazovat spravedlivý přístup k přírodním zdrojům a podporovat tzv. local beneficiation (leštění diamantů nebo osazení diamantů do předmětů v JAR).¹⁴² Společnost State Diamond Trader je povinna se řídit požadavky KPCS (pokud jde o neleštěné diamanty). Kromě toho musí vytvořit, zachovat a zvětšovat svou klientskou základnu (tzv.

¹³⁹ Oddíl 64 zákona Diamond Act

¹⁴⁰ Oddíl 4 zákona Diamonds Act (JAR)

¹⁴¹ Oddíl 5 zákona Diamonds Act (JAR)

¹⁴² Oddíl 14 zákona Diamonds Act (JAR)

local beneficiaries) a také má možnost získat diamanty z jiných zemí produkujících diamanty.¹⁴³ V oddíle 59A jsou uvedeny další funkce State Diamond Trader (např. získat neleštěné diamanty a zásobovat jimi local beneficiaries, podporovat diamantový průmysl prostřednictvím výzkumu a další). Ministr (Minister of Minerals and Energy) je oprávněn určit (oznámení) kolik procent vyprodukovaného množství diamantů, bude určeno pro local beneficiaries.¹⁴⁴ Jihoafrická státní společnost State Diamond Trader je tedy velmi důležitá pro obchod s diamanty v zemi (je v samém středu obchodu). Další klíčovou institucí diamantového průmyslu v Jihoafrické republice je Diamond Exchange and Export Center zabývající se nákupem, prodejem, vývozem a dovozem diamantů.¹⁴⁵

Oddíl 26 zákona Diamonds Act popisuje druhy licencí a povolení, které může vydat regulační orgán. Licence Diamond Dealer's Licence opravňuje držitele nakupovat, prodávat, dovážet nebo vyvážet neleštěné diamanty. Licence Diamond Beneficiation Licence opravňuje držitele leštit diamanty (pro obchodní účely) nebo osazovat neleštěné diamanty do nástrojů či jiných předmětů. Licence Diamond Research Licence opravňuje držitele provádět průzkum a různé testy týkající se diamantů. Tyto druhy licencí se podobají licencím vydávaných v Botswaně a Namibii. Zvláštním druhem licence je například Diamond Trading House Licence, která opravňuje držitele nakupovat a prodávat neleštěné diamanty (místně) v registrovaných prostorách. Obchodní prostory držitelů licence by měly být také registrované.¹⁴⁶

Jihoafrický Diamonds Act rovněž zakazuje vývoz jakýchkoliv leštěných diamantů (např. i šperk s diamantem nebo jiný předmět), pokud diamanty nebyly zaregistrované (zápis do záznamů) a propuštěné k vývozu.¹⁴⁷ Jihoafrické právo rovněž vyžaduje, aby všechny diamanty určené na vývoz byly zkontrolovány a také zaregistrovány (v souladu s požadavky KPCS). Osoby, které jsou tzv. zplnomocněným zástupcem (authorized representative), by měly být také registrovány a mít certifikát Certificate of Registration. Tyto osoby mohou nakupovat a prodávat diamanty jménem jiných. Zákon dává rovněž příslušným orgánům pravomoc provádět kontrolu žadatelů o udělení licence. Zákon Diamonds Act se také zabývá trestnými činy a sankcemi. Osobám, které nemají příslušnou licenci nebo povolení, je zakázáno nakládat s diamanty. Osoba, která není tzv. beneficiator nebo tzv. researcher (výzkumný pracovník) s uděleným písemným povolením od regulačního orgánu, má zakázáno diamanty leštit a osazovat je do předmětů. Vývoz neleštěných diamantů je zakázán, pokud osoba nemá povolení nebo není producentem či obchodníkem. Licencovaný obchodník, producent a beneficiator jsou povinni si o všech transakcích (spojených s diamanty) vést podrobné záznamy (snaha o zvýšení odpovědnosti). Výše sankcí v JAR se

¹⁴³ Oddíl 16 zákona Diamonds Act (JAR)

¹⁴⁴ Oddíl 59B zákona Diamonds Act (JAR)

¹⁴⁵ Oddíl 59 zákona Diamonds Act (JAR)

¹⁴⁶ Oddíl 31 zákona Diamonds Act (JAR)

¹⁴⁷ Oddíl 70 zákona Diamonds Act (JAR)

podobá výši sankcí za tuto trestnou činnost v Namibii. Závěrem nutno podotknout, že právní úprava v Jihoafrické republice se v mnoha ohledech podobá právní úpravě v Namibii a Botswaně.

5.6. Ghana

Ghana je dalším významným producentem diamantů (bohatá aluviální naleziště) v Africe a je také členem KP (resp. KPCS). Důležitým zákonem v této zemi je **Diamonds Act** z roku 1972 (**N.R.C.D 32**), který upravuje těžbu a prodej diamantů. Zákon v druhém oddíle omezuje nákup a vývoz diamantů. Žádná osoba nesmí vyvézt diamanty, pokud jí to nepovolí Precious Minerals Marketing Company (PMMC). Pouze kupci, kteří mají licenci, nebo PMMC může nakupovat diamanty.¹⁴⁸ PMMC je oprávněna jmenovat tzv. licencované kupce (licenced buyers), aby nakupovali diamanty od nebo pro PMMC.¹⁴⁹ PMMC v Ghaně poskytuje rovněž marketingové služby těžařům (např. drobným) v zemi a také se zabývá vývozem všech diamantů vyprodukovaných v Ghaně. Pozice PMMC na ghanském diamantovém trhu je podobná pozici zimbabwské Minerals Marketing Corporation na zimbabwském diamantovém trhu, která je jediným distributorem minerálů (včetně diamantů) v zemi. Ministr (Minister of Lands and Natural Resources) je oprávněn vyhlásit část území za tzv. area for diamond exploitation a tzv. area of restriction.¹⁵⁰ Dále může ministr pro vnitřní záležitosti například zakázat vstup cizincům do těchto oblastí (musí mít platné povolení). Dále také může být zaveden zákaz vstupu neoprávněným osobám do vymezených oblastí, měst nebo vesnic (podle těžebních koncesí) a policie je oprávněná osoby, budovy a území prohlédnout. Možnost vyhlásit část území za area for diamond exploitation nebo area of restriction a zakázat vstup do vymezeného území, měst nebo vesnic je dobrý způsob, jak chránit přírodní zdroje. Tato možná omezující opatření existují v mnoha afrických zemích, ale často dochází k nepřiměřenému zásahu místních policistů a porušování lidských práv. Například v Zimbabwe byla těžební oblast Marange vyhlášena za tzv. protected area ve smyslu zákona Protected Areas and Places Act (příliš obecný – vztahuje se na jakékoliv oblasti) a poté zimbabwská policie a armáda hrubě porušovaly lidská práva a omezovaly například svobodu pohybu, shromažďování nebo sdružování. Oproti tomu v zemích jako Ghana nebo Botswana jsou diamond protection areas vyhlášeny ve smyslu zákonů týkajících se diamantů.

Podle oddílu 11 ghanského zákona Diamonds Act se dopouští protiprávního jednání každá osoba, která prodává, vyváží nebo jinak nakládá s diamanty bez příslušného povolení. Seznam trestných činů uvedený v tomto zákoně je doplněn zákonem Criminal Code (Amendment) Act

¹⁴⁸ Oddíl 2 (1) zákona Diamonds Act (Ghana)

¹⁴⁹ Oddíl 3 zákona Diamonds Act (Ghana)

¹⁵⁰ Oddíl 8 zákona Diamonds Act (Ghana)

z roku 2003.¹⁵¹ Podle tohoto zákona se dopouští protiprávního jednání každá osoba, která bez zákonného oprávnění vyváží nebo se pokouší o vývoz zlata či diamantů, nebo se snaží utajit přepravu diamantů nebo zlata z Ghany s úmyslem vyhnout se zákonu. Za tento trestný čin dokonce hrozí v Ghaně trest smrti. Nutno podotknout, že v poslední době Ghana podnikla určité kroky k ukončení používání trestu smrti (např. návrhy změn trestního kodexu). Sankce v Ghaně jsou tedy extrémní v porovnání s ostatními státy (např. Botswana, Namibie nebo JAR). V tomto ohledu je třeba poznamenat, že KPCS vyžaduje, aby členové KP vytvořili právní rámec, který by napomohl předcházet trestné činnosti spojené s obchodováním s konfliktními diamanty (udělování přiměřených a odrazujících sankcí v případě porušení principů a pravidel KPCS). Trest smrti je dostatečně odrazující sankcí, ale podle mě je zjevně nepřiměřená a v demokratické společnosti zcela nepřijatelná. Hlavním cílem této sankce v Ghaně je omezit pašování diamantů za hranice země. Je nutné podotknout, že z literatury není zřejmé, zda je trest smrti v zemi ještě uplatňován za trestné činy spojené s neoprávněným vývozem diamantů.

5.7. Konfliktní diamanty a porušování lidských práv

Tato závěrečná podkapitola se bude věnovat problematice lidských práv. Porušení lidských práv bude uvedeno vzhledem k právní úpravě ČR (např. Listina základních práv a svobod ČR, zákoník práce a další). Zvláštní pozornost bude věnována zejména dětské práci. V této podkapitole bude zodpovězena poslední výzkumná otázka z úvodu této práce (Jak je to s dodržováním lidských práv v mezinárodním obchodě s diamanty?). Mnoho diamantů na světě je stále těženo způsobem, při kterém dochází k vážnému porušování pracovních a lidských práv (vykořisťování pracovníků, dětí a komunit). Běžně se porušují principy Mezinárodní organizace práce a Všeobecné deklarace lidských práv (Listina ČR vycházela z této deklarace a mnoha dalších - Mezinárodní pakt o ekonomických, sociálních a kulturních právech, Evropská sociální charta, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Evropská konvence o ochraně práv člověka a základních svobodách, ale také z rakouské ústavní úpravy a československé ústavy z roku 1920).

Milióny horníků v Africe vydělávají méně než 1 USD za den. Jedná se o neodpovídající odměnu za vykonanou práci (v rozporu s českým pracovním právem). Jejich mzda neodpovídá hodnotě jejich práce (v rozporu s čl. 28 Listiny základních práv a svobod - princip spravedlivé odměny za vykonanou práci). Nesnesitelně nízké mzdy jsou pod hranicí extrémní chudoby. Pokud existují pracovní standardy (hlavní normy práce) a institut minimální mzdy (ochrana minimální výše mzdy – podle § 111 zákoníku práce), tak jsou zřídka dodržovány. Nízká mzda však není jediným problémem, pracovníkům rovněž není poskytnuta vhodná lékařská péče a ubytování. Práce je navíc velice nebezpečná a náročná. Horníci při nehodách

¹⁵¹ Oddíl 317A zákona Criminal Code (Amendment) Act

v dolech se často vážně zraní nebo umírají. Není tedy zajištěna ochrana a bezpečnost zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich zdraví a života, jež se týkají výkonu práce (v rozporu s § 132 zákoníku práce). Pracovníci nemají ochranné oblečení, mají velké přesčasy a pracují s nebezpečnými nástroji. Zkorumpovaní představitelé připravují komunity horníků o fondy, které jsou velmi důležité pro hospodářský rozvoj. Lidé, kteří takto těží, rýžují nebo vykopávají diamanty, produkují okolo 15% všech diamantů na světě. Kvůli tomu lidé také většinou nemají přístup ke vzdělání a statisíce horníků trpí nedostatkem základních životních potřeb (např. tekoucí voda nebo kanalizace). V dotčených oblastech často chybí jakákoliv veřejná správa. Podvýživa, negramotnost a vysoká dětská úmrtnost jsou běžným jevem. V rámci rozvojových zemí patří komunity těžící diamanty často mezi ty nejvíce postižené chudobou. Vlády získávají významný podíl příjmů z diamantového průmyslu (např. daně nebo dohody o sdílení zisku), ale často tyto finanční prostředky neinvestují zpět do lokálních komunit. V Angole vláda získává každoročně přibližně 150 milionů USD z obchodu s diamanty, ale podmínky v oblastech hlavních projektů těžby diamantů jsou stále otřesné. Neexistují zde školy, systém hromadného zásobování vodou nebo zdravotní kliniky. Mnoho silnic nebylo opraveno od doby, kdy Angola získala nezávislost (rok 1975). Důvodů, proč vlády neinvestují příjmy z diamantového průmyslu zpět do lokálních komunit, je několik. Patří mezi ně korupce, odborná nezpůsobilost nebo slabý politický systém. Například zimbabwský prezident Robert Mugabe používá příjmy z diamantů zejména k tomu, aby posílil loajalitu jeho armády a podpořil svůj zkorumpovaný autoritativní režim. Ačkoliv Zimbabwe má některá z nejbohatších diamantových polí na světě, pouze zlomek příjmů z diamantů je investován do hospodářského rozvoje. Osoby žijící v oblastech, kde se začaly těžit diamanty, byly dokonce nuceny opustit své domovy (omezování domovní svobody podle čl. 12 Listiny ČR) a stali se z nich běženci. Často jsou lidé obětmi etnické (porušování čl. 24 a 25 Listiny ČR) a genderové diskriminace. Například v dolech Marange také běžně docházelo k vydírání, bití, mučení a zabíjení lidí (v rozporu s čl. 6 a 7 Listiny ČR) nebo k omezování svobody pohybu a pobytu (v rozporu s čl. 14 Listiny ČR). Například v Zimbabwe docházelo velmi často i k omezování většiny politických práv (např. násilné potlačování demonstrací, stranická diktatura, zabíjení opozičních politiků a další). Dochází také velmi často k porušování hospodářských, sociálních a kulturních práv (např. právo na ochranu zdraví, právo na vzdělání nebo právo na příznivé životní prostředí).

Na druhou stranu nutno podotknout, že existuje určitá naděje. Příkladem může být africká země Botswana. Ta je příkladem státu, který zvládl efektivně řídit své přírodní zdroje. Botswana díky příjmům z diamantů byla schopna vybudovat silnice nebo zdravotnická zařízení a zabezpečit základní vzdělání pro všechny (diamantový průmysl reprezentuje 33% HDP).¹⁵² Hrubý domácí produkt Botswany od roku 1966 (získání nezávislosti) roste každoročně o 7% a tento stát se přeměnil z jedné z nejchudších afrických zemí na zemi, která dosáhla životní úrovně blížící se úrovni Turecka nebo Mexika.

¹⁵² Brilliant Earth. Conflict Diamond Issues. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.brilliantearth.com/conflict-diamond-facts/>.

Drobná těžba je běžně neregulovanou aktivitou v těchto oblastech. Pracovníci jsou vystavováni krutým a vykořisťujícím podmínkám. Mnoho horníků pracuje nezávisle, ale tito horníci většinou nemají licenci a přístup na světové trhy (nedostatečná vyjednávací síla). V mnoha případech horníci nemají na výběr a musí prodat jejich diamanty zprostředkovatelům pod tržní cenou. Mnoho horníků je nuceno pracovat ve velmi nebezpečných podmínkách. Drobná těžba je často prováděna bez odborných znalostí a přípravy. Horníci nemají bezpečnostní vybavení a vhodné nástroje. Snadno se mohou zranit nebo zemřít při sesuvech půdy, závalech dolů nebo jiných nehodách. Těžba diamantů rovněž přispívá k růstu rizika šíření nemocí a zdravotních problémů. V mnoha městech, poblíž kterých se těží diamanty, se daří obchodu se sexuálními službami (např. kuplířství) a dochází k šíření viru HIV a jiných sexuálně přenosných nemocí. Devastace životního prostředí v oblastech diamantových dolů představuje další vážné zdravotní riziko. V Sierra Leone horníci narušili krajinu tisíci důlními jámami, ve kterých se postupem času tvoří stojaté vody a oblasti jsou zamořené komáry, kteří přenášejí další nebezpečné nemoci (např. malárie).

Také dětská práce je velmi rozšířená. V současnosti je dětská práce stále běžná a v dotčených oblastech se provozuje obchod s dětmi na nucenou práci (např. v rozporu s čl. 9 Listiny ČR – zákaz nucené práce). Děti jsou také často svázeny do oblastí z okolních zemí. Obchod s dětmi a nucená dětská práce představují vážné porušení lidských práv. Jsou například zakázány Úmluvou OSN o právech dítěte nebo Úmluvou Mezinárodní organizace práce (regulace 138 a 182). Děti jsou pravidelně zaměstnávány v tomto průmyslu (těžba diamantů), protože představují levný zdroj práce. V některých oblastech Afriky tvoří děti velkou část pracovní síly. Jeden průzkum odhalil, že v provincii Lunda Norte v Angole je věk 46% horníků mezi 5 a 16 lety. Pro děti pracující v diamantových dolech je život velmi tvrdý. Obvykle pracují celý den (6 nebo 7 dní v týdnu).¹⁵³ Děti jsou v porovnání s dospělými více náchylné ke zranění. Děti musí zdolávat fyzicky náročné úkoly (např. kopání těžkou lopatou nebo nošení pytlů se šterkem), které jim způsobují různé úrazy a zranění. Protože jsou děti menšího vzrůstu, často dělají velmi nebezpečné aktivity jako například vstup do úzkých šachet nebo lezení do důlních jam, kde hrozí sesuvy půdy (např. v rozporu s čl. 29 Listiny ČR – ochrana mladých osob). Většina dětí vykonává práci na úkor školní docházky a v dospělosti budou mít malou šanci dělat něco jiného než těžit diamanty. Dětská práce tedy odsuzuje i země o lepší budoucnost. Dětská práce je jedním z hlavních problémů diamantového průmyslu, a proto považuji za velmi důležité, aby byla v poslední části kapitoly věnována zvláštní pozornost právní úpravě této problematiky (v tomto případě v České republice a částečně v EU).

¹⁵³ Brilliant Earth. Conflict Diamond Issues. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.brilliantearth.com/conflict-diamond-facts/>.

5.7.1. Dětská práce z pohledu právní úpravy ČR

Dětská práce je celosvětovým problémem (hlavně v rozvojových zemích). Také v ČR se ale můžeme setkat s prací dětí ve věku do 15-ti let (především o prázdninách). Zpravidla se jedná o “pracovní vztah” podle NOZ (např. inomínální smlouva) na nejrůznější práce (např. roznos novin, letáků nebo práce u občerstvovacích stánků). Osoby ve věku do 15-ti let nemohou uzavřít pracovněprávní vztah, protože to pracovněprávní předpisy neumožňují. Jedná se o “práci”, ve které mladému člověku nevznikají pracovněprávní nároky (např. pracovní volno) a také není chráněn (např. v případě pracovního úrazu). Ve skutečnosti se jedná o obcházení zákona, protože většina jejich aktivit má charakter závislé činnosti.¹⁵⁴ Jedině dnem, kdy osoba dokončí povinnou školní docházku a dosáhne 15-ti let věku, může vzniknout pracovněprávní vztah. Při zajišťování uvedených činností by tedy zaměstnavatel měl správně postupovat tak, že pracovněprávní vztah sjedná s fyzickou osobou starší 15-ti let, jež má způsobilost činit právní úkony. Pracovněprávní způsobilost nyní upravuje NOZ (§ 35 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.). To je jedna stránka pracovního zapojení dětí. Stále častěji se v poslední době objevují (ve světovém měřítku) jiné způsoby dětské práce. V mezinárodních dokumentech se označují jako „nejhorší formy dětské práce“. Jedním z nejdůležitějších dokumentů (lze označit pro tyto účely jako „právní akt“) je Úmluva Mezinárodní organizace práce (číslo 182) o okamžitém odstranění a zákazu nejhorších forem dětské práce (Úmluva MOP), jež vstoupila pro ČR v platnost v červnu roku 2002. Úmluvě MOP je přikládána mimořádná důležitost a význam. Další mezinárodní dokument vystupuje do popředí v souvislosti se vstupem České republiky do EU (Směrnice Rady č. 94/33/EC o ochraně mladých lidí při práci). Směrnice stanovuje opatření pro právní úpravy členských zemí EU (např. zajistit podmínky pro práci mladistvých a přijmout opatření k zákazu práce dětí). Tato směrnice rovněž uvádí, že členské země EU mohou přijmout nařízení nebo zákonné opatření, podle kterého se nebude zákaz dětské práce vztahovat na děti, jež vykonávají sportovní, kulturní, reklamní a uměleckou činnost. Podmínkou ale je, že kompetentní orgán schválí výkon těchto činností (každý jednotlivý případ) a členské země EU upraví právním předpisem podmínky pro osoby mladší 15-ti let (děti) a podrobnosti, které se týkají schvalovací procedury pro vydání pracovního povolení. Směrnice Evropské unie se staly podkladem pro úpravu dětské práce v Listině základních práv Evropské unie, jež je součástí Lisabonské smlouvy. Článek 32 Listiny uvádí, že se zakazuje dětská práce a že minimální věk pro přijetí do zaměstnání nemůže být nižší než věk pro skončení povinné školní docházky, aniž by byla dotčena pravidla, jež jsou pro mladé lidi příznivější, a omezené výjimky. Legislativní požadavky Evropské unie jsou zapracovány především v zákoně č. 435/2004 Sb. (zákon o zaměstnanosti) a v zákoníku práce. Předpisy České republiky jsou plně v souladu s Listinou základních práv Evropské unie. Při výkonu těchto činností se nemůže jednat o práci, protože nejde o pracovněprávní vztah. Jedná se o pracovní činnost a tento pojem není v zákonech České republiky užíván.

¹⁵⁴ JOUZA, Ladislav. Epravo.cz. Dětská práce – problém nebo výhoda? 2016 [online]. [cit. 8. 3. 2017].

Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/detska-prace-problem-nebo-vyhoda-102142.html> .

V České republice je tedy dětská práce (děti ve věku do 15-ti let) zakázána. Práce mladistvých (osoby ve věku 15-18 let) může být vykonávána jen v pracovněprávním vztahu. V zákoníku práce jsou podmínky pro tuto práci stanoveny a odpovídají směrnici Evropské unie a požadavkům Listiny EU. NOZ výslovně zakazuje v § 34 závislou práci mladistvých, kteří neukončili povinnou školní docházku, nebo nezletilých mladších než 15 let. Děti mohou vykonávat pouze výše uvedené činnosti po předchozím povolení úřadu práce a za ochranných podmínek uvedených v povolení a v zákoně. O tomto povolení úřad práce vydává rozhodnutí (na základě písemné žádosti osoby, která je odpovědná za výchovu dítěte). Obsahem žádosti je například i posudek lékaře o vhodnosti činnosti pro osobu mladší 15-ti let. Dítě může činnost vykonávat u fyzické nebo právnické osoby, která je v zákoně o zaměstnanosti uváděna jako provozovatel činnosti. Právní úprava se dotýká dětí, a proto je potřeba rovněž věnovat pozornost zajištění bezpečnosti těchto osob. Činnost, kterou vykonávají, nesmí ohrozit jejich zdraví i fyzický a psychický vývoj. Nesmí například také ovlivnit docházku dětí do školy. Všechny tyto okolnosti musí být posouzeny lékařem. Provozovatel, jenž zajišťuje činnost a pro něhož ji dítě vykonává, má povinnost zajistit bezpečné podmínky při jejím výkonu (např. zajištění ochranných pracovních prostředků, prevence rizik, zajištění vhodného prostředí a další). Také vymezení činnosti v časovém období v noční a denní době patří mezi ochranné podmínky pro činnost. Dítě může vykonávat činnost pět dnů v týdnu, maximálně po sedmi hodinách denně (maximální rozsah). Činnost dítěte je rovněž zakázána v noční době. Předmětem výkonu činnosti dětí nesmí být práce, jež jsou jim zakázány podle vyhlášky o zakázaných pracích pro mladistvé (č. 288/2003 Sb.) nebo podle § 245 zákoníku práce (např. práce v nepřírozených polohách, práce s nadměrnými břemeny a další). Právní úprava pamatuje i na situace, kdy dojde k ohrožení bezpečnosti nebo zdraví dítěte. Úprava náhrady škody vychází z občanského zákoníku (širší pojem náhrady škody ve vztahu k zákoníku práce). Kontrolu dětské činnosti vykonávají inspektoráty práce, které v případech porušování zákona mají oprávnění ukládat provozovateli i zákonnému zástupci dítěte vysoké finanční sankce.

6. Závěr

Hlavním záměrem této práce, nazvané Právní otázky obchodování s konfliktními diamanty, byl rozbor a popis tohoto velmi specifického a rozmanitého fenoménu. Cílem této diplomové práce bylo vysvětlit problematiku obchodování s konfliktními diamanty a zhodnotit mezinárodní boj s touto nelegální činností, například vyhodnotit funkčnost a efektivnost platné právní úpravy na evropské, mezinárodní i na některých národních úrovních (Česká republika, USA, Kanada a některé africké země). Ke splnění tohoto hlavního cíle práce bylo nutné splnit cíle dílčí, jako je například vymezení základních pojmů a podrobné vysvětlení problematiky konfliktních diamantů. Cílem práce bylo rovněž identifikovat významné historické změny právní úpravy a posoudit samotný Kimberleyský proces nebo mechanismus obchodu s diamanty. Dílčím cílem této diplomové práce bylo zjistit, jakou roli sehrály nevládní organizace v Kimberleyském procesu nebo při řešení konfliktů a také jakým způsobem tyto organizace přispěly k vytvoření systému certifikace.

Pro zjištění funkcí a cílů právní regulace obchodu s konfliktními diamanty bylo klíčové alespoň rámcově definovat základní pojmy a souvislosti. Proto se druhá kapitola zaměřila na obecnou charakteristiku diamantů a aspekty světového diamantového trhu. Ve třetí kapitole byly zodpovězeny některé výzkumné otázky z úvodu této práce (Co znamená pojem krvavý diamant a jakých zemí se obchod s konfliktními diamanty týká?). OSN definuje krvavý diamant jako diamant, který pochází z oblasti kontrolované silami, jež kameny používají k financování válečných akcí proti oficiální mezinárodně uznávané vládě (povstalecké skupiny), nebo jejich využití je v rozporu s vydanými rozhodnutími Rady bezpečnosti Organizace spojených národů. Kapitola proto rovněž vysvětlila pojem povstalecké hnutí. Povaha povstaleckých skupin z hlediska subjektů mezinárodního práva (nestátní strana konfliktu) je velice problematická. Tato hnutí se nachází v “šedé oblasti” a podle mého názoru by bylo vhodné se v blízké budoucnosti rovněž zaměřit na rozvoj této právní úpravy, protože tato problematika je úzce spojená s konfliktními diamanty. Kapitola také poskytuje detailnější přehled a rozbor konfliktů souvisejících s krvavými diamanty v Angole a Zimbabwe. Tyto konflikty jsem vybral, protože je považuji za přelomové a dostatečně reprezentativní pro nastínění problematiky, týkají se jich první rezoluce OSN (např. S/RES/1173, S/RES/1176 a další) i první publikace NGOs (např. The Heart of the Matter) v souvislosti s konfliktními diamanty. Oba uvedené konflikty byly charakteristické spory mezi státní administrativou a skupinami povstalců, využíváním diamantů na financování vojenských aktivit, velkým počtem obětí, nesmírnou krutostí a porušováním základních lidských práv.

Čtvrtá kapitola se zaměřila na boj proti obchodování s konfliktními diamanty. Ve čtvrté kapitole byly rovněž zodpovězeny některé další důležité výzkumné otázky z úvodu této práce (Jaká je právní úprava tohoto problému na mezinárodní úrovni a daří se s obchodem s konfliktními diamanty úspěšně bojovat?). OSN a NGOs byly prvními subjekty, které bojovaly proti konfliktním diamantům. Rezoluce RB OSN a VS OSN byly pro tento boj důležité především proto, že vzbudily celosvětový zájem o řešení této problematiky a podpořily (např. S/RES/1459) vznik mezinárodní iniciativy (Kimberleyský proces) a systému

certifikace (KPCS). Opatření podle Charty OSN v tomto případě (např. konfliktní diamanty v Angole) nebyly efektivním nástrojem mezinárodních vztahů. Málo efektivní dopad rezolucí byl dokumentován v podkapitole o konfliktech a v podkapitole o vývoji boje proti konfliktním diamantům. Oproti tomu NGOs sehrály jednu z nejvýznamnějších rolí v tomto boji. Řídí se vizí západního světa, v němž každá osoba požívá menšinová lidská práva, jež jsou zakotvena v mezinárodních aktech o lidských právech (např. Všeobecná deklarace lidských práv), a zabývají se obecně prospěšnou činností. Nevládní neziskové organizace (NGOs) začaly na problematiku konfliktních diamantů upozorňovat již v roce 1998 (např. nezávislé reporty, zprostředkování a popularizace informací). Spolupracují s občanskou společností, jednotlivými vládami a světovým diamantovým průmyslem (např. WDC), protože chtějí obchod s konfliktními diamanty eliminovat. Tato tripartitní jednání postupně vyústila ve vznik Kimberleyského procesu (mezinárodní iniciativy – vlády, průmysl a občanská společnost) a přijetí Kimberleyského systému certifikace. KP tedy závisí hlavně na aktivním zapojení všech tří subjektů. Je to mezinárodní iniciativa, která je podložena smlouvami o respektování specifických pravidel platných pro členské státy. KPCS je soustava pravidel a principů, jež vznikla za účelem zamezení obchodu s konfliktními diamanty. KPCS není mezinárodní smlouvou. Jedná se o právně nezávazný instrument mezinárodního práva, jehož praktická vymahatelnost bude vždy omezená. Členské státy KP musí splňovat tzv. minimální požadavky. Jedním z nejdůležitějších prvků v KPCS je certifikát KP, který musí obsahovat při vývozu a dovozu každá zásilka surových diamantů a zaručuje nekonfliktní původ těchto diamantů. Pokud člen KP porušuje nebo neplní jeden či více požadavků, může být z mezinárodně uznávaného systému vyloučen. Členové KP se rovněž zavazují k implementaci speciálních právních předpisů do vlastního právního řádu. Úspěšné provádění KPCS tedy závisí především na vnitrostátní právní úpravě (základní kamen úpravy obchodování s konfliktními diamanty). Pokud člen poruší povinnosti vyplývající z KPCS, neporušuje mezinárodní právo (žádná odpovědnost státu). Sankcí za nedodržování KPCS je “vyloučení” z trhu (resp. vyloučení z KP). Vyloučený stát (vč. nestátních subjektů v zemi – PO a FO) potom prakticky nemůže se surovými diamanty na mezinárodním trhu obchodovat, protože většina států je součástí KP. Většina sankcionovaných států (např. Venezuela) se proto snaží všechny nedostatky odstranit co nejrychleji. Suspendování či vyloučení člena z KP jsou tedy poměrně efektivní sankce. Na zemi se rovněž mohou vztahovat sankce OSN (rezoluce RB OSN). KPCS se dále vyznačuje systémem samoregulačních odvětvových opatření (Systém záruk), který sleduje všechny druhy diamantů v dodavatelském řetězci. V rámci Systému záruk musí být na všech fakturách písemná záruka, která potvrzuje, že diamanty jsou bezkonfliktní. Systém záruk tedy doplnil a podpořil KPCS.

Čtvrtá kapitola se rovněž zabývala kritikou KP. V jeho začátcích se jednalo skutečně o efektivní vyjednávání a zároveň došlo ke změně do té doby lhostejného postoje mezinárodních aktérů k problematice konfliktních diamantů. Dnes bohužel můžeme konstatovat, že se jeho vývoj zpomalil. V současné době je KP kritizován především mezinárodními nevládními organizacemi. Podle NGOs je výskyt konfliktních diamantů na trhu výrazně vyšší než uvádějí oficiální statistiky. KP dle jejich názoru selhává v několika směrech (např. neschopnost zabránit pašování konfliktních diamantů na světové diamantové trhy, nedostatečné kontrolní mechanismy na národní úrovni, korupce, padělané certifikáty KP,

nečinnost v oblasti lidsko-právních problémů, nedostatečná transparentnost, rozhodování KP konsensem a mnoho dalších). Kimberleyský proces nereagoval dostatečně například při řešení situace s Venezuelou nebo Zimbabwe. Je to právě situace v Zimbabwe, která dává podnět k přehodnocení základních pravidel a principů KP. Situace už není stejná jako před 20 lety a KP by měl na tento vývoj flexibilně reagovat. Myslím si, že zavedením KP (resp. KPCS a Systém záruk) se ztížily podmínky pro povstalecké či teroristické skupiny, které z prodeje surových diamantů financují své aktivity, ale v systému existují závažné nedostatky, jež snižují jeho účinnost a umožňují další pokračování obchodu s konfliktními diamanty a porušování lidských práv.

Pátá kapitola se zaměřila na právní regulaci v jednotlivých zemích (ČR, USA, Kanada, Botswana, Namibie, JAR a Ghana), která představuje nejdůležitější část regulace této problematiky, a také na problematiku lidských práv (zejména dětskou práci). V páté kapitole byly zodpovězeny poslední důležité výzkumné otázky z úvodu této práce (Jak se liší právní úprava tohoto problému na národní úrovni a jak je to s dodržováním lidských práv v mezinárodním obchodě s diamanty?). Nejvíce se zaměřila na regulaci obchodu se surovými diamanty v České republice (EU jako člen KP). Nejdůležitějším právním aktem v EU, který se zabývá problematikou KPCS, je Nařízení Rady (ES) č. 2368/2002, které upravuje dovoz a vývoz surových diamantů. V ČR je základním kamenem právní úpravy surových diamantů zákon č. 440/2003 Sb., o nakládání se surovými diamanty. Osobám, jež se surovými diamanty nakládají, vzniká registrační povinnost (obecná a zvláštní registrace). Tyto osoby musí rovněž vést evidenci (podrobné údaje). Úkoly v souvislosti s prováděním KPCS (např. kontrola zásilek a vystavení certifikátu KP) plní příslušný orgán Unie (jen v některých státech EU – např. v ČR). Při dovozu a vývozu musí být splněny základní podmínky (KPCS – např. certifikát KP, uzavřený kontejner). Pokud zásilka nesplňuje podmínky, příslušný orgán ji zadrží. Pokud tedy vše funguje, tak jak má, do/z EU by se zásilka s konfliktními diamanty neměla dostat. EU stejně jako ostatní členové KP podporuje zásadu odvětvové samoregulace. V EU se diamanty netěží, ale pouze třídí, mechanicky opracovávají nebo prodávají, proto zákony upravují zejména dovoz a vývoz. Podobná regulace týkající se dovozu a vývozu je i v USA (největší světový spotřebitel diamantů – dovoz opracovaných diamantů), kde mají Clean Diamond Trade Act. CDTA stejně jako KPCS je často kritizován (např. nedostatečná kontrola zásilek, špatný dohled nad dodržováním norem orgány a další). NGOs kritizují KP (resp. KPCS), proto i regulace v EU, která vychází z KPCS, podle mého názoru není dostatečně efektivní. Podle oficiálních statistik je regulace obchodu s konfliktními diamanty v celém světě efektivní a konfliktní diamanty se na světových trzích téměř vůbec nevyskytují (méně než 1% všech diamantů na globálním trhu). Podle mého názoru i odborníků je situace jiná (přibližně 20% podle Global Witness). Kanadský Export and Import of Rough Diamonds Act se v mnoha ohledech podobá právní úpravě v USA nebo ČR (KPCS). Situace v Kanadě je ale diametrálně odlišná. Kanada je jedním z hlavních producentů diamantů a je silně proexportně orientována (export surových diamantů značně přesahuje dovoz), ale přesto tato země má problémy s konfliktními diamanty a nelegálním obchodem s diamanty. Kanadský způsob monitoringu (např. identifikační číslo napsané laserem) je velmi pokrokový, ale přesto je nedostatečný. Je rovněž nutné zdůraznit, že nové technologie (např. monitorovací systém

využívající Blockchain databázi) by mohly být v blízké budoucnosti důležitým nástrojem pro boj proti konfliktním diamantům.

Práce se rovněž v páté kapitole zabývala komparací právní úpravy několika států v Africe (Botswana, Namibie, JAR a Ghana), které mají bohatá ložiska diamantů, s právní úpravou Zimbabwe, jež je považována za nedostatečnou a neefektivní. Právní úprava v těchto státech je signifikantní, protože tyto země produkují a vyvážejí velké množství surových diamantů a jsou rovněž blízko konfliktům, proto je potřeba, aby zejména v těchto zemích byla regulace efektivní. Všechny tyto africké země mají jeden či více zákonů, které se týkají diamantů a jiných drahokamů. Tyto zákony se podobají, protože se navzájem ovlivňují. Přesto jsou mezi nimi rozdíly. Nejvíce nedostatků z nich má zimbabwská právní úprava. Tyto země splňují požadavky KPCS a zároveň se snaží opatření ještě vylepšit, protože se snaží chránit své přírodní bohatství. Za důležitou považují například regulaci všech druhů diamantů (vč. leštěných), vydávání různých typů licencí nebo povolení (např. pro těžbu, opracovávání, osazování nebo výzkum), důkladnou kontrolu žadatelů o licenci (např. technická a finanční způsobilost), bezpečnostní opatření (např. příprava a schválení bezpečnostních plánů, bezpečnostní kontrola zaměstnanců nebo možnost vyhlásit tzv. protected area nebo tzv. restricted area), boj s korupcí (např. vytvoření aukčního systému nebo transakce pouze přes banku), zvýšení transparentnosti (např. vedení evidence, kontrola reportů příslušným orgánem, zveřejňování jmen držitelů licencí nebo informací o platbách, příjmech, produkci nebo smlouvách), podporu systému samoregulačních odvětvových opatření, vhodné institucionální uspořádání (např. v JAR), podporu místních komunit (např. přednostně zaměstnávat místní nebo podporovat místní průmysl a navazující odvětví), vymezení trestných činů a stanovení sankcí (účinné, přiměřené a odrazující) a mnoho dalších. Každá z právních úprav má své výhody i nevýhody. Tato komparace spíše může pomoci optimalizovat regulaci v jednotlivých zemích (např. inspirace). Je nutné zdůraznit, že v každé zemi je situace (např. politická, ekonomická a další) jiná a také právní úprava musí tuto skutečnost reflektovat. Co funguje v jedné zemi, nemusí v té druhé.

Závěrečná podkapitola se zabývala problematikou lidských práv. Mnoho diamantů ve světě je stále těženo způsobem, při kterém dochází k vážnému porušování pracovních a lidských práv (např. vykořisťování pracovníků, dětí a komunit). Běžně se porušují principy Mezinárodní organizace práce a Všeobecné deklarace lidských práv (resp. Listiny základní práv a svobod ČR). Týká se to především afrických zemí (např. oblast Marange v Zimbabwe). Za jeden z hlavních problémů považují dětskou práci, která je v těchto oblastech velmi rozšířená. Děti jsou bezbranná stvoření, a proto jim musí být poskytnuta zvláštní ochrana.

I když se problematika konfliktních diamantů týkala více devadesátých let, jedná se o téma, které je aktuální dodnes a měla by mu být věnována patřičná pozornost. Tato pozornost by se měla hlavně zaměřit na aktualizaci definice konfliktních diamantů a přezkoumání neefektivně fungující platformy. Odchod nevládní organizace Global Witness z KP potvrzuje existenci nedokonalostí a nespokojenosti s fungováním KP. Každá ze tří stran diamantového trhu (společnosti, vláda a občanská společnost) má možnost tuto iniciativu opět spustit a ovlivnit dění na diamantovém trhu. Nelze opomíjet ani důležitý čtvrtý článek, a to samotné zákazníky, kteří mohou diamantový trh rovněž významně ovlivnit. Po provedeném studiu

odborné literatury, publikací a množství statistik věnovaných mezinárodnímu diamantovému trhu jsem dospěl k závěru, že diamanty jsou strategickým bohatstvím zejména pro rozvojové země, což ohrožuje mezinárodní bezpečnost a rovněž vyžaduje důslednou kontrolu, mnohem lepší než je současná zastaralá kontrola prováděná Kimberleyským procesem. Je samozřejmě nutné, aby se do procesu změny KP zapojilo celosvětové společenství. Podle mého názoru je nereálné zcela eliminovat obchod s konfliktními diamanty, ale je třeba ho alespoň efektivněji regulovat. Boj proti této nelegální činnosti představuje do jisté míry nikdy nekončící boj. Při tvorbě nové regulace by mělo dojít ke vzájemné spolupráci všech stran. Pro podporu úspěšného boje proti obchodování s krvavými diamanty by musely z globálního hlediska všechny země přistoupit na jednotné postupy a mechanismy při kontrole osob nakládajících s diamanty. Nutno podotknout, že původ tohoto drahocenného kamene lze poznat jen v surovém stavu. Nová regulace by se měla inspirovat například doporučeními mezinárodních nevládních organizací, právní úpravou a vládní politikou v některých zemích nebo standardy Diamond Development Initiative International (snaha vytvořit udržitelnou situaci). Například i nové technologie (sledovací software a jiné) by mohly znamenat velký pokrok pro boj proti konfliktním diamantům. Situace se rovněž může zlepšit, pouze pokud se zároveňlepší ekonomická situace v dotčených rozvojových zemích světa. Není to otázka několika let, ale mnohem delší doby. Problematika krvavých diamantů je také těsně spojena s politickou situací v těchto zemích. Politická situace v některých zemích (např. Zimbabwe), neefektivita KP a rovněž rozdílnost v národních úpravách výrazně znesnadňuje boj proti této nelegální činnosti. Mezi hlavní problémy patří nepostačující definice konfliktních diamantů (nezohledňuje porušování lidských práv), vydávání padělků certifikátů KP, možnost obcházení systému záruk, rozhodování na základě konsenzu (problém veta), pašování diamantů (např. Venezuela nebo Congo Brazzaville) a také to, že regulace se vztahuje pouze na surové diamanty. Národní regulace bývá rovněž často narušována různými dodatky a výjimkami. Příkladem může být případ U. S. Supreme Court vs. Coeur D'Alene Mines z roku 2009. Nejvyšší soud USA povolil společnosti těžící zlato na Aljašce dávat odpad z těžby (odstraněnou hlušinu) do jezera na federálním území. Pokud nedojde ke změnám regulace a také proměně a demokratizaci režimů v dotčených státech, nebude možné situaci zlepšit a konfliktní diamanty budou stále existovat.

Musím zkonstatovat, že tvorba této diplomové práce mě nesmírně obohatila a samozřejmě mám v úmyslu pokračovat v prohlubování svých znalostí v souvislosti s konfliktními (krvavými) diamanty, a to v teoretické i praktické linii.

7. Seznam použité literatury a pramenů

7.1. Knižní literatura

- 1) DAM-DE Jong, Daniella. International Law and Governance of Natural Resources in Conflict and Post-Conflict Situations. 2015. Cambridge University Press. ISBN: 9781107093836.
- 2) BIERI, Franziska. From blood diamonds to the Kimberley process: how NGOs cleaned up the global diamond industry. 2016. ISBN: 9780754679905.
- 3) LEVY, V. Arthur. Diamonds and conflict: problems and solutions. Novinka Books. New York. 2003. ISBN: 1590337158
- 4) SIEGEL, Dina. The Mazzel Ritual: Culture, Customs and Crime in the Diamond Trade. Springer. University of Utrecht. ISBN: 9780387959603.
- 5) THOMAS, Holly. IR Theory and State Cooperation on Blood Diamonds. 2013. ISBN: 9783659321948.
- 6) GRYNBERG, Roman, MBAYI, Letsema. The Global Diamond Industry: Economics and Development. 2015. ISBN: 9781137537607.
- 7) LIDDELL, Henry George, GLARE, P. G. W. (ed.). Greek-English lexicon: revised supplement. Oxford: Clarendon Press, 1996. ISBN 0-19-864223-7.
- 8) HERSHEY, John Willard. The book of diamonds: their curious lore, properties, tests and synthetic manufacture. New York: Hearst Press, 1940. ISBN 1-4179-7715-9.
- 9) BENEŠOVÁ, Jitka (ed.). Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999. Encyklopedie Diderot. ISBN 80-902555-3-1.
- 10) FALLS, Susan. Clarity, cut, and culture: the many meanings of diamonds. New York: New York University Press, 2014. 224 pp. ISBN: 9781479879908.
- 11) LEVIN, Estelle, LE BILLON, Philippe. Building Peace with Conflict Diamonds? Merging Development and Security in Sierra Leone. Change and Development, 2009. s. 693-715, ISSN: 0012155X.
- 12) KLÍMA, Jan. Angola. Praha: Libri, 2003. Stručná historie států. ISBN 80-7277-155-8.
- 13) LE BILLON, Philippe. Angola's political economy of war: The Role of Oil and Diamonds, 1975-2000. African Affairs, 2001. ISSN: 00019909.
- 14) CHABAL, Patrick a Nuno. VIDAL. Angola: the weight of history. New York: Columbia University Press, c2008. ISBN 0231700156.
- 15) GBERIE, Lansana. A dirty war in West Africa: the RUF and the destruction of Sierra Leone. Bloomington, Ind.: Indiana University Press, c2005. ISBN 0253218551.
- 16) KARGBO, Michael S. British foreign policy and the conflict in Sierra Leone, 1991-2001. New York: Peter Lang, 2006. ISBN 3039103326.
- 17) ČERNOCH, Filip. Krvavé diamanty: surovinové pozadí konfliktu v Sieře Leone. 2006. ISSN 0543-7962.
- 18) Diamonds in the rough: human rights abuses in the Marange diamond fields of Zimbabwe. New York: Human Rights Watch, c2009. ISBN 9781564325051.

- 19) FEICHTNER, Isabel. The Law and Politics of WTO Waivers. Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt. Cambridge International Trade and Economic Law, 2011. ISBN 9781107012899.
- 20) MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-318-3.
- 21) MALANCZUK, Peter. a Michael Barton. AKEHURST. Akehurst's modern introduction to international law. 7th rev. ed. /. New York: Routledge, c1997. ISBN 978-0415111201.
- 22) DAVID, V. Sankce v mezinárodním právu. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976, s. 82.
- 23) SAROOSHI, Dan. The United Nations and the development of collective security: The delegation by the UN Security Council of its Chapter VII Powers. Oxford University Press, 1999.
- 24) FARRALL, Jeremy Matam. United Nations sanctions and the rule of law. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. Cambridge studies in international and comparative law. ISBN 978-0-521-14198-7.
- 25) SEIDL- HOHENVELDERN, I. Mezinárodní právo veřejné. V překladu Moniky Pauknerové. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1999.
- 26) CHARNOVITZ, Steve. "Nongovernmental organizations and international law." The American Journal of International Law 100.2 (2006): 348-372.
- 27) JOHNSON, D. H. N. "The effect of resolutions of the General Assembly of the United Nations." Brit. YB Int'l L. 32 (1955): 97.

7.2.Právní předpisy a judikatura

- 1) Nařízení Rady (ES) č. 2368/2002 ze dne 20. 12. 2002, kterým se provádí Kimberlejský systém certifikace pro mezinárodní obchod se surovými diamanty
- 2) Zákon č. 440/2003 Sb., o nakládání se surovými diamanty, o podmínkách jejich dovozu, vývozu a tranzitu a o změně některých zákonů (zákon o surových diamantech)
- 3) Vyhláška Ministerstva financí ČR č. 111/2005 Sb.
- 4) Clean Diamond Trade Act (USA)
- 5) Export and Import of Rough Diamonds Act (Kanada)
- 6) Criminal Code (Amendment) Act (Ghana)
- 7) Diamonds Act (Ghana)
- 8) Diamonds Act (JAR)
- 9) Diamond Act (Namibie)
- 10) Precious and Semi-Precious Stones (Protection) Act (Botswana)
- 11) Export and Import of Rough Diamonds Regulations (Botswana)
- 12) Diamond Cutting Act (Botswana)
- 13) Zákon č. 89/2012 Sb. (občanský zákoník)
- 14) Zákon č. 262/2006 Sb. (zákoník práce)
- 15) Směrnice Rady č. 94/33/EC o ochraně mladých lidí při práci
- 16) Listina základních práv a svobod ČR
- 17) U. S. Supreme Court v. Coeur D'Alene Mines (2009)

18) Kalish v. Maple Trade Finance Corporation (2005)

7.3. Internetové zdroje

- 1) ALDRICK, Philip. The Telegraph . De Beers moves diamond sorting from London. 2008 [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/energy/2790602/De-Beers-moves-diamond-sorting-from-London.html>
- 2) WORLD DIAMOND COUNCIL (WDC). The diamond industry fact sheet. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: [http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20\(The%20Diamond%20Industry\).pdf](http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20(The%20Diamond%20Industry).pdf)
- 3) D.I.C. A.S, Diamonds International Corporation: Diamant. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.dicholding.com/hlavni-menu/diamant>
- 4) Gemological Institute of America (GIA): Diamond history and lore. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.gia.edu/diamond-history-lore>
- 5) SPENCE, Robert. Mining Global. Top 10: Diamond Mines in the World. [online]. [cit. 4. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.miningglobal.com/top10/1175/Top-10:-Diamond-Mines-in-the-World>
- 6) SEDLÁČEK, Karel. MM Spektrum. Atraktivní projekty: Jámy plné drahého kamení. [online]. [cit. 4. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mmspektrum.com/clanek/atrativni-projekty-2-2-2-2-2>
- 7) Antwerp Investment: Proč právě diamant. [online]. [cit. 5. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.antwerpinvestment.cz/image/data/ebook%20f.pdf>
- 8) OLSON, Donald. U. S. Geological Survey (USGS): Mineral Commodity Summaries – Diamond (Industrial), January 2016. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/commodity/diamond/mcs-2012-diamo.pdf>
- 9) BENEŠ, Tomáš. Diamanty: V čem spočívá jejich hodnota, Říjen 2006. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.penize.cz/18376-diamanty-v-cem-spociva-jejich-hodnota>
- 10) NARAYANA, Roger J., BOEHMA, Ryan D., SUMANTB, Anirudha V. ScienceDirect: Medical applications of diamond particles & surfaces. April 2011, Pages 154–163. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1369702111700876>
- 11) Hearts on Fire: Unusual uses for diamonds. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.heartsonfire.com/history-of-diamonds/unusual-diamond-uses.aspx>
- 12) Israeli Diamond Industry. The Kimberley Diamond Mine. [online]. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.israelidiamond.co.il/english/wikidiamond/kimberley-diamond-mine>
- 13) ZIMNISKY, Paul. Diamond Analytics. The Separation of Power in the Rough Diamond Industry. [online]. [cit. 5. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.paulzimmisky.com/is-the-rough-diamond-industry-a-monopoly-oligopoly-or-neither>

- 14) SPEKTOROV, Yury, LINDE, Olya, KHOMENKO, Rostislav. The Global Diamond Report 2013. Journeythrough the Value Chain. [online]. [cit. 4. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.bain.com/publications/articles/global-diamond-report-2013.aspx>.
- 15) Brilliant Earth. Conflict Diamond Issues. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.brilliantearth.com/conflict-diamond-facts/>.
- 16) Nash, Kim S. IBM Pushes Blockchain into the Supply Chain. The Wall Street Journal. 2016 [online]. [cit. 14. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.wsj.com/articles/ibm-pushes-blockchain-into-the-supply-chain-1468528824>.
- 17) Stop Blood Diamonds. Creating a Conflict Free Diamond World – Canadian Policy Laws. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.stopblooddiamonds.org/Canadian-Policy-Laws.asp>.
- 18) U.S. Department of State. Conflict Diamonds. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.state.gov/e/eb/tfs/tfc/diamonds/index.htm>.
- 19) United States Government Accountability Office. Conflict Diamonds: Agency Actions Needed to Enhance Implementation of the Clean Diamond Trade Act. Rep. no. GAO-06-978. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.gao.gov/new.items/d06978.pdf>.
- 20) Global Witness. GAO report condemns weak US effort to combat conflict diamonds. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.globalwitness.org/en/archive/gao-report-condemns-weak-us-effort-combat-conflict-diamonds-0/>.
- 21) U.S. Department of State. U.S. Annual Report to the Kimberley Process 2010. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.state.gov/documents/organization/160765.pdf>.
- 22) BBC News. Diamonds: Does the Kimberley Process work? [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.co.uk/news/10307046>.
- 23) Tina M. Gooch, Conflict Diamonds or Illicit Diamonds: Should the Difference Matter to the Kimberley Process Certification Scheme, 48 Nat. Resources J. 189 (2008). [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://digitalrepository.unm.edu/nrj/vol48/iss1/8>.
- 24) Falls, Susan. Picturing Blood Diamonds. Critical Arts: A South-North Journal Of Cultural & Media Studies 25, no. 3: 441-466. Academic Search Premier, EBSCOhost. 2011 [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02560046.2011.615144>.
- 25) Feldman, Daniel L. Conflict Diamonds, International Trade Regulation, and the Nature of Law. University of Pennsylvania Journal of International Economic Law. 2003 [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.scholarship.law.upenn.edu/jil/>.
- 26) Clinton, William. The White House. Executive Order 13194 of January 18, 2001. Prohibiting the Importation of Rough Diamonds From Sierra Leone. [online]. Dostupné z WWW: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2001-01-23/pdf/01-2140.pdf>.
- 27) Bush, George W. The White House. Executive Order 13213. Additional Measures With Respect To Prohibiting the Importation of Rough Diamonds From Sierra Leone.

- 2001 [online]. Dostupné z WWW: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2001-05-24/pdf/01-13381.pdf> .
- 28) 108th Congress of the United States. Public Law. An Act To implement effective measures to stop trade in conflict diamonds, and for other purposes. 2003 [online]. Dostupné z WWW: https://fas.org/asmp/resources/govern/108th/pl_108_19.pdf .
- 29) Celní správa České republiky. Kimberleýský proces. [online]. Dostupné z WWW: <https://www.celnisprava.cz/cz/evropska-unie/kimberleýsky-proces/Stranky/default.aspx> .
- 30) Global Witness. About Us. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.globalwitness.org/en/about-us/> .
- 31) Global Witness. A Rough Trade: The Role of Companies and Governments in the Angolan Conflict. London: Global Witness Ltd, 1998 [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/pdfs/A_Rough_Trade.pdf.
- 32) Global Witness. Why we are leaving the Kimberley Process - A message from Global Witness Founding Director Charmian Gooch, Global Witness. 2011 [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.globalwitness.org/library/why-we-are-leaving-kimberley-process-message-global-witness-founding-director-charmian-gooch>
- 33) PAC (Partnership Africa Canada). About us. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://pacweb.org/#>.
- 34) SMILLIE, I., GBERIE, L., HAZLERON, R. The Heart of the Matter: Sierra Leone, Diamonds and Human Security. Ontario: Partnership Africa Canada 2000. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/heart_of_the_matter-full-2000-01-eng.pdf.
- 35) UN. Diamond. [online]. [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.un.org/peace/africa/Diamond.html>.
- 36) Kimberley Process. Kimberley Process Certification Scheme. [online]. [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné na WWW: http://www.kimberleyprocess.com/faqs/index_en.html .
- 37) ESTWOOD, Victoria, CURNOW, Robyn. Is „blood diamond“ definition about the change? [online]. [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://edition.cnn.com/2012/02/14/business/kimberley-process-gillian-milovanovic/index.html> .
- 38) FERREIRA, Manuel Ennes. Angola: conflict and development. The Economics of Peace and Security Journal. 2006 [online]. Dostupné z WWW: http://www.epsjournal.org.uk/pdfs/eps_v1n1_ferreira.pdf .
- 39) Human Rights Watch. HUMAN RIGHTS WATCH ARMS PROJECT: Angola: Arms Trade and Violations of the Laws of War since the 1992 Elections. 1994 [online]. Dostupné z WWW: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/ANGOLA94N.PDF>
- 40) DIETRICH, Christian. Power struggles in the diamond fields. 2000 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.issafrica.org/pubs/books/Angola/9Dietrich.pdf> .
- 41) NCADC. Zimbabwe: Conflict history. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://ncadc.org.uk/coi/2010/02/15/zimbabwe-conflict-history/> .

- 42) Partnership Africa Canada. Zimbabwe: Diamonds and the Wrong Side of History. 2009 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/18_Zimbabwe-Diamonds_March09-Eng.pdf .
- 43) United Nations Security Council. Report of the Panel of Experts on Violations of Security Council Sanctions against UNITA. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.un.org/news/dh/latest/angolareport_eng.htm .
- 44) SMILLIE, Ian. Partnership Africa Canada. The Heart of the Matter: Sierra Leone, diamonds. 2000 [online]. Dostupné z WWW: http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/heart_of_the_matter-full-2000-01-eng.pdf .
- 45) Diamond Facts. Timeline of the Kimberley Process. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.diamondfacts.org/pdfs/conflict/Kimberley_Process_Timeline.pdf .
- 46) World Diamond Council (WDC). Mission Statement. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.worlddiamondcouncil.com/> .
- 47) World Diamond Council (WDC). KP Candidates. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.worlddiamondcouncil.com/> .
- 48) The Kimberley Process. About KP. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.kimberleyprocess.com> .
- 49) Interlaken declaration of 5. 11. 2002 on the Kimberley Process Certification Scheme for Rough Diamonds. Dostupná z WWW: <http://www.diamonds.net/Docs/MoralClarity/KP-InterlakenDeclaration-KPCS-1102.pdf> .
- 50) Kimberley Process Certification Scheme. Dostupný z WWW: <https://www.kimberleyprocess.com/en/kpcs-core-document> .
- 51) WDC (World Diamond Council). About WDC. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.worlddiamondcouncil.org/about-wdc/mission-statement> .
- 52) WDC (World Diamond Council). Conflict diamonds and the Kimberley Process Fact Sheet [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: [http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20\(Conflict%20Diamonds%20and%20the%20Kimberley%20Process\).pdf](http://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20(Conflict%20Diamonds%20and%20the%20Kimberley%20Process).pdf) .
- 53) GAUDIN, Helene. Slideshare; Conflict Diamonds and Minerals. 31. Srpna 2016. Dostupné z WWW: www.slideshare.net/HneGaudin/conflict-diamonds-and-minerals .
- 54) WDC (World Diamond Council). 2nd WDC Annual Meeting. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.worlddiamondcouncil.org/annualmeetings/2nd-annual-meeting> .
- 55) PAC (Partnership Africa Canada). PAC's Work. 2014 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.pacweb.org/en/about-us/pac-work> .
- 56) Brilliant Earth. Efforts to Control: The Kimberley Process. 2014 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.brilliantearth.com/kimberley-process/> .
- 57) BLORE, Shawn Gerald. Partnership Africa Canada. The failure of good intentions fraud, theft and murder in the Brazilian diamond industry. 2005 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW:

- http://www.ddiglobal.org/login/Upload/brazil%20report%20_final_electronic%20version.pdf .
- 58) BLORE, Shawn Gerald. Partnership Africa Canada. Fugitives and phantoms the diamond exporters of Brazil. 2006 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.ddiglobal.org/login/Upload/fugitives%20and%20phantoms-web-final.pdf> .
- 59) PAC (Partnership Africa Canada). Triple jeopardy triplicate forms and triple borders: controlling diamond exports from Guyana. 2006 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/26088/1/Triple%20Jeopardy%20-%20Triplicate%20Forms%20and%20Triple%20Borders%20-%20Controlling%20Diamond%20Exports%20from%20Guyana.pdf?1> .
- 60) Global Witness. Venezuela. [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.globalwitness.org/campaigns/conflict/conflict-diamonds/venezuela> .
- 61) Global Witness. The Kimberley Process at Risk. 2006 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/import/the_kimberley_process_at_risk.pdf .
- 62) Amnesty International. Blood Diamonds are still a reality. 2007 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/feature-stories/blood-diamonds-are-still-reality-20070123> .
- 63) Global Witness. Loupe Holes: Illicit Diamonds in the Kimberley Process. 2008 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/pdfs/loupe_holes.pdf .
- 64) PAC (Partnership Africa Canada). Paddles for Kimberley. 2010 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/Paddles_for_Kimberley-June_2010.pdf .
- 65) AfricaFiles. Ian Smillie quits Kimberley Process. 2009 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.africafiles.org/article.asp?ID=21072> .
- 66) Global Witness. The Kimberley Process. 2011 [online]. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.globalwitness.org/campaigns/conflict/conflict-diamonds/kimberley-process> .
- 67) Global Witness. About Us. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.globalwitness.org/en/about-us/> .
- 68) GLOBAL WITNESS. Why we are leaving the Kimberley Process - A message from Global Witness Founding Director Charmian Gooch, Global Witness. 2011 [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.globalwitness.org/library/why-we-are-leaving-kimberley-process-message-global-witness-founding-director-charmian-gooch> .
- 69) PAC (Partnership Africa Canada). About us. [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <http://pacweb.org/#>
- 70) JOUZA, Ladislav. Epravo.cz. Dětská práce – problém nebo výhoda? 2016 [online]. [cit. 8. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/detska-prace-problem-nebo-vyhoda-102142.html> .

- 71) DHLIWAYO, Mutuso, MTISI, Shamiso. Towards the development of a Diamond Act in Zimbabwe. Zimbabwe Environmental Law Association (ZELA). 2012 [cit. 8. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <https://searchworks.stanford.edu/view/10163286> .
- 72) BÍLKOVÁ, Veronika. Právní postavení nestátní strany vnitrostátního ozbrojeného konfliktu v MHP. IURIDICA 4/2009 [cit. 9. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <https://prf.cuni.cz/dokumenty-download/1404047108> .
- 73) European Commission. Pokyny pro obchod s EU. 2015. Dostupné z WWW: http://eeas.europa.eu/archives/docs/blood_diamonds/docs/guidelines-on-trading-with-the-european-community-012015_cs.pdf.
- 74) ŠEBESTA, Kamil. Epravo.cz. Základní přehled změn, které přináší nový Občanský zákoník pro nestátní neziskové organizace. 2013 [online]. [cit. 14. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zakladni-prehled-zmen-ktere-prinasi-novy-obcansky-zakonik-pro-nestatni-neziskove-organizace-92357.html> .